

VATT TUTKIMUKSET 194

Vuoden 2017 asumistuki uudistuksen vaikutukset opiskelijoiden asumiseen ja opintoihin

Olavi Kylliäinen
Teemu Lyytikäinen
Max Toikka
Juha Tuomala

VATT TUTKIMUKSET 194

VATT TUTKIMUKSET 194

Vuoden 2017 asumistuki uudistuksen vaikutukset opiskelijoiden asumiseen ja opintoihin

Olavi Kylliäinen

Teemu Lyytikäinen

Max Toikka

Juha Tuomala

Olavi Kylliäinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus Datahuone
olavi.kylliainen@vatt.fi

Teemu Lyytikäinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
teemu.lyytikainen@vatt.fi

Max Toikka, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus Datahuone
max.toikka@vatt.fi

Juha Tuomala, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
juha.tuomala@vatt.fi

ISBN 978-952-274-297-1 (PDF)

ISSN 1795-3340 (PDF)

URN:ISBN:978-952-274-297-1

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VATT Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Helsinki, syyskuu 2024

Esipuhe

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa opiskelijoiden asumistukea koskevan uudistuksen valmistelun tueksi. Tutkimus on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) tilaama ja rahoittama. Tutkimuksen toteuttamiseen on osallistunut VATT:n tutkimusyksikön ja Datahuoneen tutkijoita ja hankkeessa on käytetty Datahuoneen aineistoja. Kiitämme Juho Alasalmea (VATT:n datahuone) avusta hankkeen toteuttamisessa sekä hyödyllisistä kommentteista. Kiitämme myös OKM:n edustajia hyödyllisistä kommentteista.

Tiivistelmä

Tässä tutkimuksessa arvioidaan vuoden 2017 asumistuki uudistuksen vaikutuksia korkeakouluopiskelijoiden asumisvalintoihin ja opintopistesuorituksiin. Tulokset koskevat nimenomaan korkeakouluopiskelijoita, mutta heistä puhutaan tutkimuksessa yksinkertaisesti opiskelijoina.

Uudistuksen myötä pääosa lapsettomista korkeakouluopiskelijoista siirtyi opintotuen asumisalisältä yleisen asumistuen piiriin. Asumisen tuki kasvoi yksinasuvilla opiskelijoilla etenkin pääkaupunkiseudulla, jossa asumiskustannukset ovat muuta maata korkeammat. Toisaalta uudistuksen jälkeen monen ei-opiskelevan puolison kanssa asuvan opiskelijan asumisen tuki vähentyi puolison tulojen takia.

Uudistus kasvatti asumiskuluihin kohdennettua tukea, ja loi yleisessä asumistuessa huomioitavaa enimmäisvuokraa edullisemmin asuville opiskelijoille kannusteen parantaa asumistasoaan. Yksinasumisesta tuli opiskelijoille aiempaan verrattuna taloudellisesti kannattavampi vaihtoehto. Yleisen asumistuen ehtona ei ole opintojen suorittaminen, joten uudistus saattoi myös vaikuttaa opintosuoritteisiin. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten opiskelijat reagoivat näihin kannusteisiin.

Tutkimuksessa käytetään yksilötason rekisteriaineistoja, jotka sisältävät vuositasen tietoja kaikista Suomen väestöön kuuluvista henkilöistä vuosilta 2012–2022, ja rakennus- ja asuntokantaa koskevia rekisteriaineistoja.

Tutkimuksen kohdejoukko rajataan päätoimisiin 18–29-vuotiaisiin opiskelijoihin, joihin uudistus todennäköisimmin vaikutti. Opiskelijoiden asumisvalintojen kehitystä verrataan muihin nuoriin aikuisiin, jotka eivät olleet opiskelijoita. Suurimmassa osassa analyysistä näistä ryhmistä ovat mukana vain vuokralla asuneet.

Tutkimuksen tulosten perusteella yleisen asumistuen piiriin siirtyminen lisäsi opiskelijoiden yksinasumista merkittävästi. Ennen uudistusta noin 40 prosenttia itsenäisesti asuvista päätoimisista korkeakouluopiskelijoista asui yksin, mutta vuoteen 2022 mennessä osuus oli noussut yli 60 prosenttiin. Myös vertailuryhmän nuorten aikuisten yksinasuminen kasvoi samana ajanjaksona, mutta opiskelijoilla muutos oli yli 10 prosenttiyksikköä suurempi.

Uudistuksen jälkeen vanhempiensa luota pois muuttaneet opiskelijat asettuivat yhä useammin asumaan yksin kimppa-asunnon sijaan. Myös opiskelijoiden muuttaminen kimppa-asunnosta ja puolison luota yksinasuvaksi lisääntyi, toisin kuin vertailuryhmässä. Samalla jo yksinasuvien opiskelijoiden muuttaminen jonkun kanssa yhteen harvinaistui, eli yksinasumisesta tuli aiempaa pysyvämpää.

Uudistuksen jälkeinen yksinasumisen yleistyminen kasvatti asumisväljyyttä hieman. Toisaalta tutkimuksen perusteella ei ole näyttöä siitä, että opiskelijat olisivat muuttaneet aiempaa kalliimmille asuinalueille.

Opiskelijoiden saamien tukien yhteismäärän (opintorahan ja asumistuen summa) keskiarvo kasvoi uudistuksen myötä jonkin verran, vaikka opintorahaa leikattiin samaan aikaan. Keskimääräisissä tukimuutoksissa oli kuitenkin alueellisia eroja, koska yleisen asumistuen enimmäismäärän vaikuttaa asuinkunnan vuokrataso. Pääkaupunkiseudulla opiskelijoiden asumistuki, ja siten sen ja opintorahan summa, kasvoi keskimäärin enemmän kuin muualla maassa, jossa opintorahan leikkaus kompensoi suuren osan asumistuen noususta.

Asumisessa havaittuihin muutoksiin on osaltaan voinut vaikuttaa myös asumistuki uudistuksen kanssa samana vuonna toteutettu opintorahan leikkaus ja valtion takaaman opintolainan enimmäismäärän muutos.

Tutkimuksessa havaitaan kesäopintojen vähentyneen uudistuksen jälkeen, mutta niiden merkitys opintojen etenemisen kannalta oli jo alun alkaen hyvin pieni. Ennen uudistusta asumislisää maksettiin vain opintotukikuukausilta, joten opiskelijan täytyi suorittaa kesäopintoja ja nostaa opintotukea saadakseen sitä kesällä. Uudistuksen jälkeen ei tarvinnut suorittaa kesäopintoja asumistukea saadakseen. Myös koko vuoden opintopistekertymä väheni uudistuksen jälkeen. On mahdollista, että asumistuen uudistuksen myötä poistunut opintosuoritusvelvoite vaikutti tähän kehitykseen.

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Vuoden 2017 asumistukiudistus	2
3. Tutkimusaineistot ja -menetelmät	9
3.1. Tutkimusaineistot	9
3.2. Otorajaukset.....	10
3.3. Tutkimusmenetelmä.....	13
4. Tulokset	14
4.1. Tulojen ja velan kehitys.....	14
4.2. Asumisvalinnat.....	27
4.2.1. Asunnon hallintaperuste	27
4.2.2. Asumismuoto: yksin, puolison kanssa vai kimppa- asunnossa	29
4.2.3. Vanhempien luona asuminen ja omilleen muuttaminen	38
4.2.4. Asumisväljyys, asunnon ikä ja asunnon sijainti.....	40
4.2.5. Asumismenot	48
4.3. Asuntotarjonta.....	49
4.4. Opintosuoritukset	53
5. Johtopäätökset.....	58
Lähteet	60
Liite: Asumisvalintoja koskevat regressioanalyysin tulokset.....	62

1. Johdanto

Elokuussa 2017 muut kuin lasta huoltavat opiskelijat siirtyivät opintotuen asumislisän piiristä pääosin yleisen asumistuen piiriin. Yleinen asumistuki oli useimmille opiskelijoille asumislisää avokätisempi, vaikka yleisen asumistuen ruokakuntoisuus pienensi joidenkin opiskelijoiden asumisen tukea. Uudistuksen jälkeen opiskeljaruokakuntien yhteenlasketut asumistuki- ja asumislisämenot ovat lähes kaksinkertaistuneet vuoden 2016 noin 362 miljoonasta eurosta vuoden 2023 noin 698 miljoonaan euroon. Vuonna 2016 asumislisämenot olivat noin 264,6 miljoonaa euroa ja opiskeljaruokakuntien asumistukimenot noin 97,3 miljoonaa euroa. Vuonna 2023 asumislisämenot olivat 15,6 miljoonaa euroa ja opiskeljaruokakuntien asumistukimenot 682 miljoonaa euroa.

Asumislisältä yleisen asumistuen piiriin siirtyminen loi opiskelijoille kannusteen parantaa asumistasoaan, koska yleinen asumistuki korvasi tavallisesti suuremman osan asumismenoista kuin asumislisä. Uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (231/2016 vp) arvioitiin, että uudistus voi kiihdyttää pienten asuntojen vuokrannousua, jos opiskelijat muuttavat aiempaa kalliimpiin vuokra-asuntoihin. Esityksen mukaan opiskelijoiden mahdollinen laajamittainen siirtyminen vapaille vuokramarkkinoille voisi myös vaikeuttaa ainakin pienempien paikkakuntien opiskelija-asuntosäätiöiden toimintaa. Uudistuksen vaikutuksista opiskelijoiden asumiseen ei kuitenkaan ole luotettavaa empiiristä tutkimustietoa.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan suurten yksilötason aineistojen avulla opiskelijoiden asumisen kehitystä ennen vuoden 2017 asumistuiuudistusta ja sen jälkeen ja arvioidaan, miten uudistus vaikutti opiskelijoiden asumisvalintoihin. Tulokset antavat viitteitä myös mahdollisten tulevien uudistusten vaikutuksista opiskelijoiden asumiseen, asumismenoihin ja asuntomarkkinoihin, esimerkiksi pienten asuntojen vuokratason. Asumistason lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan myös opintosuorituskertymissä tapahtuneita muutoksia.

Hallitusohjelmaan on kirjattu selvitettäväksi yhteisasumista suosiva vaihtoehto opiskelijoiden asumistuella. Vuoden 2017 uudistuksen vaikutusten tutkimus tuo tietopohjaa opiskelijoiden asumistuen kehittämiseen. Tutkimus on opetus- ja kulttuuriministeriön VATT:lta tilaama ja rahoittama.

2. Vuoden 2017 asumistuki uudistus

Vuoden 2017 asumistuki uudistuksessa pääosa opiskelijoista siirrettiin opintotuen asumislisältä yleisen asumistuen piiriin. Asumislisää saattoi saada vain opintotukikuukausilta, ja jokaista opintotukikuukautta kohti piti suorittaa vähintään viisi opintopistettä. Ilman kesäopintoja opintotukea maksetaan enintään yhdeksältä kuukaudelta vuodessa. Opiskelijan piti siis suorittaa kesäopintoja saadakseen opintotukea ja sen asumislisää kesäkuukausina. Yleisen asumistuen saaminen ei sen sijaan riipu opintojen edistymisestä, ja opiskelija voi saada sitä vuoden ympäri.

Ennen vuotta 2017 käytössä ollut opintotuen asumislisä oli yksilöllinen etuus, jonka määrä ei riippunut esimerkiksi asuinpaikasta tai puolison tuloista. Asumislisä oli enimmillään 201,60 euroa kuukaudessa, jonka sai vuokran ollessa 252 euroa kuussa tai enemmän. Sitä pienemmällä vuokralla asumislisä oli 80 prosenttia vuokrasta, mutta pääsääntöisesti se oli täysi 201,60 euroa, koska alle 252 euron kuukausivuokralla oli tarjolla hyvin vähän asuntoja. Täten asumislisä oli käytännössä könttäsuumainen tuki, joka kannusti opiskelijaa asumaan mahdollisimman edullisesti. Nykyisin asumislisää saavat enää Ahvenanmaalla tai ulkomailla vuokralla asuvat opiskelijat ja joidenkin kansanopistojen ja Saamelaisalueen koulutuskeskusten asuntoloissa asuvat opiskelijat.

Yleinen asumistuki on ruokakunta-kohtainen tuki, ja sen määrään vaikuttavat vuokran lisäksi kotitalouden kaikkien jäsenten tulot, perheen koko ja asuinkunta. Opintotuen asumislisä maksettiin samansuuruisena koko maassa, mutta yleisessä asumistuessa on alueittain vaihtelevien asumiskustannusten takia käytössä tuen määrän vaikuttavat kuntaryhmät. Vuonna 2017 vuokralla yksinasuvan hyväksyttävät enimmäisasumismenot kuukaudessa olivat 508 euroa ryhmässä I (Helsinki), 492 euroa ryhmässä II (muu pääkaupunkiseutu), 390 euroa ryhmässä III (muuta suuria ja keskisuuria kaupunkeja ja joitain suurten kaupunkien ympäryskuntia) ja 344 euroa ryhmässä IV (muu Suomi; pääasiassa pieniä kaupunkeja ja maaseutumaisia kuntia). Suuremmissa kuin yhden hengen ruokakunnissa hyväksyttävät enimmäisasumismenot ovat yksinasuvaa korkeammat, mutta ne eivät kasva yksi yhteen ruokakunnan jäsenten määrän kanssa. Yleinen asumistuki kattoi korkeintaan 80 prosenttia hyväksyttävistä enimmäisasumismenoista. Täten yksinasuvan yleinen asumistuki oli vuonna 2017 kuntaryhmässä I enintään 406,40 euroa, kuntaryhmässä II enintään 393,60 euroa, kuntaryhmässä III enintään 312 euroa ja kuntaryhmässä IV enintään 275,20 euroa.

Pienimmän korvaustason kuntaryhmässäkin yksinasuvan opiskelijan saaman asumisen tuen enimmäismäärä kasvoi, ja pääkaupunkiseudulla asumistuki jopa kaksinkertaistui. Yleinen asumistuki ei kuitenkaan kannusta asumaan

erityisen kalliissa asunnossa, koska hyväksyttävät enimmäisasumismenot ovat usein alemmat kuin maksettava vuokra; pääkaupunkiseudulta oli jo vuonna 2017 vaikea löytää vapaarahoitteista asuntoa enimmäisasumismenoina huomioidulla noin 500 euron kuukausivuokralla. Yksinasuva sai esimerkiksi 600 euron vuokraan yhtä paljon tukea kuin 800 euron vuokraan. Jo ennen uudistusta moni opiskelija asui melko kalliissa vapaarahoitteisessa asunnossa, ja opiskelija-asuntosäätiön asunnossa asuvat olivat selvä vähemmistö. Uudistus kannustikin erityisesti yleisen asumistuen enimmäisasumismenoja edullisemmin asuneita opiskelijoita parantamaan asumistasoaan. Esimerkiksi Helsingissä 300 euron opiskelijasoluun sai yleistä asumistukea enimmillään 240 euroa ja 600 euron yksiöön enimmillään 406,40 euroa. 300 euron vuokrannoususta olisi siis jäänyt opiskelijalle itselleen maksettavaa vain 133,60 euroa. Opintotuen asumislisän aikaan opiskelija olisi joutunut maksamaan ylimääräiset 300 euroa kokonaan omasta pussistaan, koska molempiin asuntoihin olisi saanut asumislisää samat 201,60 euroa.

Opiskelijoille maksettava opintoraha vaikuttaa myönnettävään asumistuen määrään, kun taas asumistukea ei oteta huomioon opintorahan tulorajojen tarkastuksessa. Mikäli opiskelijalla ei ollut muita tuloja kuin opintoraha, jäivät hänen tulonsa kuitenkin yleisen asumistuen suojaosan¹ (300 euroa kuukaudessa) alle eivätkä siten vähentäneet sitä. Työtulot vaikuttivat yleiseen asumistukeen enemmän kuin opintotuen asumislisään, koska jo 300 euron ylittävät kuukausitulot leikkasivat yleistä asumistukea, mutta opintotuen ja sen asumislisä tuloraja oli korkeampi. Näin ollen yleiseen asumistukeen siirtyminen saattoi vähentää opiskelijan kannustimia tehdä töitä. Opintolainan nostaminen ei vaikuta yleiseen asumistukeen.

Samaan aikaan asumistukiudistuksen kanssa opintorahaa leikattiin. Ennen uudistusta itsenäisesti asuvan 18 vuotta täyttäneen korkeakouluopiskelijan opintoraha oli 336,76 euroa kuussa (303,19 euroa kuussa ennen 1.8.2014 opintonsa aloittaneilla). Uudistuksen jälkeen se oli 250,28 euroa kuussa. Opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärää nostettiin uudistuksen yhteydessä 400 eurosta 650 euroon kuussa. Opintorahaa ja opintolainaa nostetaan tavanomaisesti enintään yhdeksältä kuukaudelta, mikäli opiskelija ei suorita kesäopintoja. Opintotuen asumislisää sai yhtä monelta kuukaudelta kuin opintorahaa, eli vain opintotukikuukausilta. Opintotukeen (opintoraha ja asumislisä ennen uudistusta) vaikuttavat opiskelijan muut tulot, mikäli ne ylittävät tulorajan. Vuosina 2008–2017 opiskelija saattoi saada muita tuloja 660 euroa jokaista opintotukikuukautta kohti ja 1 970 euroa muilta kuukausilta. Näin ollen tavanomainen yhdeksältä kuukaudelta opintotukea nostonut opiskelija

¹ Suojaosa poistettiin vuoden 2024 yleisen asumistuen leikkausten yhteydessä, mutta se oli käytössä sinä tutkimuksessa tarkasteltuna aikana, jona opiskelijat olivat yleisen asumistuen piirissä (2017–2022).

saattoi ansaita 11 850 euroa vuodessa ilman, että opintotukea leikattiin. Tämän rajan ylittyessä lisätulot leikkasivat opintotukikuukausia asteittain. Opintotuki uudistus ei vaikuttanut tulo rajoihin, paitsi että vuonna 2018 niihin tehtiin yhden prosentin indeksikorotus. Yleistä asumistukea ja joitain muita sosiaalietuuksia ei huomioida tulovalvonnassa.

Yleisen asumistuen enimmäismäärä on sidottu elinkustannusindeksiin (ennen vuotta 2019 vuokra indeksiin), joten sitä korotetaan yleisen hintatason noustessa. 2010-luvun lopulla yleiseen asumistukeen kohdistui kuitenkin useiden muiden sosiaalietuuksien tavoin indeksijääditys. Vuonna 2023, ennen sittemmin päätettyjä asumistuen leikkauksia, yksin vuokralla asuvan hyväksyttävät enimmäisasumismenot olivat Helsingissä 582 euroa, kun ne vielä vuonna 2017 olivat 508 euroa. Yksin vuokralla asuvan opiskelijan keskimääräinen asumistuki oli vuoden 2023 lopussa noin 337 euroa kuukaudessa. Opintorahaan tehtiin kansaneläkeindeksin mukainen korotus vuosina 2014 ja 2015, mutta muuten se pysyi vuodesta 2008 vuoden 2017 uudistukseen asti muuttumattomana. Opintotuen asumislisä pysyi muuttumattomana vuodesta 2005 aina vuoden 2017 uudistukseen asti. Opintoetuuksien ostovoima heikkeni siis uudistusta edeltäneen vuosikymmenen aikana huomattavasti. Vuoden 2017 opintorahan leikkauksen jälkeen indeksikorotukset pysyivät jäädytettynä, mutta vuodesta 2020 alkaen niitä on taas tehty. Vuonna 2023 opintoraha oli 279 euroa kuussa ja opintolainan valtiontakaus 650 euroa kuussa.

Uudistuksen laskennallista vaikutusta opiskelijan tuloihin voidaan havainnollistaa yksinkertaisella esimerkillä. Oletetaan Helsingissä yksinasuva opiskelija, joka nostaa opintotukea ja opintolainaa tavalliseen tapaan yhdeksältä kuukaudelta, ja jolla ei ole muita tuloja. Asunnon vuokra on 600 euroa kuukaudessa. Opiskelija ei maksa veroja, koska hänellä ei ole opintotuen lisäksi muita verotettavia tuloja. Ennen uudistusta tämä opiskelija sai yhdeksältä kuukaudelta opintorahaa 336,76 euroa, opintotuen asumislisää 201,60 euroa ja opintolainaa 400 euroa kuussa. Vuokra ylitti yleisen asumistuen hyväksyttävät enimmäisasumismenot (508 euroa kuussa), ja opiskelijan muut yleisessä asumistuessa huomioitavat tulot (opintoraha) jäivät alle 300 euron kuukausittaisen suojaosan. Täten opiskelija sai uudistuksen jälkeen enimmäismäärän yleistä asumistukea 406,40 euroa kuussa kahdeltatoista kuukaudelta ja yhdeksältä kuukaudelta opintorahaa 250,28 euroa ja opintolainaa 650 euroa kuussa.

Taulukossa 1 esitetään laskelma esimerkkiopiskelijan tuloista (laskien laina tuloksi) ja asumismenojen jälkeen käteen jäävästä tulosta. Uudistuksen myötä opiskelijan, jonka asumismenot olivat melko suuret (mutta Helsingin hintatasossa kohtuulliset), vuokran jälkeen käteen jäävä tulo kasvoi huomattavasti. Ennen uudistusta opiskelijalla olisi vuokranmaksun jälkeen ollut

käytettävissään keskimäärin vain noin 100 euroa kuussa, kun taas uudistuksen jälkeen lähes 500 euroa. Ilman kasvanutta opintolainan enimmäismäärääkin vuokran jälkeen käteen jäävät tulot olisivat olleet 231,61 euroa kuussa, eli selvästi aiempaa suuremmat. On selvää, että ennen uudistusta opiskelija olisi tarvinnut muita tulonlähteitä, kuten työtuloja tai vanhempien tukea, selvitäkseen menoistaan, koska 100 euroa kuussa muuhun kuin asumiseen on erittäin vähän. Mutta uudistuksen jälkeen käteen jäänyt lähes 500 euroa kuussa saattoi olla monelle tarpeeksi muihin kulutustarpeisiin.

Taulukko 1: Uudistuksen vaikutus opiskelijan tuloihin, esimerkki 1

	Ennen uudistusta	Uudistuksen jälkeen
Opintoraha	9*336,76 €	9*250,28 €
Asumisen tuki	9*201,60 €	12*406,40 €
Opintolaina	9*400 €	9*650 €
Keskimääräiset kuukausitulot	703,77 €	1081,61 €
Vuokra	600 €	600 €
Vuokran jälkeen käteen jäävä tulo	103,77 €	481,61 €

Taulukossa 2 esitetään toinen esimerkki, jossa on muuten sama asetelma kuin edellä, mutta tässä esimerkissä opiskelija asui Vaasassa erittäin edullisessa soluasunnossa, jonka vuokra oli vain 300 euroa kuussa (tällaisia asuntoja oli tarjolla). Tulot ennen uudistusta olivat samat kuin taulukossa 1, koska opiskelija sai täyden asumislisän vuokran ylittäessä opintotuen asumislisässä huomioitavien asumismenojen enimmäisrajan (252 euroa kuussa). Uudistuksen jälkeen tilanne oli sen sijaan hyvin erilainen kuin taulukossa 1. Vuokra (300 euroa kuussa) alitti Vaasan hyväksyttävät yleisen asumistuen enimmäisasumismenot (390 euroa kuussa), joten opiskelija sai yleistä asumistukea 80 prosenttia vuokrasta, eli 240 euroa kuussa. Taulukosta 2 nähdään, että myös tässä tapauksessa vuokran jälkeen käteen jäävä rahamäärä kasvoi uudistuksen myötä, mutta paljon vähemmän kuin ensimmäisessä esimerkissä. Lisäksi jos opiskelija ei olisi nostonut opintolainaa, olisi hänen keskimääräinen, pelkästään suorista tuista muodostuva, tulotasonsa pysynyt lähestulkoon ennallaan. Ennen uudistusta hän olisi saanut opintorahaa ja asumisen tukea keskimäärin 403,77 euroa kuussa ja uudistuksen jälkeen 427,71 euroa kuussa. Huomattavaa on, että ennen uudistusta helsinkiläisen ja vaasalaisen tulot ennen vuokraa olivat

amat, koska asumislisää maksettiin yhtä paljon, vaikka helsinkiläisen vuokra oli paljon korkeampi.

Taulukko 2: Uudistuksen vaikutus opiskelijan tuloihin, esimerkki 2

	Ennen uudistusta	Uudistuksen jälkeen
Opintoraha	9*336,76 €	9*250,28 €
Asumisen tuki	9*201,60 €	12*240 €
Opintolaina	9*400 €	9*650 €
Keskimääräiset kuukausitulot	703,77 €	915,21 €
Vuokra	300 €	300 €
Vuokran jälkeen käteen jäävä tulo	403,77 €	615,21 €

Edeltävät kaksi esimerkkiä ovat yksinkertaistavia. Monet opiskelijat tekevät opintojen ohessa töitä, mikä mutkistaisi laskelmia, koska yleisen asumistuen suojaosan (300 euroa kuukaudessa) ylittävät työtulot vähensivät yleistä asumistukea, mutta opintotuen asumislisää leikattiin vasta, jos tulot ylittivät opintotuen tuloajan, joka oli paljon yleisen asumistuen suojaosaa korkeampi. Lisäksi yleisessä asumistuessa, toisin kuin opintotuen asumislisässä, otetaan huomioon myös muiden ruokakunnan jäsenten, esimerkiksi puolison, tulot. Näin ollen esimerkiksi monet työssäkäyvän puolison kanssa asuneet opiskelijat hävisivät uudistuksessa, jonka myötä puolison tulot saattoivat estää kokonaan yleisen asumistuen saamisen tai pienensivät sen määrää. Jo melko maltilliset tulot² leikkaavat yleisen asumistuen kokonaan pois. Ennen uudistusta opiskelija saattoi sen sijaan saada opintotuen asumislisää puolisonsa tuloista riippumatta.

Kalluisen (2018) laskelmien perusteella yhdeksän kuukautta opintorahaa nostavan yksinasuvan opiskelijan asumistuki alkoi suurimmissa kaupungeissa pienentyä ja samalla lisätyönteon tekemisen kannustimet heikentyä noin 10 000 euron ansiotulojen saavuttamisen jälkeen. Samojen laskelmien perusteella yleinen asumistuki loppui vuonna 2018 kokonaan Helsingissä

² Esimerkiksi Helsingissä vuoden 2024 alussa (ennen suojaosan poistoa) yksinasuvan yleinen asumistuki lakkasi kokonaan, jos tulot olivat yli 2 119 euroa kuussa, ja kahden aikuisen ruokakunnassa tuloaja oli 2 851 euroa kuussa (pariskunnan yhteenlasketut tulot). Muualla maassa vastaavat rajat olivat alemmat; asumistuen alimman korvaustason kuntaryhmässä IV ne olivat 1 671 euroa kuussa ja 2 211 euroa kuussa. Vuonna 2017 rajat olivat alemmat, koska niihin on tehty indeksikorotuksia.

26 000 euron, Espoossa 25 500 euron ja Jyväskylässä 22 400 euron vuosituloilla.

Eerolan ym. (2022) tutkimuksessa tarkasteltiin vuoden 2015 asumistukiuudistuksesta aiheutuneiden yleisen asumistuen muutosten vaikutuksia vuokriin ja asumisvalintoihin vapaarahoitteisilla vuokramarkkinoilla.³ Tulosten mukaan asumistukijärjestelmän luomilla kannusteilla ei ollut juurikaan vaikutusta tuensaajien asumisvalintoihin. Asumistuen muutokset eivät myöskään vaikuttaneet vuokriin. Opiskelijat rajattiin kuitenkin tutkimuksen ulkopuolelle. Tulokset eivät välttämättä ole sovellettavissa opiskelijoiden asumisvalintoihin, sillä opiskelijoilla asumistuen saaminen on usein pitkäaikaista ja ennustettavaa. Tällöin asumistuen kannusteet saattavat vaikuttaa opiskelijoiden asumiseen muita tuensaajia enemmän.

Opiskelijoiden vuoden 2017 asumistukiuudistuksen vaikutuksesta opiskelijoiden asumisvalintoihin ja asumistasoon ei ole juurikaan tutkimustietoa, ja myös sen vaikutuksesta opintojen etenemiseen on tiedossamme vain yksi aiempi tutkimus. Kalin (2024) tutki erotus erotuksissa -menetelmällä (difference in differences) vuoden 2017 asumistukiuudistuksen vaikutusta korkeakouluopiskelijoiden työllisyyteen, opintopistesuorituksiin, arvosanoihin ja valmistumisen todennäköisyyteen. Tutkimusaineisto kattoi päätoimiset opiskelijat vuosilta 2013–2019. Vertailuasetelma perustui siihen, että osalla opiskelijoista työnteon kannustimet paranivat uudistuksen myötä ja osalla heikkenivät. Näitä ryhmiä verrattiin keskenään kahdella vaihtoehtoisella tavalla, eli efektiivisen marginaaliveron ja tukitason muutoksen tarkastelulla.

Tutkimuksen tulosten perusteella opiskelijoiden tulot reagoivat voimakkaammin tukitason muutoksiin kuin marginaalisten kannustimien muutoksiin, mikä voi selittyä sillä, että opiskelijoiden on vaikea havaita marginaalikannustimissa tapahtuvia muutoksia. Opiskelijat, joiden marginaaliset työnteon kannustimet paranivat, eivät lisänneet työskentelyä verrattuna opiskelijoihin, joiden marginaaliset työnteon kannustimet heikkenivät. Toisaalta opiskelijat, joiden opintotukea nostettiin, ansaitsivat vuosittain viisi prosenttia vähemmän verrattuna verrokkiryhmään, jonka tukia vähennettiin. Vaikutuksen suuruusluokka arviottiin kohtuullisen pieneksi, sillä keskimääräiselle 7 300 euroa vuodessa ansaitsevalle opiskelijalle, tämä tarkoittaisi noin 450 euroa pienempiä vuosituloja.

Kalinin mukaan asumistukiuudistuksella ei ollut vaikutusta opintojen etenemiseen tai valmistumisen todennäköisyyteen. Tuen tason nostaminen ei siten ainakaan tässä tapauksessa pidentänyt opintojen kestoja. Tämän arveltiin

³ Myös Eerola ja Lyytikäinen (2021) tarkastelevat erityyppisten asuntojen asumistukierojen vaikutuksia vuokriin. Tulosten mukaan vuokravaikutukset ovat pieniä.

selittyvän sillä, että vaikutukset ansiotulotasoon olivat pieniä. Jos vuosiansioissa olisi uudistuksen seurauksena tapahtunut suurempia muutoksia, vaikutukset opintomenestykseen ja valmistumiseen olisivat voineet olla suurempia.

Julkisessa keskustelussa on jo aiemmin esitetty, että asumistukiudistuksen vaikutukset voisivat näkyä pikemminkin asuntomarkkinoilla ja opiskelijoiden asumisvalinnoissa. Hallituksen esityksessä laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta arvioitiin, että opiskelijoiden siirtämisellä yleiseen asumistukeen voi olla välillisiä ja vaikeasti ennakoitavia vaikutuksia asuntomarkkinoihin ja opiskelijoiden käyttäytymiseen (HE 161/2017 vp). Hallituksen esityksessä opiskelijoiden siirtymisen yleisen asumistuen piiriin ennakoitiin lisäävän asumistukimenoja 54 miljoonalla eurolla vuodessa. Myös uudistuksen valmisteluvaiheessa tehdyssä selvitysmiehen ehdotuksessa opintotuen uudistamiseksi suhtauduttiin melko kriittisesti opiskelijoiden siirtämiseen yleisen asumistuen piiriin ja ehdotettiin mahdollisen siirron vaikutusten selvittämistä myöhemmin erikseen (Uusitalo, 2016).

Valtiontalouden tarkastusviraston (2022) arvion mukaan opiskelijoiden asumistuen kulut kasvoivat vähintään 130 miljoonalla eurolla vuoteen 2018 mennessä, mikä kertoo uudistuksen ennakoimattomista vaikutuksista.⁴ Viraston arvion mukaan ennakoimattoman suuri asumismenojen kasvu johtui arviointilaskelmissa käytetyistä vanhentuneista asumismenotiedoista ja mahdollisesti osin myös siitä, että oletettua suurempi osuus opiskelijoista muutti uudistuksen jälkeen aiempaa kalliimpaan asuntoon. Vanhentuneet asumismenotiedot liittyvät siihen, että asumislisää saaneilla opiskelijoilla ei ollut mitään syytä ilmoittaa uusia, yleensä aiempaa suurempia, vuokriaan Kelalle, jos he jo alun perinkin saivat enimmäismäärän asumislisää (Lahtinen, 2023).

Yksinasuvat opiskelijat tavallisesti hyötyivät asumistukiudistuksesta taloudellisesti, kun taas monet puolison kanssa asuneet ja yhteisellä vuokrasopimuksella yhteisasunnossa asuneet hävisivät. Tilastotietojen perusteella opiskelijoiden yksinasuminen yleistyi asumistukiudistuksen jälkeen selvästi etenkin suurissa yliopistokaupungeissa, kun taas yhteisasumisen suosio on vastaavasti vähentynyt (ks. esim. Ilmakunnas, 2018; Tilastokeskuksen tilastot).

Myös Eurostudent VII -opiskelijatutkimuksen (2020) kyselyissä havaittiin, että yleisen asumistuen piiriin siirtyminen on mahdollisesti vaikuttanut erityisesti nuorimpien opiskelijoiden asumisvalintoihin. Vuoden 2016 kyselyssä noin 16 prosenttia vastaajista ilmoitti asuvansa yhteisasunnossa. Vuoden 2019 kyselyssä vastaava osuus puolittui kahdeksaan prosenttiin. Ilmiö havaittiin

⁴ katso myös: <https://www.kela.fi/documents/20124/410408/hallitusneuvottelut-muistio-080523.pdf/7539cd78-45ef-ed5c-88e6-aa1b3cc16353?t=1684913500805>

kaikissa ikäryhmissä, mutta yhteisasumisen suosio vähentyi etenkin nuorimpien vastaajien joukossa, minkä tulkittiin johtuvan siitä, että opintonsa aloittaneet asuvat aiempaa enemmän yksin.

Yleinen asumistuki tarjoaa opiskelijalle taloudellisen kannusteen yksinasumiseen, kun taas vanha asumislisä pikemmin kannusti yhteisasumiseen (tässä tutkimuksessa käytetään yhteisasumisesta tuttavallisempaa nimeä ”kimppa-asuminen”). Kimppa-asunnossa asuvia opiskelijoita kohdellaan yhtenä ruokakuntana, jos heillä on yhteinen vuokrasopimus. Lisäksi asuinkumppanin tulot vaikuttavat myönnettävään yleiseen asumistukeen, vaikka vuokrasopimukset olisivat erilliset, mikäli vuokrasopimuksen liitteen mukaan asukkaat vastaavat asunnosta yhteisesti.

Ennen uudistuksen voimaantuloa vuonna 2017 opiskelijoille oli tarjolla paljon ohjeita ja neuvontaa siitä, kuinka heidän kannattaa toimia mahdollisimman suuren asumistuen varmistamiseksi.⁵ Vaikka erilliset vuokrasopimukset eivät aina olleetkaan vuokranantajille mieluisia, oli tarjolla myös toinen vaihtoehto: vuokranantaja tekee sopimuksen vain päävuokralaisen kanssa, joka puolestaan voi tehdä yhden tai useampia alivuokrasopimuksia. Käytännön asumisjärjestelyjen ei tarvitse muuttua mitenkään, mutta asukkaiden ei enää tulkita kuuluvan samaan ruokakuntaan. Avopuolisoiden katsottiin kuitenkin kuuluvan samaan ruokakuntaan, vaikka vuokrasopimukset olisivat olleet erilliset. Tämä tulkinta herätti uudistuksen toimeenpanon aikaan paljon julkista keskustelua ja jopa spekulatioita siitä, johtaisiko se avopuolisoiden muuttamiseen eri osoitteisiin.

3. Tutkimusaineistot ja -menetelmät

3.1. Tutkimusaineistot

Tutkimuksessa käytetään aineistoja vuosilta 2012–2022. Suurimmassa osassa analyysejä käytetään Tilastokeskuksen yksilötason rekisteriaineistoja, joissa on vuositason tietoa kustakin Suomen väestöön kuuluvasta. Niiden avulla voidaan seurata samaa henkilöä yli ajan, ja aineistoja voidaan yhdistellä keskenään. Käytetyt Tilastokeskuksen valmisaineistot ovat FOLK perustieto

⁵ katso esimerkiksi: <https://www.taloustaito.fi/koti/asumistuki-muuttuu-tarkista-vuokrasopimus/#8dc69e05>
<https://www.taloustaito.fi/tyo-elake/opiskelija-tuet-muuttuvat.-tarkista-vuokrasopimus/#8dc69e05>
<https://www.ovv.com/kimppa-asunnon-vuokrasopimusmallit/>

(paljon erilaista tietoa, kuten ikä, perheasema ja asunnon hallintaperuste), FOLK tulo (tulotiedot), FOLK asutokunta (samassa asunnossa asuvat), EDUC_VIRTA (korkeakoulujen opiskelijatiedot), EDUC_OPISK (tiedot kaikista opiskelijoista) ja INFRA sijaintitietomoduuli (postinumerotason asuinpaikka). Tilastokeskus kerää näihin aineistoihin tietoa useista lähteistä. Lisätietoa aineistoista on Tilastokeskuksen Taika-tutkimusaineistokatalogissa, osoitteessa <https://taika.stat.fi/>. Lisäksi käytetään Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) tuottamaa ARAKIRE-aineistoa, jossa on tietoa ARA-asunnoista, ja Tilastokeskuksen räätälöimänä tutkimuskäyttöön tuottamaa huoneistotietorekisteriä, josta saadaan lisätietoa henkilön asunnosta ja asuinrakennuksesta. Tietoa asuntotarjonnasta saadaan Tilastokeskuksen vapaasti saatavilla olevista aineistoista. Asumismenojen kehitystä tarkasteltaessa käytetään Tulonjakotilaston palveluaineistoa (ns. Tuja-aineisto), joka ei ole kokonaisaineisto vaan otos. Se sisältää kuitenkin kyselyyn perustuvan tiedon otoksessa olevan kotitalouden maksamasta vuokrasta; tieto, jota käytössä olevissa yksilötason rekisteriaineistossa ei ole.

Asumisvalintoja koskevissa analyyseissä käytetyt muuttujat mitataan poikkileikkauksena vuoden lopun tilanteen mukaan. Tulot mitataan vuositasoon summana. Opintosuoritukset mitataan lukuvuoden tasolla.

3.2. Otosrajaukset

Tutkimuksessa pyritään tarkastelemaan päätoimisia korkeakouluopiskelijoita, joihin uudistus todennäköisimmin vaikutti. Tämä koeryhmä on rajattu seuraavalla tavalla. Koeryhmään otetaan mukaan ne, jotka olivat läsnä korkeakoulussa ja saivat opintotukea havaintovuoden syksynä ja seuraavan vuoden keväänä, eli koko lukuvuoden ajan. Opintotukea nostamattomat tai vain toisella lukukaudella läsnä olleet jätetään pois, jotta koeryhmässä olisi päätoimisia opiskelijoita, ja opintonsa keskeyttäneet tai valmistuneet jäisivät pois. Koska opintotuki voi olla myös pelkkää lainaa, tarkistetaan lisärajausena, että henkilö sai opintorahaa havaintovuonna. Vanhempiansa luona asuneet opiskelijat jätetään pois (lukuun ottamatta analyysejä, joissa käsitellään vanhempien luona tai itsenäisesti asumista koskevaa valintaa), koska he eivät useimminkaan saaneet asumisen tukea ennen uudistusta eivätkä sen jälkeenkään. Lapsiperheessä (perheessä omia ja/tai puolison lapsia) asuneet jätetään pois, koska lasta huoltaneet opiskelijat olivat jo ennen uudistusta yleisen asumistuen piirissä. Ahvenanmaalla asuneet poistetaan, koska maakunnassa on erillinen asumistuki, ja opintotuen asumislisä pysyi siellä voimassa uudistuksen jälkeenkin. Mukaan otetaan ne, jotka olivat suorittaneet toisen asteen tutkinnon, mutta joilla ei ollut aiempaa ylempää korkeakoulututkintoa. Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden sallitaan olla otoksessa, jotta maisteriopiskelijat eivät jäisi pois. Yli seitsemän vuotta

ennen havaintovuotta korkeakoulussa opiskelleet pudotetaan. Lisärajausina ulkomaan kansalaiset pudotetaan ja otoksessa pidetään vain 18–29-vuotiaat.

Vertailuryhmä koostuu 18–29-vuotiaista, jotka eivät olleet opiskelijoita. Vertailuryhmän henkilöt eivät olleet havaintovuonna läsnä korkeakoulussa, eivät saaneet opintotukea, eivät olleet Tilastokeskuksen pääasiallisen toiminnan luokituksessa opiskelijoita, eivätkä olleet havaintovuoden lopussa kirjoilla minkään koulutuslajin oppilaitoksessa. Koeryhmän tavoin vertailuryhmästä pudotetaan vanhempiensa luona tai lapsiperheessä asuneet, ulkomaan kansalaiset ja Ahvenanmaalla asuneet. Edellä luetellut ehdot täyttävistä otetaan vertailuryhmään toisen asteen tutkinnon suorittaneet, joilla ei ollut korkea-asteen tutkintoa. Vertailuryhmässä ei sallita edes alemman korkeakoulututkinnon (ammattikorkeakoulututkinto tai kandidaatintutkinto) suorittamista, koska monet sellaisen suorittaneet, jotka eivät jatka opintojaan, ovat luultavasti hyvin kiinni työelämässä eivätkä siten ole vertailukelpoisia opiskelijoihin. Lisäksi heidän opiskeluaikanaan tekemät asumisvalintansa ovat voineen vaikuttaa valmistumisen jälkeiseen asumiseen.

Kaikissa analyyseissä, paitsi asunnon hallintaperusteen ja vanhempien luona asumisen kuvailussa, otetaan sekä koe- että vertailuryhmästä mukaan vain vuokralla asuneet, koska muut olivat pääasiassa omistusasujia, joista vain harva sai asumistukea ja hekin erilaisin ehdoin kuin vuokralla asuneet. Asumistuen muutoksilla on tuskin ollut merkittävää vaikutusta valintaan asua omistusasunnossa. Lisäksi vertailuryhmässä omistusasuminen oli selvästi koeryhmää yleisempää, joten heidän sisällyttämisenä otokseen tekisi koe- ja vertailuryhmät kovin erilaiseksi.

Kuuluminen koe- tai vertailuryhmään määritellään vuosittain yllä lueteltuja ehtoja noudattaen. Täten sama henkilö voi kuulua yhtenä vuonna koeryhmään ja toisena vertailuryhmään tai jäädä otoksesta kokonaan pois. Siirtyminen koeryhmästä vertailuryhmään on tiukkojen rajausten takia erittäin harvinaista, mutta toisin päin siirtymiä on enemmän.

Havaintoyksikkö on henkilö–vuosi, eli samaa henkilöä eri vuosina käsitellään omina havaintoinaan (esimerkiksi henkilö x vuonna 2012 on yksi havainto ja henkilö x vuonna 2013 toinen). Mukana ovat itsenäisesti vuokralla asuvat, joista on koeryhmässä 926 608 ja vertailuryhmässä 956 114 havaintoa. Näiden lisäksi koeryhmässä on 177 323 vanhempiensa luona asuvaa, jotka ovat mukana vain vanhempiensa luona asuvien osuutta kuvaavassa analyysissä.

Taulukossa 3 esitetään kuvailevia tunnuslukuja koe- ja vertailuryhmän itsenäisesti vuokralla asuvista opintotukiudistusta edeltäneeltä vuodelta (2016). Koeryhmän jäsenet olivat keskimäärin hieman vertailuryhmää nuorempia. Koeryhmässä oli suhteessa enemmän naisia, mikä ei ole yllättävää, sillä naiset hakeutuvat miehiä useammin korkeakoulutukseen.

Pääkaupunkiseudulla asuvien osuus oli ryhmissä melko sama, noin neljäsosa. Kun lisätään pääkaupunkiseudun osuuteen neljä muuta suurta (opiskelu)kaupunkia, oli niissä asuvien osuus koeryhmässä selvästi vertailuryhmää suurempi, mikä on luonnollista korkeakoulujen sijainnin takia. Yksinasuvien osuus ja asumisväljyys (keskimääräinen huoneluku asuntokunnan asukasta kohti) olivat vertailuryhmässä koeryhmää suurempia. Koeryhmässä taas oli keskimäärin enemmän asukkaita asuntokunnassa, mikä selittynee vertailuryhmää yleisempänä kimppa-asumisena ja pienempänä yksinasuvien osuutena. Koeryhmässä ARA-asunnossa asuvien osuus vuokralla asuvista oli jonkin verran vertailuryhmää suurempi. ARA-asunnot ovat hintasäänneltyjä, usein markkinavuokraa edullisempia asuntoja, kuten opiskelija-asuntoja ja kuntien omistamia asuntoja. Vertailuryhmän käytettävissä olevien vuositulojen keskiarvo oli selvästi koeryhmää suurempi, koska vertailuryhmän jäsenet saivat keskimäärin enemmän palkkatuloja, kun taas koeryhmän jäsenet ovat lähtökohtaisesti päätoimisia opiskelijoita.

Koe- ja vertailuryhmän ominaisuuksissa on eroja, mutta opiskelijoiden muista nuorista aikuisista poikkeavan elämäntilanteen vuoksi aivan samanlaisen vertailuryhmän löytäminen olisi vaikeaa. Ryhmien välisen vertailun kannalta tärkeintä on, että niiden kehitys kuvattujen vastemuuttujien suhteen oli samanlaista ennen opintotukiudistusta. Tällöin on mahdollista ajatella, että vertailuryhmä tarjoaa vaihtoehdoisen kehityskulun koeryhmälle siinä tapauksessa, että uudistusta ei olisi tehty.

Taulukko 3: Kuvailevia tunnuslukuja koe- ja vertailuryhmästä

	Koeryhmä	Vertailuryhmä
Ikä, keskiarvo	22,8	24,1
Naisten osuus	53,9 %	42,0 %
Pääkaupunkiseudulla asuvien osuus	27,7 %	23,6 %
Suurimmissa kaupungeissa asuvien osuus (pk-seutu, Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä)	66,1 %	47,0 %
Yksinasuvien osuus	42,0 %	50,9 %
Huoneluku/asukas, keskiarvo	1,15	1,28
Asukkaat/asuntokunta, keskiarvo	1,72	1,54
ARA-asunnoissa asuvien osuus	31,9 %	23,7 %
Käytettävissä olevat tulot (€), keskiarvo	11 265	18 555

Luvun 4.2.5 asumismenoja koskevassa analyysissä muodostetaan Tuja-aineistosta koe- ja vertailuryhmät samankaltaisilla rajauksilla kuin kokonaisaineistoja analysoitaessa. Joitain eroja kuitenkin on. Tuja-aineiston rajaukset ja havaintomäärät kuvataan luvussa 4.2.5. Opintosuoritusten analysoinnissa käytettävä aineisto ja rajaukset kuvataan luvussa 4.4.

3.3. Tutkimusmenetelmä

Analyyseissä tarkastellaan tutkittavien muuttujien keskiarvon kehitystä ennen vuoden 2017 uudistusta ja sen jälkeen. Suurimmassa osassa analyysissä korkeakouluopiskelijoita (koeryhmä) verrataan muihin nuoriin aikuisiin (vertailuryhmä).

Vertailuryhmän avulla voidaan arvioida, miten koeryhmän vastemuuttajat olisivat kehittyneet ilman uudistusta. Kun vertailuryhmä muistuttaa tarpeeksi paljon koeryhmää, ja vastemuuttajien kehitys molemmissa ryhmissä oli samanlainen ennen uudistusta, voidaan ajatella, että vertailuryhmä kehitys uudistuksen jälkeen tarjoaa vaihtoehdoisen kehityskulun koeryhmälle siinä tapauksessa, että uudistusta ei olisi tehty. Täten siis mahdollisen havaitun poikkeaman koe- ja vertailuryhmän kehityksessä ajatellaan johtuvan tehdystä uudistuksesta. Oletus on melko vahva, koska uudistusta edeltänyt kehityksen samanaisuus ei takaa sitä, että se olisi jatkunut sellaisena, koska ryhmät olisivat voineet reagoida muihin yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin eri tavalla.

Samaan aikaan uudistuksen kanssa talous ja työllisyys kääntyivät kasvuun, ja asuntorakentaminen lisääntyi huomattavasti. Myös yleiseen asumistukeen vuonna 2015 tehdyllä uudistuksella on voinut olla vaikutusta. Lisäksi otoksen koostumuksen muutos voi vaikuttaa tuloksiin, koska tutkimuksessa ei seurata samoja henkilöitä yli ajan. On kuitenkin perusteltua ajatella, että mikäli uudistuksen jälkeen havaitaan äkillisiä ja suuria muutoksia koe- ja vertailuryhmän eron kehityksessä, on uudistus todennäköinen selitys muutokselle. Koe- ja vertailuryhmän vertailtavuuteen liittyy kuitenkin haasteita, joiden takia tuloksiin on syytä suhtautua varauksella.

Lisäksi asumistuki uudistuksen kanssa samaan aikaan toteutettu opintorahan leikkaus ja lainatakauksen enimmäismäärän korotus ovat voineet vaikuttaa opiskelijoiden asumisvalintoihin ja opintopistekertymiin asumistuki uudistuksen ohella. Siten tulokset eivät välttämättä kerro, miten pelkän asumistukijärjestelmän muutos olisi vaikuttanut opiskelijoihin.

Liitteissä esitetään asumisvalintoja koskevia tuloksia regressioanalyysin avulla. Regressiossa huomioidaan vastemuuttajien vaikuttavia muita tekijöitä, kuten ikä, kotikunta ja sukupuoli. Lisäksi niissä esitetään uudistuksen arvioidun

vaikutuksen keskivirheeseen perustuva luottamusväli, joka huomioi sen, että vastemuuttujan kehitykseen voi vaikuttaa satunnaisvaihtelu. Regressiotulokset eivät kuitenkaan muuta kuvailevien analyysien perusteella tehtyjä johtopäätöksiä.

4. Tulokset

4.1. Tulojen ja velan kehitys

Tutkimuksessa tarkastellaan kalenterivuoden kokonaistuloja. Kaikki koeryhmän jäsenet olivat opiskelijoita havaintovuoden syyslukukaudella ja seuraavan vuoden kevätlukukautena, eli koko lukuvuoden. Osa heistä, lähinnä syksyllä opintonsa aloittaneet, eivät kuitenkaan olleet opiskelijoita havaintovuoden keväällä. Nämä koeryhmän jäsenet, jotka eivät olleet opiskelijoita koko tulonmuodostusvuoden ajan, on pudotettu tulokehitystä koskevista analyyseistä, jotta opiskeluaikaa edeltäneet tulot eivät vaikuttaisi tuloksiin. Tämä lisäehto pienentää koeryhmän kokoa noin viidenneksellä. Asumisvalintoja koskevissa analyyseissä nämä vain syksyllä opiskelijoina olleet ovat kuitenkin mukana, koska kyseiset vastemuuttajat mitataan vuoden lopun tilanteen mukaan.

Opiskelijoiden opintotukikuukausien tarkka määrä ei ole tiedossa, mutta tulokehitystä koskevissa analyyseissä kaikki koeryhmän jäsenet ovat saaneet opintotukea sekä havaintovuoden kevät- että syyslukukautena.

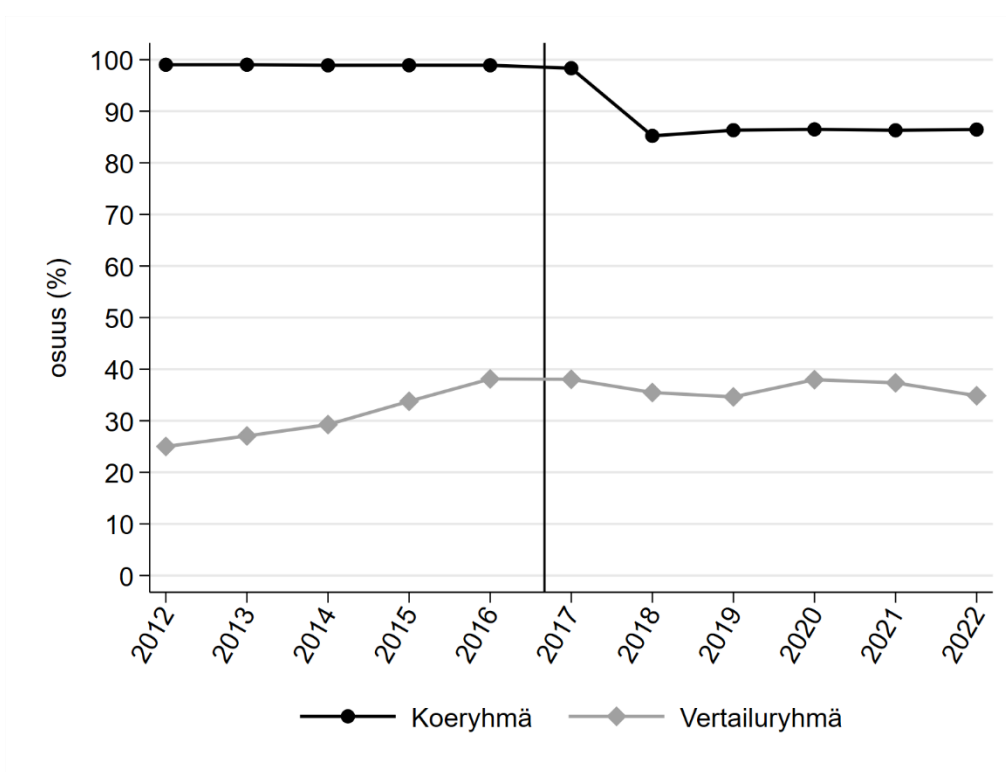
Kaikki tulot ovat nimellisarvoisia. Kaikissa tämän osion kuvioissa ovat sekä koe-, että vertailuryhmästä mukana vain itsenäisesti vuokralla asuvat.

Kuvioissa 1 ja 2 esitetään, miten asumisen tuen saaminen kehittyi koe- ja vertailuryhmässä. Asumisen tukiin lasketaan opintotuen asumislisä, yleinen asumistuki ja eläkkeensaajan asumistuki. Yleinen ja eläkkeensaajan asumistuki ovat ruokakuntakohtaisia, joten on mahdollista, että niitä on maksettu jollekin toiselle samassa ruokakunnassa asuvalle kuin otoksessa mukana oleville.

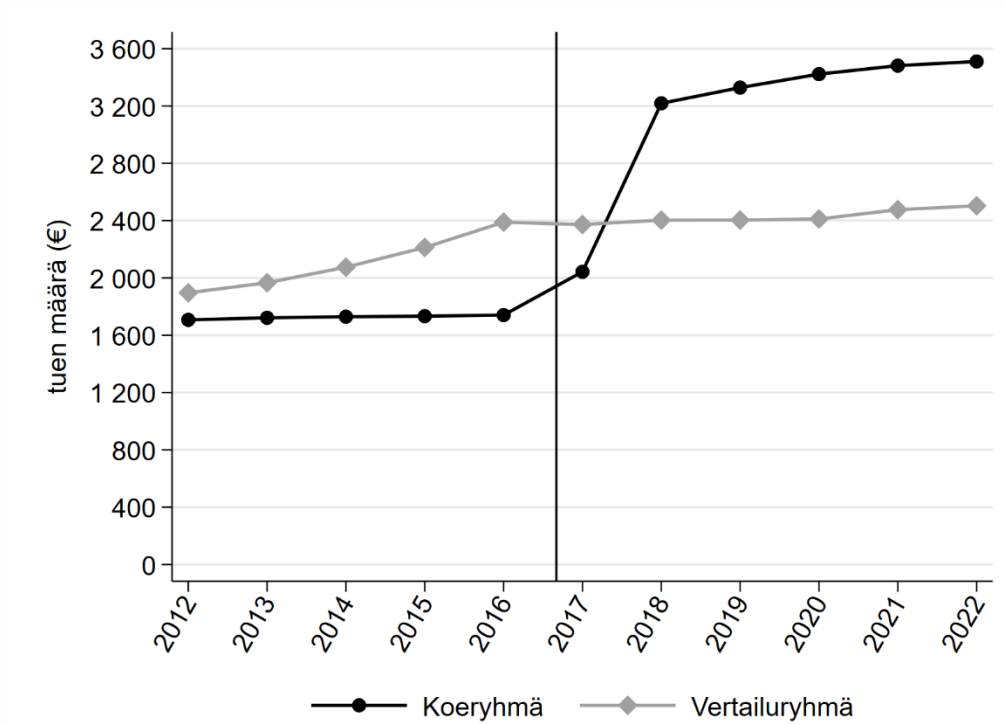
Kuviossa 1 esitetään asumisen tukea saaneiden osuus. Opintotuki uudistuksen ajankohtaa (elokuu 2017) korostetaan pystyviivalla. Ennen uudistusta lähes kaikki koeryhmän jäsenet saivat asumisen tukea, käytännössä opintotuen asumislisää. Ensimmäisenä kokonaisuutena vuotena uudistuksen jälkeen (2018), eli opiskelijoiden siirryttyä yleisen asumistuen piiriin, asumisen tukea saaneiden osuus pieneni koeryhmässä noin 15 prosenttiyksikköä ja vakiintui tälle alemmalle tasolle. Muutos ei näy vielä vuonna 2017, koska asumisen

tukea saaneiden osuus on laskettu sen mukaan, onko sitä saanut jossain vaiheessa vuotta, ja vielä ennen vuoden 2017 elokuuta opiskelijat olivat opintotuen asumislisän piirissä. Vertailuryhmässä asumisen tukea saaneiden osuus kasvoi ennen uudistusta, jonka jälkeen osuus oli melko sama joka vuosi, noin 35–40 prosenttia. Vertailuryhmän tuen saamisen yleistymisen ennen uudistusta voi liittyä, vuoden 2015 asumistuki uudistukseen, asumiskustannusten kasvuun ja heikkoon työllisyystilanteeseen, ja kasvun loppuminen uudistuksen jälkeen saattaa heijastaa tuen tarpeen vähenemistä parantuneen työllisyystilanteen ansiosta. Suomen bruttokansantuote supistui vuosina 2012–2014 ja kasvoi vain hieman vuonna 2015, ja myös työllisyysaste heikkeni näinä vuosina. Vuonna 2016 bruttokansantuote ja työllisyysaste lähtivät selkeämpään kasvuun. Nuorten aikuisten työllisyys ja tulot vaihtelevat tavallisesti keskimääräistä enemmän taloussuhdanteen mukaan. Yleinen taloustilanne on voinut vaikuttaa sekä koe- että vertailuryhmään myös muiden tutkimuksessa tarkasteltujen muuttujien osalta.

Kuviossa 2 nähdään asumisen tuen vuosikeskiarvo niillä, jotka saivat tukea. Ennen uudistusta koeryhmän keskiarvo oli tasaisesti noin 1 700 euroa. Opintotuen asumislisän enimmäismäärä oli 201,60 euroa kuukaudessa, ja sitä nostettiin tavallisesti korkeintaan yhdeksältä kuukaudelta, joten aineistosta havaittu tuen määrä vastaa melko hyvin kokoaikaisen opiskelijan laskennallisen tuen määrää. Opintotuen asumislisä pysyi nimellisesti muuttumattomana koko uudistusta edeltäneenä tarkasteluajanjaksona. Uudistuksen jälkeen koeryhmän asumisen tuen keskiarvo kasvoi voimakkaasti, ja ensimmäisenä kokonaisuudessaan uudistuksen jälkeisenä vuonna (2018) se oli noin 3 200 euroa. Siitä lähtien tuen määrä kasvoi tasaisesti joka vuosi. Yleinen vuokratason nousu lienee vaikuttanut kasvuun, vaikka yleiseen asumistukeen ei parina uudistuksen jälkeisenä vuotena tehty indeksikorotuksia. Myös muutokset asumisvalinnoissa voivat selittää tuen määrän kasvua. Yleisen asumistuen taso oli useimmiten opintotuen asumislisää korkeampi. Lisäksi ensin mainittua voidaan maksaa vuoden jokaiselta kuukaudelta, ja jälkimmäistä vain opintotukikuukausilta, joita on ilman kesäopintoja enimmillään yhdeksän. Vertailuryhmässä tuen määrä kasvoi ennen uudistusta, mutta tasaantui sen jälkeen, mikä voi osittain selittyä parantuneella työllisyystilanteella, koska suojaosan ylittävät muut ansiotulot vähentävät yleisen asumistuen määrää.

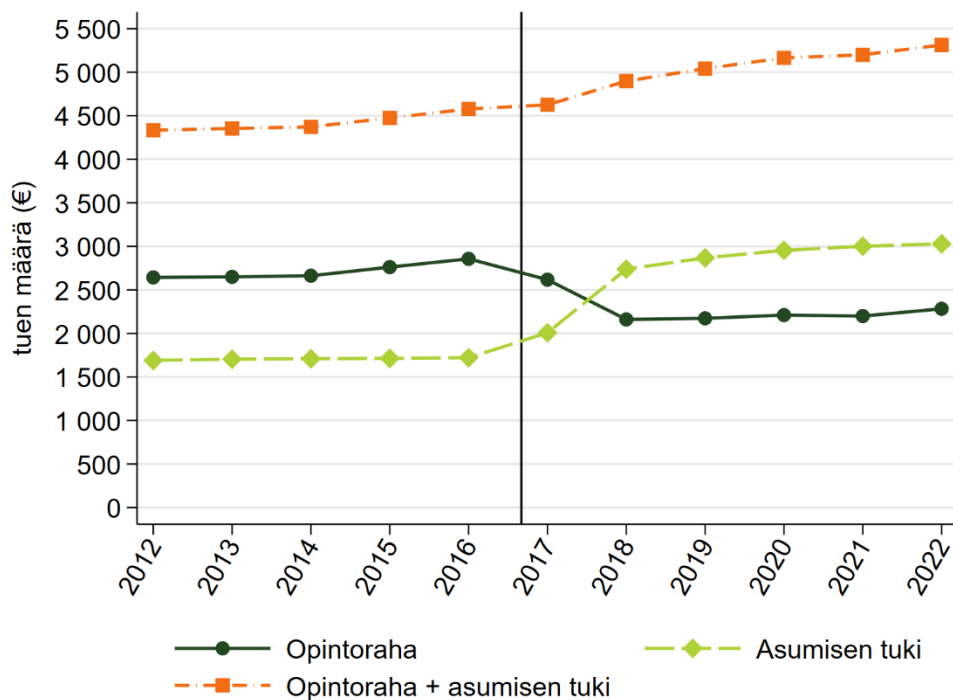
Kuvio 1: Asumisen tukea saaneiden osuus

Kuvio 2: Asumisen tuen vuosikeskiarvo tukea saaneilla

Uudistuksessa opintorahaa leikattiin samalla, kun useimmilla opiskelijoilla asumisen tuki kasvoi. Ennen uudistusta itsenäisesti asuvan opintoraha oli 336,76 euroa kuukaudessa, ja sen jälkeen se oli 250,28 euroa kuukaudessa. Opintotuen asumislisä oli ennen uudistusta enimmillään 201,60 euroa kuukaudessa, ja sen jälkeen se oli (yksinasuvalla), asuinkunnasta riippuen, enintään 275,20–406,40 euroa kuukaudessa. Näiden erisuuntaisten muutosten yhteisvaikutuksen havainnollistamiseksi kuvio 3 esittää koeryhmän opintorahan, asumistuen ja niiden summan keskiarvon kehityksen. Luvuissa ovat mukana kaikki koeryhmän jäsenet, myös he, jotka eivät saaneet asumistukea. Otosrajausten takia kaikki koeryhmän jäsenet saivat havaintovuonna opintorahaa. Käytännössä kaikki koeryhmän jäsenet saivat myös asumisen tukea (asumislisä) ennen uudistusta, mutta noin 15 prosenttia ei saanut asumisen tukea enää uudistuksen jälkeen (kuvio 1).

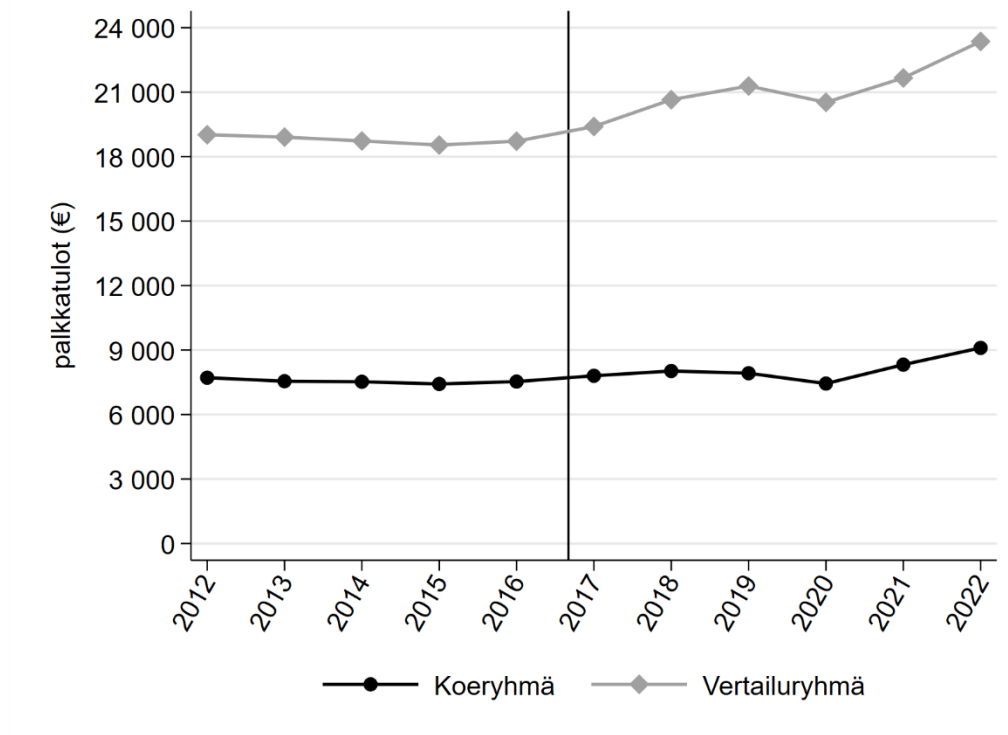
Kuviosta 3 nähdään, että odotetusti opintorahan keskiarvo pieneni selvästi uudistuksen jälkeen siinä missä asumisen tuen keskiarvo kasvoi. Ennen uudistusta opintoraha oli keskimäärin selvästi suurempi tulonlähde kuin asumisen tuki, mutta sen jälkeen niiden paikat vaihtuivat. Asumisen tuen keskiarvo kasvoi enemmän kuin opintorahan pieneni, joten niiden summa kasvoi uudistuksen jälkeen. Opiskelijoiden saamat yhteenlasketut asumis- ja opintoetuudet siis kasvoivat keskimäärin uudistuksen myötä.

Kuvio 3: Koeryhmän opintorahan, asumisen tuen ja niiden summan keskiarvo

Uudistus saattoi vähentää kannusteita työskennellä opintojen ohessa, koska monilla opiskelijoilla, etenkin yksinasuvilla, tukien kokonaismäärä kasvoi, jolloin lisäansioden tarve vähentyi. Lisäksi 300 euron kuukausittaisen suojaosan ylittävät ansiotulot leikkasivat yleistä asumistukea, joskin tilapäisten tulojen, kuten lyhyiden kesätöiden, kohdalla Kela keskiarvoistaa tulot koko vuodelle. Opintotuen asumislisään taas sovellettiin samoja tulo rajoja kuin opintorahaan, ja ne olivat selvästi korkeammat kuin yleisen asumistuen suojaosa. Opintorahan tulo rajoja ei muutettu uudistuksen yhteydessä. Näin ollen yleiseen asumistukeen siirtyminen käytännössä vähensi palkkatuloista käteen jäävää osuutta, ainakin opintotuen tulo rajan ja yleisen asumistuen suojaosan välisillä tuloilla.

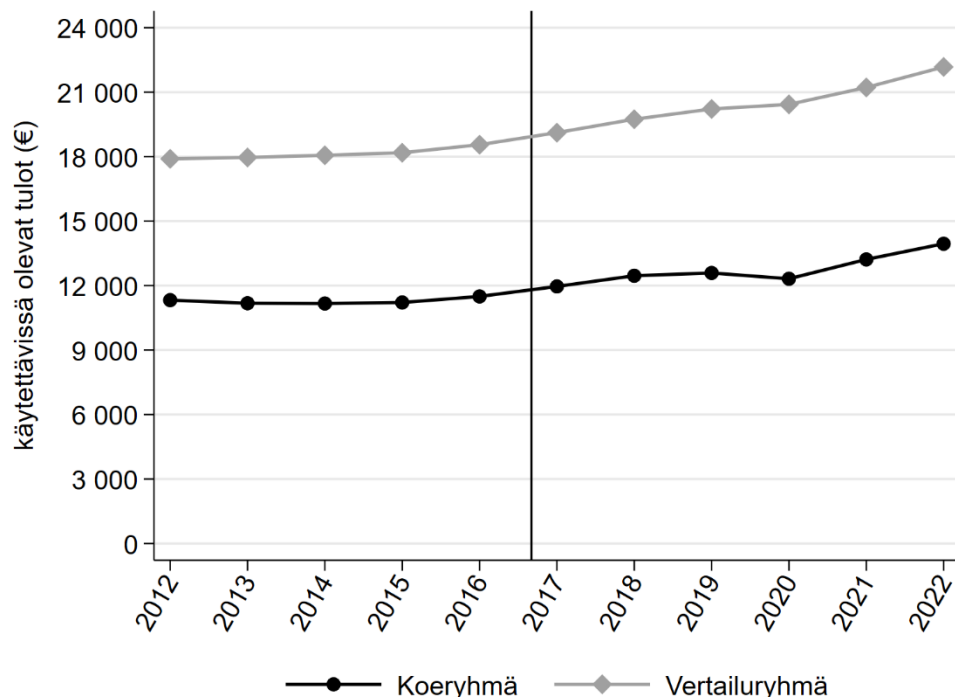
Kuviossa 4 tarkastellaan koe- ja vertailuryhmän vuositason bruttomääräisten palkkatulojen keskiarvoa. Luvuissa ovat mukana myös he, jotka eivät saaneet ollenkaan palkkatuloja. Ennen uudistusta koeryhmän palkkatulot kehittyivät hyvin samalla tavalla kuin vertailuryhmän, vaikka tasoerot olivat suuret. Uudistuksen jälkeen vertailuryhmän palkkatulot kasvoivat jonkin verran voimakkaammin, myös suhteellisesti, mutta tämä voi johtua siitä, että vertailuryhmän palkkatulojen voi olettaa vastaavan parantuneeseen taloustilanteeseen koeryhmää enemmän, koska lähtökohtaisesti opiskelijoiden ”työ” on opiskella, ainakin lukuvuoden aikana. Kuvion 4 tarkastelun perusteella ei ole selvää, että uudistus olisi vaikuttanut opiskelijoiden työskentelyyn.

Kuvio 4: Palkkatulojen vuosikeskiarvo

Opiskelijoiden toimeentulon kannalta on olennaista, miten uudistus vaikutti heidän käytettävissä oleviin tuloihinsa, tulonlähteestä riippumatta. Kuvio 5 esittää koe- ja vertailuryhmän vuotuisten käytettävissä olevien rahatulojen keskiarvon. Käytettävissä oleviin rahatuloihin lasketaan palkka- yrittäjä- ja omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot (pääasiassa eläkkeet ja etuudet), joista vähennetään maksetut tulonsiirrot (pääasiassa verot ja veronluonteiset maksut). Kuviossa käytetään henkilökohtaisia käytettävissä olevia tuloja, mutta on muistettava, että osa etuuksista, kuten yleinen asumistuki ja toimeentulotuki, maksetaan ruokakunta- tai perhekohtaisesti yhdelle sen jäsenelle. Opintolainaa ei lasketa käytettävissä oleviin tuloihin, koska se ei ole tuloa. Näin ollen käytettävissä olevat tulot eivät kuvaa täysin opiskelijoiden kulutusmahdollisuuksia.

Kuvion 5 perusteella koe- ja vertailuryhmän käytettävissä olevat tulot kehittyivät melko samalla tavalla tarkasteluajanjakson aikana. Ennen uudistusta tulot junnasivat pitkälti paikoillaan, mutta sen jälkeen molemmilla oli kasvua. Vertailuryhmässä kasvu oli suurempi, pitkälti palkkatulojen kasvun (kuvio 4) ansiosta. Kuvion 5 perusteella koeryhmän käytettävissä olevat tulot eivät keskimäärin muuttuneet merkittävästi uudistuksen jälkeen.

Kuvio 5: Käytettävissä olevien tulojen vuosikeskiarvo

Vuoden 2017 opintotuki uudistuksessa opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärä kasvoi 400 eurosta 650 euroon tukikuukautta kohti. Enimmäismäärää oli korotettu sadalla eurolla myös vuonna 2014. Lisäksi vuonna 2014 otettiin käyttöön opintolainahyvitys, joka antoi tavoiteajassa valmistuneelle opiskelijalle opintolainasta anteeksi 40 prosenttia lainan 2 500 euroa ylittävältä osalta, kuitenkin siten, että enimmäishyvitys oli esimerkiksi 300 opintopisteen tutkinnosta (useimmat ylemmät korkeakoulututkinnot) 6 200 euroa. Opintolainaa nostamalla ja käyttämällä opiskelijan oli siis mahdollista saada opintojen aikana selvästi korkeampi elintaso kuin vain opintorahaa ja asumisen tukea nostamalla. Opintolaina ei näy edellä tarkastelluissa käytettävissä olevissa tuloissa.

Kuviossa 6 esitetään velallisten osuus koe- ja vertailuryhmässä. Velkoihin lasketaan opintolainan lisäksi kaikki muutkin velat, esimerkiksi asuntolainat ja kulutusluotot. Asuntovelallisten osuus lienee kuitenkin otoksessa pieni, koska kaikki ovat vuokralla asuvia nuoria aikuisia. Nähdään, että velallisten osuus kasvoi koeryhmässä jo ennen uudistusta ja jatkoi kasvuaan sen jälkeen, siinä missä vertailuryhmässä osuus pysyi vakaana. Vertailuryhmän kehityksestä päätellen on todennäköistä, että koeryhmän velallisten osuuden kasvu selittyi nimenomaan opintolainalla. Noin viidellä kuudesta vertailuryhmän jäsenestä oli velkaa vuonna 2022, kun 2010-luvun alussa vain noin puolet oli velallisia.

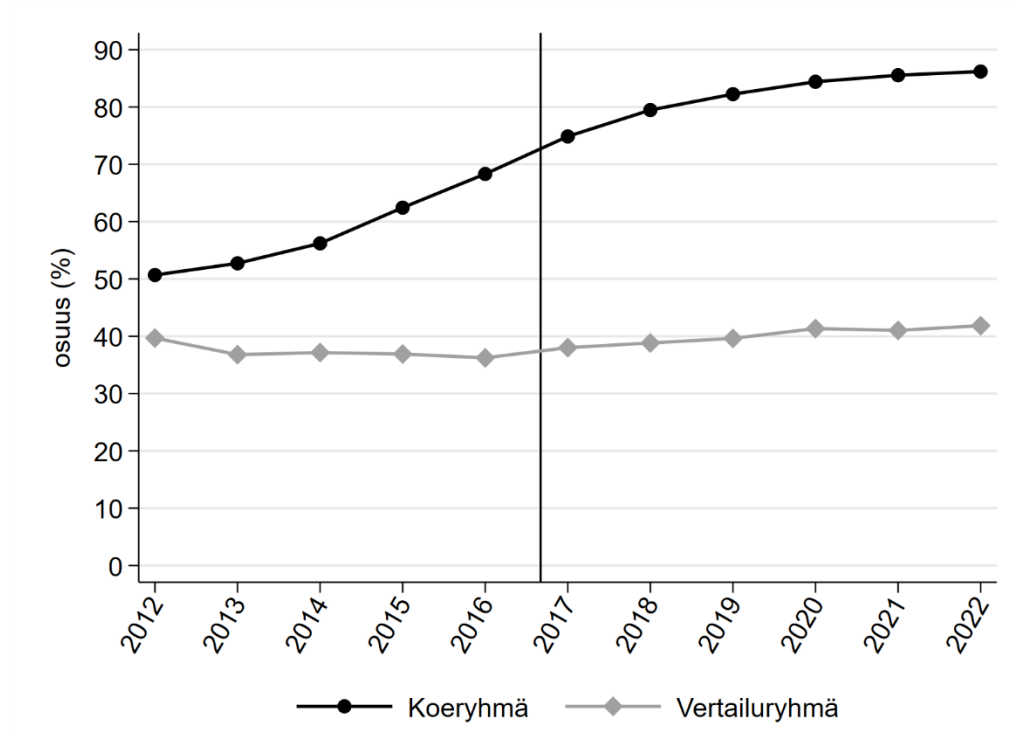
Kuvion 7 perusteella velallisten osuuden lisäksi myös velan määrän keskiarvo kasvoi koeryhmässä reippaasti. Luvuissa ovat mukana vain ne, joilla on velkaa. Keskiarvo lähti kasvuun vuonna 2014, mutta vuodesta 2017 lähtien kasvu on ollut aiempaa paljon nopeampaa. Havainnot sopivat yhteen vuosina 2014 ja 2017 tehtyihin opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärän korotuksiin. Myös vertailuryhmässä velkojen keskiarvo on kasvanut vuoden 2017 jälkeen.

Opintolainan suosioon ja nostetun määrän kasvuun jo ennen uudistusta ja sen jälkeen lienee vaikuttanut se, että opintoetuuksien reaaliarvo on pienentynyt selvästi. Opintorahaa korotettiin kansaneläkeindeksin mukaan vuosina 2014 ja 2015, mutta muita korotuksia ei vuosina 2008–2017 tehty. Vuoden 2017 opintorahan leikkauksen jälkeen opintorahaa korotettiin ensimmäisen kerran vuonna 2020. Opintotuen asumislisä pysyi nimellisesti muuttumattomana vuodesta 2005 aina vuoden 2017 uudistukseen asti. Myös yleinen asumistuki, jota tavallisesti nostetaan indeksin (elinkustannusindeksi vuodesta 2019 lähtien, vuokraindexi ennen sitä) mukaan, oli indeksijäädetyksen piirissä muutamana 2010-luvun lopun vuotena. Vaikka yleisen hintatason nousu oli 2010-luvulla maltillista, heikentyi opintoetuuksien ostovoima selvästi.

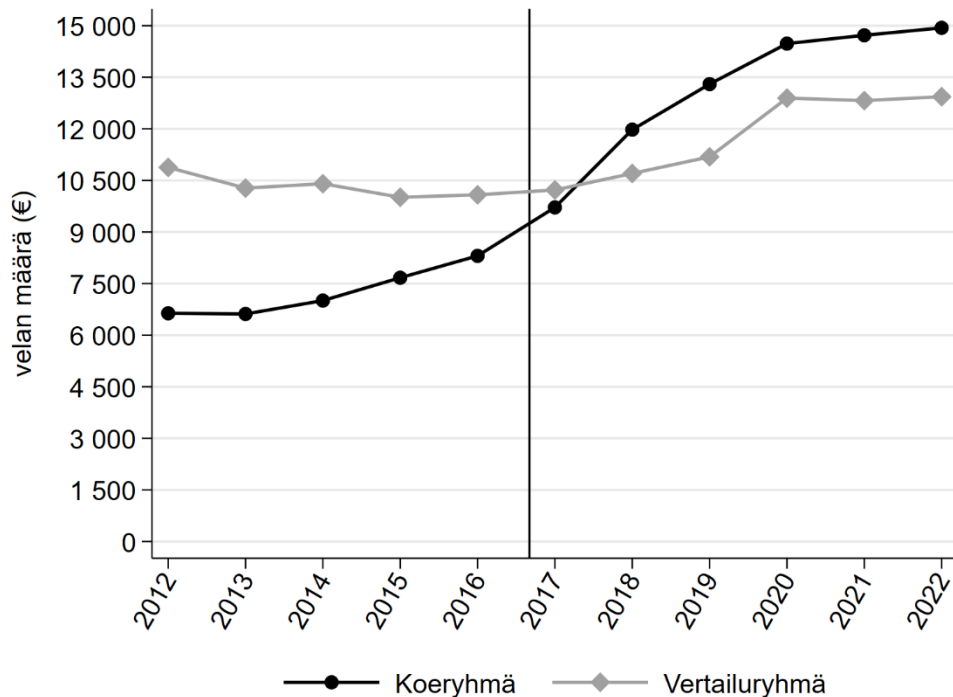
Opintolainan nostamisen yleistymisen ja nostetun määrän kasvun takia opintorahan ja asumisen tukien tarkastelu ei anna täyttä kuvaa opiskelijoiden kulutusmahdollisuuksista. Opintolaina pitää tietenkin maksaa takaisin, joten se ei ole elinkaaritasolla tuloa, mutta sillä on silti tärkeä rooli täysipäiväisen

opiskelun mahdollistajana. Opintotukijärjestelmän lainapainotteisuuden vahvistumisen lisäksi opintolainan suosioon saattoivat vaikuttaa myös opintolainahyvityksen käyttöönotto vuonna 2014 ja vuodesta 2012 lähtien erittäin alhaalla pysynyt korkotaso, jonka ansiosta lainan kustannukset jäivät pieniksi. Alhaisen korkotason ja opintolainahyvityksen ansiosta lainan nostaminen ja sijoittaminen, tai jopa vain säästötilillä pitäminen, on voinut olla kannattavaa myös opiskelijoille, jotka eivät tarvitse lainaa kulutusta varten.

Koeryhmän opiskelijoiden velanotto lisääntyi huolimatta siitä, että vuoden 2017 opintotukiuudistus keskimäärin kasvatti heidän saamiaan tukia. Täten velkaantumisen kasvun ei voi sanoa olevan uudistuksen tukimuutosten seuraus, vaan se kertonee siitä, että opiskelijat ovat halunneet ottaa enemmän valtion takaamaa opintolainaa, kun se uudistuksessa korotetun enimmäismäärän myötä tuli mahdolliseksi.

Kuvio 6: Velallisten osuus

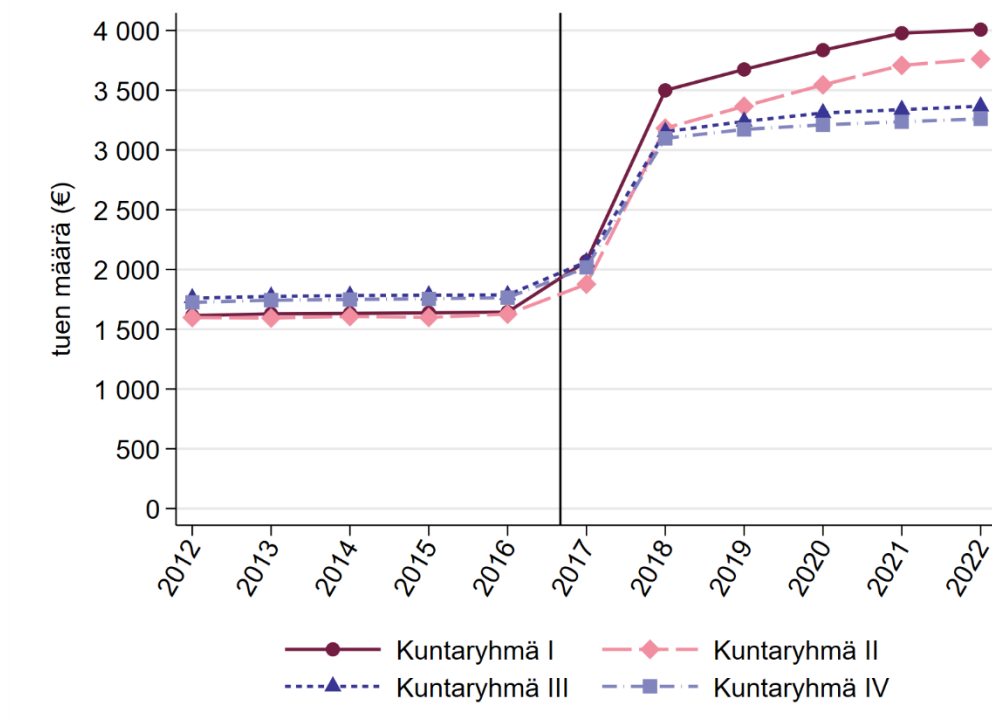

Kuvio 7: Velallisten velan määrän keskiarvo

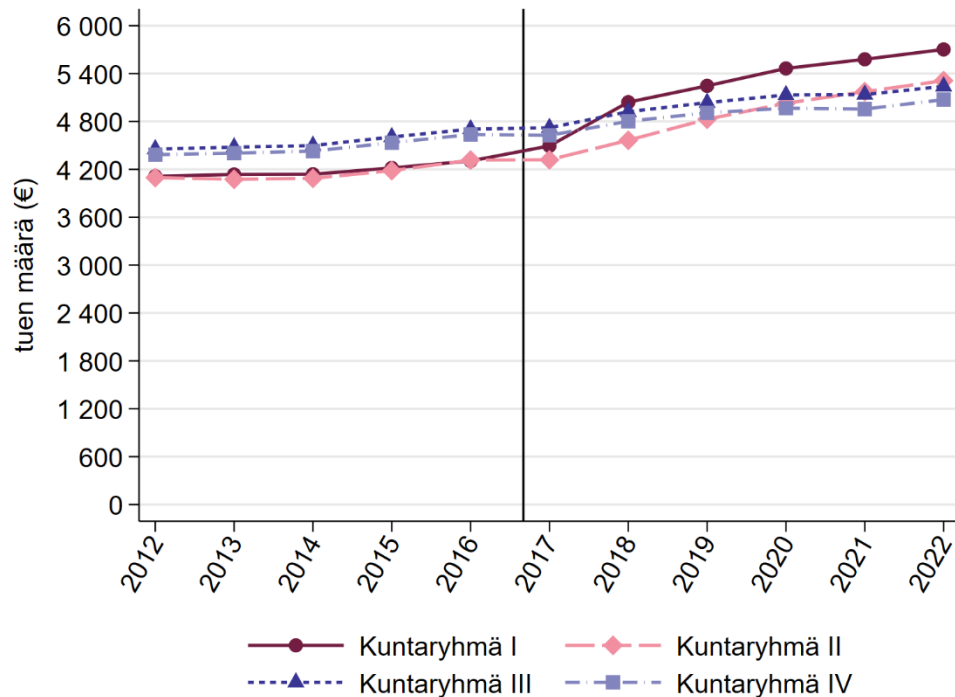
Opintotuen asumislisä maksettiin samansuuruisena asuinpaikasta riippumatta. Yleisessä asumistuessa oli sen sijaan käytössä neljä kuntaryhmää (ennen vuoden 2024 muutoksia), joissa hyväksytyt enimmäisasumismenot olivat erisuuruiset, koska vuokrataso vaihtelee huomattavasti alueittain. Tutkimuksen tarkasteluajankohtana kuntaryhmän I muodosti Helsinki, kuntaryhmän II muu pääkaupunkiseutu, kuntaryhmässä III oli muita suuria ja keskisuuria kaupunkeja ja suurten kaupunkien ympäriskuntia, ja muut kunnat (pääasiassa pieniä kaupunkeja ja maaseutumaisia kuntia) olivat ryhmässä IV. Koeryhmän korkeakouluopiskelijat asuivat pääasiassa kuntaryhmien I, II ja III alueella. Vuonna 2017 vuokralla yksinasuvan hyväksyttävät enimmäisasumismenot kuukaudessa olivat 508 euroa ryhmässä I, 492 euroa ryhmässä II, 390 euroa ryhmässä III ja 344 euroa ryhmässä IV. Näin ollen pääkaupunkiseudulla ja muualla Suomessa asuvien opiskelijoiden asumisen tuen enimmäismäärä erosi huomattavasti uudistuksen jälkeen.

Kuvio 8 esittää asumisen tuen keskiarvon kehityksen koeryhmässä kuntaryhmittäin. Mukana ovat vain tukea saaneet. Ennen uudistusta tuen keskiarvo oli kaikilla alueilla käytännössä sama, mutta sen jälkeen niiden välille repesi eroja yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen mukaisesti. Kaikilla alueilla tuen määrän keskiarvo kasvoi, mutta kuntaryhmissä I ja II huomattavasti enemmän kuin kahdessa muussa. Kuntaryhmien III ja IV välillä ei ollut juuri eroa.

Yleisen asumistuen määrän alueellisen vaihtelun takia on olennaista tarkastella asumisen tuen ja opintorahan summan kehitystä yleisen asumistuen kuntaryhmittäin. Kuvio 9 nähdään, että kuntaryhmissä I ja II, eli pääkaupunkiseudulla, asumisen tuen ja opintorahan summan keskiarvo kasvoi selvästi uudistuksen jälkeen, ja kahdessa muussa ryhmässä se pysyi melko vakaana. Kuviossa 3 esitetty opintorahan ja asumisen tuen koko maan keskiarvo siis kätkee alueellisia eroja tuen määrässä. Ennen uudistusta tukien summa oli pääkaupunkiseudulla hieman muuta maata alempi, mikä voi selittyä pienemmällä tukikuukausien määrällä. Näin ollen uudistuksen jälkeinen kasvu toi kuntaryhmässä II asuvat samalle tasolle kuin ryhmässä III ja IV asuvat, mutta ryhmässä I, eli Helsingissä, asumisen tuen ja opintorahan summa kasvoi selvästi muita suuremmaksi.

Kuvio 8: Koeryhmän asumisen tuen keskiarvo yleisen asumistuen kuntaryhmittäin

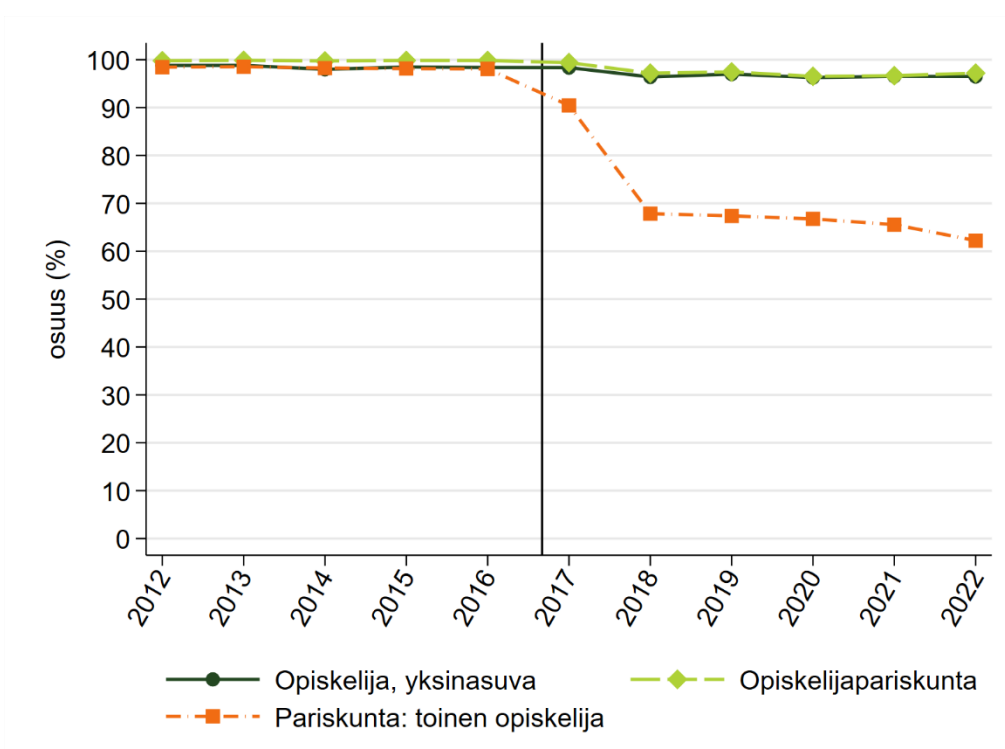
Kuvio 9: Koeryhmän opintorahan, asumisen tuen ja niiden summan keskiarvo yleisen asumistuen kuntaryhmittäin

Opintotuen asumislisä maksettiin henkilökohtaisena, mutta yleinen asumistuki määritellään ruokakuntakohtaisesti. Täten asumislisää saattoi saada, vaikka olisi asunut hyvätuloisen puolison tai muun perheenjäsenen kanssa. Uudistuksen jälkeen myös muiden ruokakunnan jäsenten tulot huomioitiin tukea määritettäessä. Tämä vaikutti asumisen tukea alentavasti niissä ruokakunnissa, joissa oli opiskelijan lisäksi muita melko hyvin ansaitsevia. Kuvioissa 10 ja 11 tarkastellaan asumisen tuen kehitystä kolmessa opiskelija-asuntokuntatyypissä: yksinasuvat opiskelijat, opiskelijapariskunnat ja pariskunnat, joissa toinen on opiskelija ja toinen ei. Pariskunnaksi katsotaan kahden aikuisen asuntokunnat, joiden asukkaat ovat Tilastokeskuksen määrittelyssä toistensa puolisoita. Puolisoiden voi olettaa kuuluvan samaan ruokakuntaan. Kimppa-asunnot on jätetty tarkastelussa pois, koska niissä ei ole selvää, ketkä kaikki kuuluvat samaan ruokakuntaan. Tässä opiskelijalla tarkoitetaan koeryhmään kuuluvaa opiskelijaa, mutta kolmannen ryhmän (opiskelijan ja ei-opiskelijan pariskunnat) kohdalla on lisäksi tarkistettu, että opiskelijan puoliso ei täytä mitään opiskelijan kriteeriä havaintovuonna, eli puoliso ei ollut läsnä korkeakoulussa, ei saanut opintotukea, ei ollut päätoiminen opiskelija Tilastokeskuksen luokituksessa, eikä ollut kirjoilla missään oppilaitoksessa. Asumisen tuen saamista ja sen määrää käsitellään asuntokuntakohtaisesti, eli pariskunnat lasketaan mukaan vain kerran, vaikka molemmat olisivat opiskelijoita. Asuntokunnat määritellään vuoden lopun

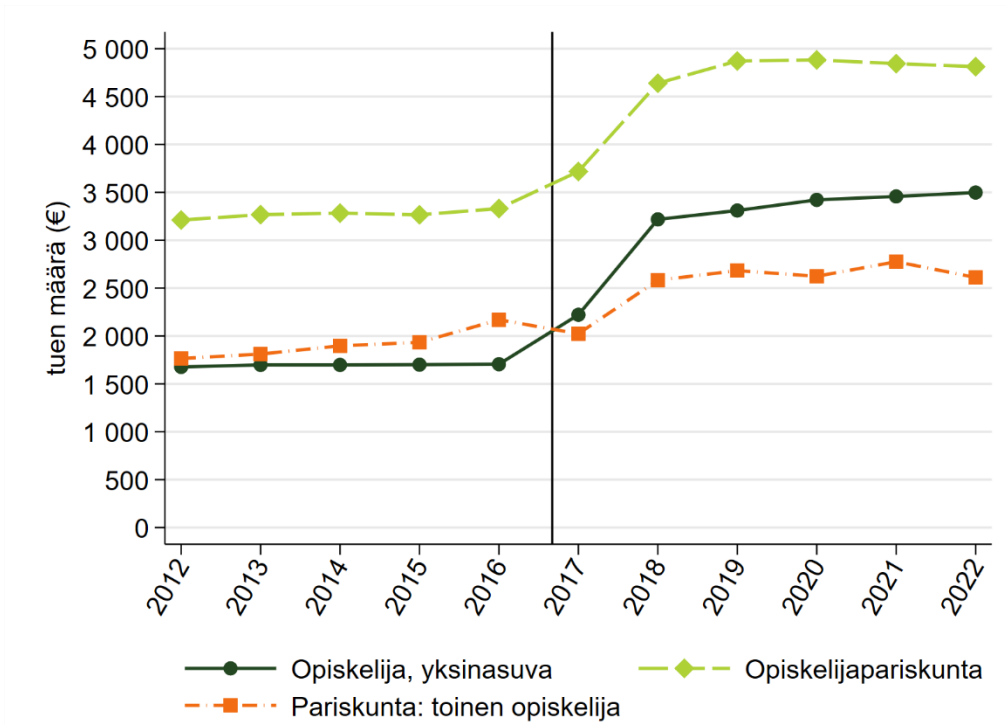
tilanteen mukaan ja asumisen tuet koko vuoden summana, joten on mahdollista, että pariskunnat eivät olleet samaa asuntokuntaa koko vuoden. Toisaalta yksinasuvat ovat voineet asua osan vuodesta jonkun kanssa, eli asumisen tukea ei ole välttämättä maksettu vuoden lopun mukaiselle asuntokunnalle.

Kuviosta 10 nähdään, että ennen uudistusta lähes kaikki asuntokuntatyypit saivat asumisen tukea, koska opintotuen asumislisä maksettiin opiskelijalle puolison tuloista riippumatta. Opiskelijan ja ei-opiskelijan asuntokuntiin on voitu maksaa myös yleistä asumistukea jo ennen uudistusta. Uudistuksen jälkeen yksinasuvilla opiskelijoilla ja opiskelijapariskunnilla tukea saaneiden osuus väheni vain hieman, mutta yhä noin 95 prosenttia näistä asuntokunnista sai asumisen tukea (nyt yleistä asumistukea). Suuri muutos tapahtui sen sijaan pariskunnilla, joista toinen ei ollut opiskelija. Näistä asuntokunnista enää vain noin kaksi kolmesta sai asumisen tukea uudistuksen jälkeen. Yleinen asumistuki leikkaantuu kokonaan pois jo varsin maltillisilla tuloilla, joten useimmissa niissä tapauksissa, joissa opiskelijan puoliso oli kokoaikaisesti työskentelevä, tuen saaminen loppui kokonaan. Kuvion 10 perusteella kuviossa 1 havaittu koeryhmän asumistukea saaneiden osuuden väheneminen selittyy käytännössä kokonaan sillä, että opiskelijan ja ei-opiskelijan asuntokunnista huomattava osa jäi ilman tukea. Lähes kaikki vain koeryhmän jäsenistä koostuvat asuntokunnat (yksinasuvat opiskelijat ja opiskelijapariskunnat) saivat tukea vielä uudistuksen jälkeen.

Kuviossa 11 sen sijaan esitetään vuosittaisen asumisen tuen keskiarvo niillä, jotka saivat tukea. Ennen uudistusta kahden opiskelijan asuntokunnat saivat melko tarkalleen kaksinkertaisen määrän tukea yhden opiskelijan asuntokuntiin verrattuna, mikä on sopusoinnussa sen kanssa, että opintotuen asumislisä maksettiin henkilökohtaisesti. Opiskelijan ja ei-opiskelijan asuntokunnat saivat hieman enemmän tukea kuin yksinasuvat opiskelijat; luultavasti siksi, että opiskelijan puoliso on voinut saada myös yleistä asumistukea. Uudistuksen jälkeen yksinasuvien opiskelijoiden ja opiskelijapariskuntien asumisen tuen keskiarvo kasvoi voimakkaasti. Yksinasuvilla muutos oli suhteessa suurempi, koska yleisen asumistuen hyväksyttävät enimmäisasumismenot eivät kasva yksi yhteen ruokakunnan jäsenten määrä mukaan, kuten ei usein myöskään asunnon vuokra. Opiskelijan ja ei-opiskelijan asuntokunnissa tuen keskiarvo, ehdolla se saamiselle, kasvoi myös, mutta ei merkittävästi, ja yksinasuvien opiskelijoiden tuen keskiarvo kohosi näiden tasoa korkeammaksi. Keskiarvot on laskettu ehdolla tuen saamiselle, joten uudistus vaikutti opiskelijan ja ei-opiskelijan asuntokunnissa ensisijaisesti sitä kautta, että monella asumisen tuen saaminen loppui kokonaan (kuvio 10).

Kuvio 10: Asumisen tukea saaneiden osuus asuntokunnan tyypin mukaan

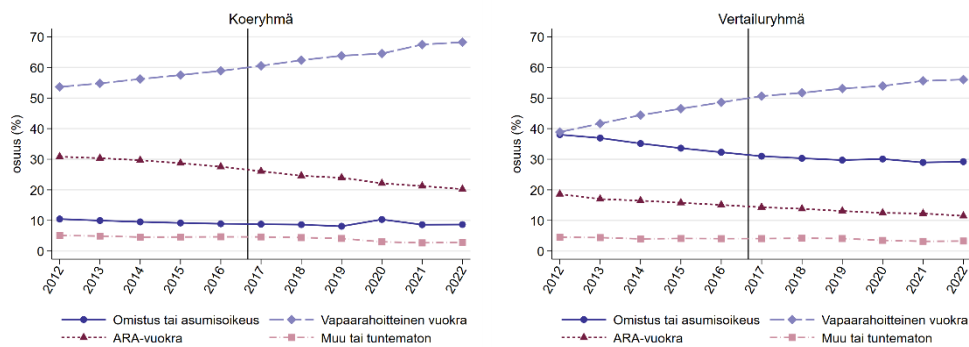
Kuvio 11: Asumisen tuen vuosikeskiarvo tukea saaneilla asuntokuntatyypeittäin

4.2. Asumisvalinnat

4.2.1. Asunnon hallintaperuste

Kuvio 12 näyttää itsenäisesti asuvien koe- ja vertailuryhmän jäsenten asunnon hallintaperusteiden kehityksen. Muista kuviosta poiketen mukana ovat myös muut kuin vuokralla asuvat. Asunnon hallintaperuste, kuten myös muut myöhemmin esitettävät asumista koskevat tulokset, on määriteltävä havaintovuoden lopun tilanteen mukaan.

Molemmissa ryhmissä vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa asuminen on yleistynyt ja ARA-vuokra-asunnoissa asuminen vähentynyt. Vastaava kehitys on tapahtunut myös koko väestön tasolla. ARA-vuokra-asunnoilla tarkoitetaan aravalaina- ja korkotukivuokra-asuntoja, joissa asukasvalinta on useimmiten säädeltyä. Niiden vuokra on tavallisesti markkinavuokraa alempi, koska se määräytyy kustannusperusteisesti, eli ARA-vuokra-asuntoa vuokraava taho ei saa tehdä voittoa. Opiskelija-asuntosäätiöiden asunnot ovat useimmiten ARA-vuokra-asuntoja. Muissa, vain vuokralla asuvia koskevissa analyyseissä, ovat mukana sekä vapaarahoitteisesti että ARA-vuokra-asunnossa asuvat. Omistusasuminen oli vertailuryhmällä selvästi koeryhmää yleisempää, vaikka osuus laski melko paljon tarkasteluajanjaksolla. Koeryhmän omistusasuminen säilyi melko muuttumattomana alhaisella tasollaan. Uudistuksen yhteydessä ei siis tapahtunut merkittävää muutosta kummankaan ryhmän asunnon hallintaperusteissa. Lopuissa analyyseissä tarkastellaan tulojen kehitystä koskevien kuvioiden tapaan vain vuokralla asuvia, koska omistusasuminen on koeryhmässä melko harvinaista ja säilynyt vakaana, ja yleisen asumistuen saaminen omistusasuntoon on melko harvinaista.

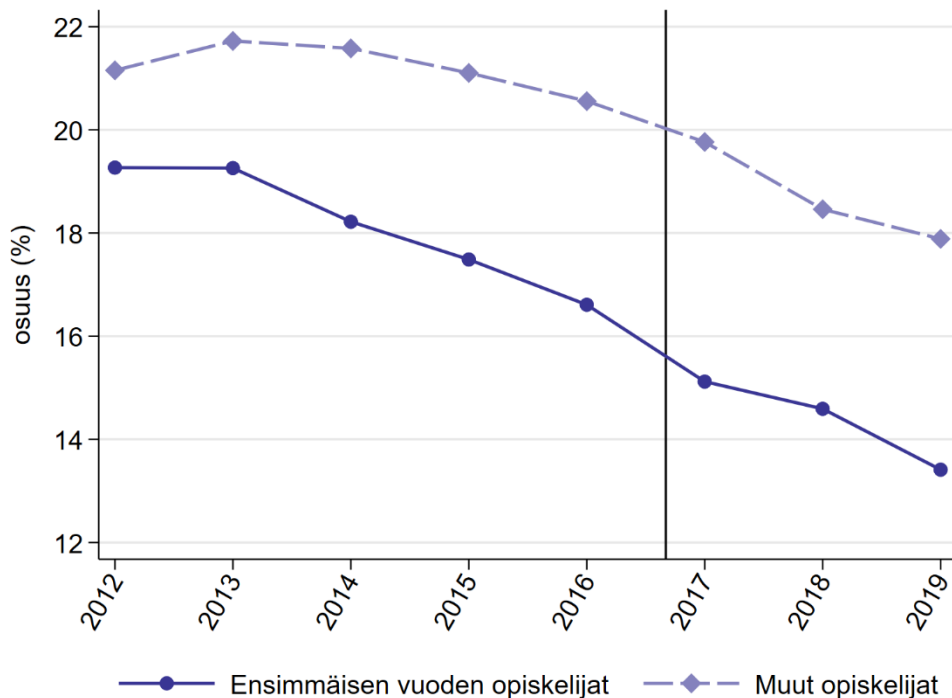

Kuvio 12: Asunnon hallintaperuste

Tutkimukseen käytetyissä aineistoissa on tieto ARA-asuntojen omistajatyypistä, joten opiskelija-asuntosäätiöiden omistamat asunnot voidaan tunnistaa. Kuviossa 13 esitetään, kuinka suuri osa opiskelijoista asui opiskelija-asunnossa. Aineisto ei kuitenkaan ole kovin ajantasainen; siinä on vain vuoden 2018 loppuun mennessä myönnettyt korkotukilainat, minkä takia uusimpien ARA-vuokra-asuntojen omistajatyyppejä ei voi tunnistaa. Tämän takia kuviossa

13 esitetään aikasarja vain vuoteen 2019 asti, koska myöhemmät vuodet voisivat olla uudistuotannon puuttumisen takia epäluotettavia. Koska opiskelija-asunnot on tarkoitettu opiskelijoille, ei esitetä kuviossa vertailuryhmää, vaan ainoastaan koeryhmä, joka jaetaan ensimmäisen vuoden opiskelijoihin ja muihin. Ensimmäisen vuoden opiskelijaksi on tässä ja myöhemmissä analyyseissä määritelty ne, joilla havaintovuosi oli ensimmäinen läsnäolovuosi korkeakoulussa.

Kuvion 13 perusteella opiskelija-asunnossa asuminen on vähentynyt selvästi koeryhmässä. Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla väheneminen oli jyrkkää jo ennen uudistusta ja jatkui sen jälkeen jokseenkin samaa tahtia. Muilla opiskelijoilla sen sijaan näyttää siltä, että uudistuksen myötä lasku olisi jyrkentyneet, mutta koska havaintovuosia uudistuksen jälkeen on vain vähän, on päätelmien tekeminen hankalaa. Joka tapauksessa opiskelija-asunnossa asuminen oli jo ennen uudistusta varsin harvinaista; vuokralla asuneista ensimmäisen vuoden opiskelijoista noin kuudesosa ja muista opiskelijoista noin viidesosa asui siten, ja vuonna 2019 luvut olivat vielä pari prosenttiyksikköä alempia.

Kuvio 13: Opiskelija-asunnoissa asuvien osuus koeryhmän vuokralla asuvista

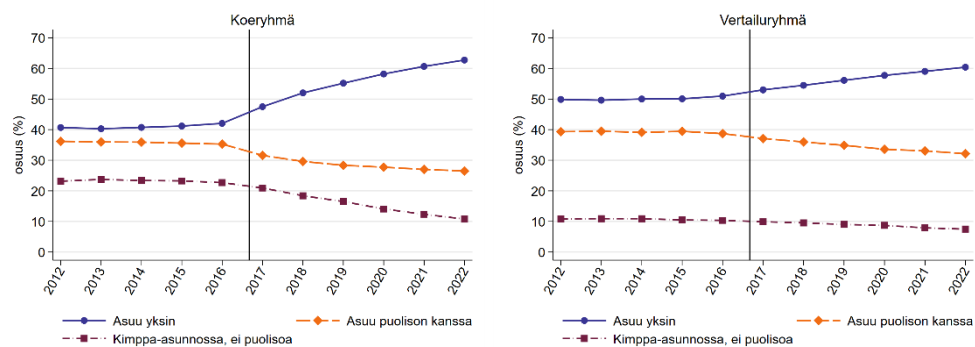
4.2.2. Asumismuoto: yksin, puolison kanssa vai kimppa-asunnossa

Kuviossa 14 esitetään vuokralla asuvien asumismuoto. Myös lopuissa analyyseissä tarkastellaan vain vuokralla asuvia. Asumismuotoina ovat yksinasuminen, puolison kanssa asuminen ja kimppa-asunnossa asuminen. Yksinasuminen tarkoittaa, että henkilön lisäksi samassa asunnossa ei asu muita. Puoliso voi olla avo- tai aviopuoliso (nuorten kohdalla puhuttaisiin usein poika- tai tyttöystävästä avopuolison sijaan), ja virallistamattomien suhteiden kohdalla määrittely perustuu Tilastokeskuksen päättelyyn. Kimppa-asunnossa asumiseksi on tulkittu tilanne, jossa henkilöllä ei ole Tilastokeskuksen määritelmän mukaan samassa asunnossa asuvaa puolisoa, mutta asunnossa asuu muita. Muut asukkaat voivat olla kämppekavereita tai muita sukulaisia kuin henkilön vanhempia tai lapsia, esimerkiksi aikuisia sisarusia. Tilastokeskuksen perheen määrittelyssä vain pariskunnat ja heidän mahdolliset lapsensa (sekä yhteiset että vain toisen) luetaan samaan perhekuntaan. Mikäli aineistossa pariskunta asuu samassa asunnossa muiden kanssa, on heidät tässä luokiteltu asumismuotoon ”asuu puolison kanssa”, joskin useimmissa tapauksissa pariskunta asuu keskenään.

Sekä koe- että vertailuryhmässä yksinasuminen on kasvanut voimakkaasti vuoden 2016 jälkeen, eli kasvu alkoi juuri uudistuksen yhteydessä. Yksinasuminen on vuoden 2016 jälkeen yleistynyt Suomessa yleisesti, etenkin nuorilla, mutta myös keski-ikäisillä. Tähän on voinut vaikuttaa parisuhteiden vähentyminen, mutta myös kasvanut asuntotarjonta ja parantunut talous- ja työllisyystilanne, jotka ovat mahdollistaneet yksinasumisen aiempaa paremmin. Koeryhmässä yksinasuvien osuus kuitenkin kasvoi vuoden 2016 jälkeen noin kymmenen prosenttiyksikköä vertailuryhmää enemmän. Ennen uudistusta noin 40 prosenttia koeryhmän jäsenistä asui yksin, mutta vuonna 2022 osuus oli jo yli 60 prosenttia. On huomattavaa, että vuonna 2022 koeryhmän jäsenistä jopa hieman vertailuryhmää suurempi osuus asui yksin, kun vielä vuonna 2016 vertailuryhmän osuus oli noin 10 prosenttiyksikköä suurempi. Opiskelijoiden yksinasumisen osuuden kasvu muiden nuorten aikuisten tasolle viittaa mahdollisesti siihen, että uudistuksen kasvattama asumisen tuen taso on mahdollistanut aiempaa useammalle opiskelijalle toivotun asumismuodon (yksinasuminen). Ennen uudistusta opiskelijat ovat saattaneet joutua tinkimään mieluisista asumisvalinnoistaan muita useammin matalan tulotasonsa takia.

Koeryhmässä yksinasumisen kasvu on tapahtunut sekä puolison kanssa asumisen että kimppa-asumisen kustannuksella. Molempien osuus väheni vuosien 2016 ja 2022 välillä noin kymmenen prosenttiyksikköä. Vuonna 2022 enää kymmenen prosenttia koeryhmän jäsenistä asui kimppa-asunnoissa. Tämä sopii yhteen sen kanssa, että soluasumisen suosio opiskelijoiden keskuudessa on vähentynyt niin paljon, että opiskelija-asuntosäätiöt eivät juuri

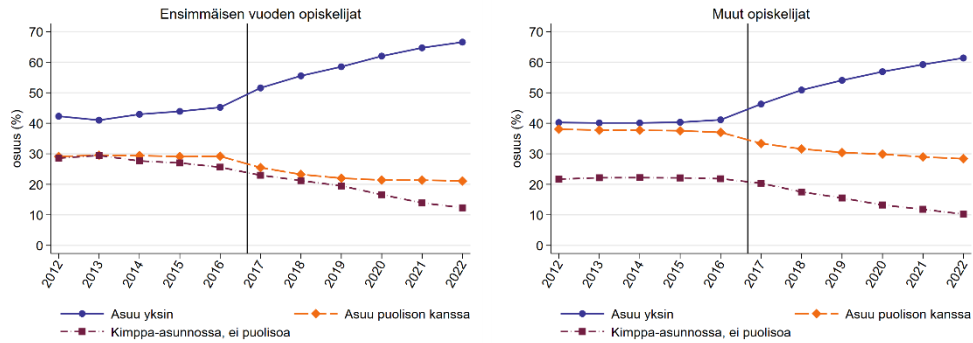
enää rakennuta uusia soluasuntoja, ja joitain peruskorjauksen tarpeessa olevia kohteita puretaan. Vertailuryhmässä yksinasuminen on lisääntynyt lähinnä puolison kanssa asumisen kustannuksella. Kimppa-asuminen oli vertailuryhmällä melko harvinaista jo ennen uudistusta, mutta on huomattavaa, että vuonna 2022 koe- ja vertailuryhmässä kimppa-asujien osuus oli jokseenkin yhtä suuri, vaikka opiskelijoilla kimppa-asuminen on perinteisesti ollut paljon luontevampi asumismuoto kuin muilla. On kuitenkin huomioitava, että kimppa-asuminen on tässä melko laaja termi, koska aineistosta ei havaita, kuuluvatko samassa asunnossa asuvat samaan ruokakuntaan. Vertailuryhmän kimppa-asuminen saattaa olla erilaista kuin koeryhmässä, esimerkiksi sukulaisten kanssa asumista. Opiskelijoiden kimppa-asumisessa, ainakin opiskelija-asuntosäätiöiden soluasunnoissa, on tavallista, että asukkaat tekevät erilliset vuokrasopimukset. Tällaiset tapaukset eivät kuitenkaan näyntyä aineistossa yksinasumisena, koska asumismuodon luokittelu on tehty asunnossa asuvien henkilöiden määrän ja perhesuhteen mukaan.

Kuvio 14: Asumismuoto

Kuviossa 15 jaetaan koeryhmä ensimmäisen vuoden opiskelijoihin ja muihin opiskelijoihin. Ennen uudistusta asumismuotojen osuudet olivat molemmissa ryhmissä melko vakaita, paitsi että kimppa-asuminen väheni ensimmäisen vuoden opiskelijoilla jo ennen uudistusta. Yksinasuminen oli suunnilleen yhtä yleistä, mutta ensimmäisen vuoden opiskelijoilla kimppa-asuminen oli muita yleisempää ja vastaavasti puolison kanssa asuminen harvinaisempaa. Uudistuksen jälkeen yksinasuminen yleistyi molemmilla selvästi, mutta ensimmäisen vuoden opiskelijoilla jonkin verran muita enemmän. Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla etenkin kimppa-asuminen vähentyi uudistuksen jälkeen siten, että niissä asuvien osuus oli vuonna 2022 suunnilleen yhtä suuri kuin muilla opiskelijoilla, vaikka 2010-luvun alussa osuus oli noin kymmenen prosenttiyksikköä suurempi. Koska kimppa-asuminen väheni ensimmäisen vuoden opiskelijoilla jo ennen uudistusta, ei ole selvää, että uudistus on vähenemisen jatkumisen takana. Muilla opiskelijoilla kimppa-asujien osuus oli sen sijaan vakaa ennen uudistusta, joten uudistuksella on saattanut vaikuttaa kehitykseen. Toisaalta seuraus voi olla osittain

mekaaninen: kun ensimmäisen vuoden opiskelijat asuvat aiempaa harvemmin kimppa-asunnoissa, vähenee osuus myös muilla opiskelijoilla, kun ensimmäisen vuoden opiskelijoiden status vaihtuu.

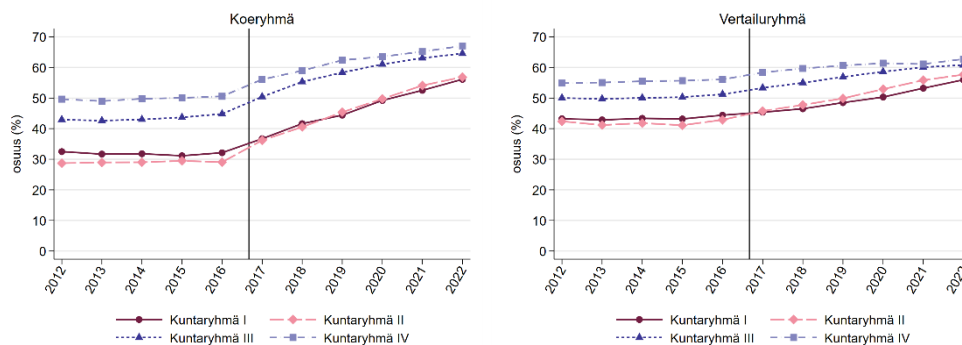

Kuvio 15: Asumismuoto koeryhmässä opiskeluajan mukaan

Yleisen asumistuen enimmäismäärä vaihtelee kuntaryhmittäin, joten opiskelijoiden asumistuki, ja siten kannusteet siirtyä asumaan yksin, kasvoivat sitä enemmän, mitä suuremmat olivat asuinkunnassa hyväksyttävät enimmäisasumismenot (kuviokuva 8). Kuviossa 16 tarkastellaan yksinasumisen osuuden muutosta yleisen asumistuen kuntaryhmittäin. Ennen uudistusta yksinasuneiden osuus oli varsin vakaa kaikkialla maassa, sekä koe- että vertailuryhmässä. Pääkaupunkiseudulla (kuntaryhmät I ja II) asuvista koeryhmän jäsenistä noin 30 prosenttia, muissa suurissa ja keskisuurissa kaupungeissa (kuntaryhmä III) asuvista noin 45 prosenttia ja muualla Suomessa asuvista noin puolet asui yksin. Vertailuryhmässä yksinasuvien osuus oli pääkaupunkiseudulla 40 prosenttia, kuntaryhmässä III noin 50 prosenttia ja muualla noin 55 prosenttia. Pääkaupunkiseudun muuta maata pienempi yksinasuvien osuus saattoi osittain johtua korkeammasta vuokratasosta, jonka takia taloudelliset mahdollisuudet asua yksin olivat muuta maata heikommat.

Uudistuksen jälkeen yksinasuvien osuus kasvoi koeryhmässä voimakkaasti kaikkialla, mutta muutos oli pääkaupunkiseudulla muuta maata suurempi. Vuodesta 2016 vuoteen 2022 yksinasuvien koeryhmän jäsenten osuus kasvoi pääkaupunkiseudulla noin 25 prosenttiyksikköä ja muualla maassa jonkin verran alle 20 prosenttiyksikköä. Vertailuryhmässä kasvu oli pääkaupunkiseudulla 10–15 prosenttiyksikköä ja muualla jonkin verran alle 10 prosenttiyksikköä. Yleisesti ottaen yksinasuvien osuus on kasvanut etenkin suurissa kaupungeissa, minkä vertailuryhmän kehitys osoittaa. Kaikkialla maassa koeryhmän yksinasuminen kasvoi selvästi vertailuryhmää enemmän. Ryhmien välinen ero yksinasumisen lisääntymisessä ei kuitenkaan vaihtelee juurikaan kuntaryhmän mukaan. Molemmista ryhmissä yksinasuvien osuus on kasvanut pääkaupunkiseudulla muuta maata enemmän. Lisäksi molemmilla ryhmillä kasvu on kuntaryhmässä III, jossa on monia muita suuria

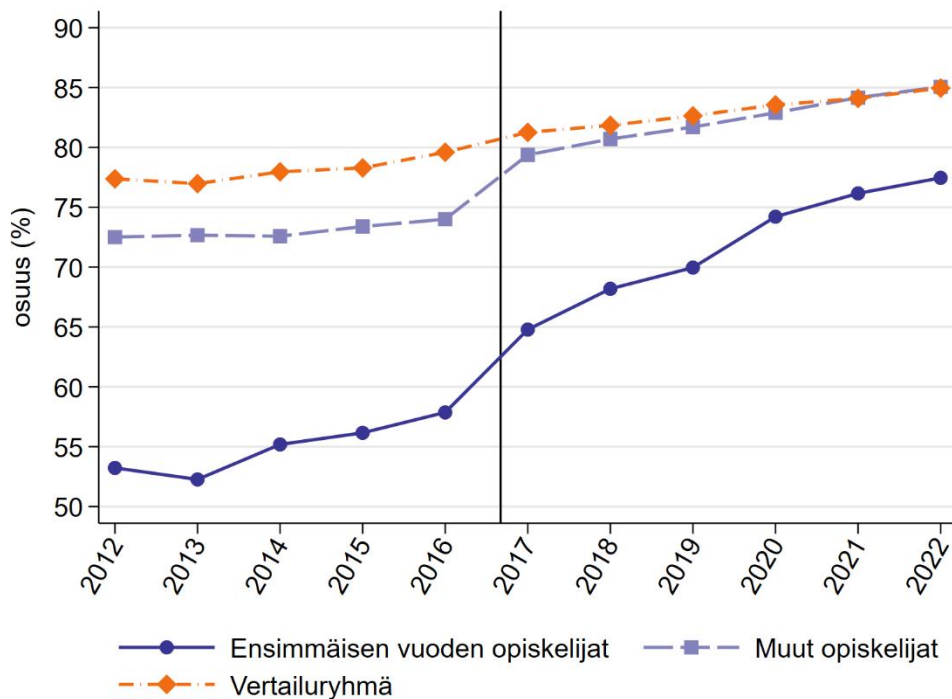
opiskelijakaupunkeja, ollut suurempaa kuin kuntaryhmässä IV, johon kuuluu lähinnä pieniä kaupunkeja ja maaseutumaisia kuntia. Mutta koska opiskelijoiden asumisen tuki ja kannusteet asua yksin kasvoivat erityisesti pääkaupunkiseudulla, saattaa koeryhmän yksinasumisen erittäin voimakas ja muuta maata nopeampi kasvu pääkaupunkiseudulla johtua opintotukiudistuksesta, vaikka myös vertailuryhmässä yksinasuminen kasvoi pääkaupunkiseudulla muuta maata nopeammin.

Kuvio 16: Yksinasuvien osuus yleisen asumistuen kuntaryhmittäin

Opiskelijoiden yksinasumisen lisääntyminen on opintotukiudistuksen merkittävä vaikutus, vaikka myös vertailuryhmän yksinasuminen lähti kasvuun samaan aikaan. Jotta saataisiin parempi ymmärrys asumisvalinnoista, esitetään kuvioissa 17–20 ehdollisia siirtymiä yksinasumiseen. Kuvioissa esitetään, kuinka suuri osa johonkin kolmeen ryhmään (koeryhmän ensimmäisen vuoden opiskelijat, muut opiskelijat ja vertailuryhmä) havaintovuonna kuuluneista asui yksin ehdolla, että edeltävän vuoden asumismuoto oli yksinasuminen, puolison kanssa asuminen, kimppa-asunnossa asuminen tai vanhempien luona asuminen. Kuvio 17 siis esimerkiksi kertoo, kuinka suuri osa edeltävänä vuonna yksin asuneista ryhmän jäsenistä asui havaintovuonnakin yksin (ehdolla, että kuului otokseen havaintovuonna). Kuvio 18 kertoo, kuinka suuri osa edeltävänä vuonna puolison kanssa asuneista asui yksin havaintovuonna. Kuviossa 19 esitetään yksinasuvien osuus edeltävänä vuonna kimppa-asunnossa asuneille ja kuviossa 20 vanhempiensa luona asuneille. Yksinasujien osuudesta puhutaan alttiutena asua yksin ehdolla edeltävän vuoden asumismuodolle. Ryhmä on määritelty havaintovuoden mukaan; edeltävänä vuonna henkilö on voinut kuulua samaan tai toiseen ryhmään tai on voinut rajausten takia olla kokonaan otoksen ulkopuolella. Ensimmäisen vuoden opiskelijat ja muut opiskelijat analysoidaan erikseen, koska tukijärjestelmän muutokset saattoivat vaikuttaa enemmän opintonsa aloittavien asumisvalintoihin, kuin pidemmällä opinnoissaan oleviin, joiden elämäntilanne on usein vakiintuneempi ja tulot suuremmat.

Kuvio 17 osoittaa, että yksinasuvien alttius pysyä yksin oli hienoisessa kasvussa ennen uudistusta, mutta heti uudistuksen tultua voimaan yksinasuvana pysyvien osuus kasvoi opiskelijoilla selvästi (vuosi 2017 verrattuna vuoteen 2016). Sen jälkeen etenkin ensimmäisen vuoden opiskelijoiden alttius pysyä yksin jatkoi kasvuaan, ja oli vuoteen 2022 mennessä kirinyt eroa kahteen muuhun ryhmään huomattavasti. Myös muiden kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoiden alttius pysyä yksin kasvoi vertailuryhmään nähden. Tulokset tarkoittavat siis sitä, että uudistuksen jälkeen yksinasuvien opiskelijoiden muuttaminen jonkun kanssa yhteen harvinaistui, eli yksinasumisesta tuli aiempaa pysyvämpää.

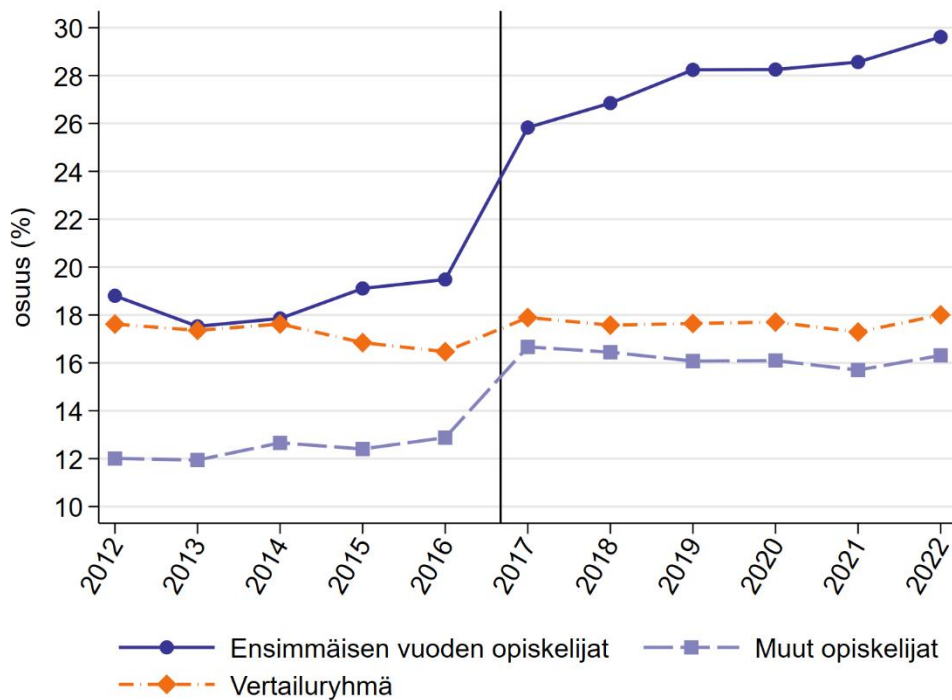

Kuvio 17: Yksinasuvien osuus ehdolla, että asui edeltävänä vuonna yksin

Kuvio 18 esittää edeltävänä vuonna puolison kanssa asuneiden alttiuden asua yksin havaintovuonna. Osuus oli kaikissa ryhmissä vakaa ennen uudistusta, mutta heti sen tultua voimaan opiskelijoiden, etenkin ensimmäisen vuoden opiskelijoiden, alttius kasvoi huomattavasti, kun taas vertailuryhmässä se pysyi vakaana. Tulokset tarkoittavat siis sitä, että uudistuksen jälkeen puolison kanssa asuneiden siirtyminen yksinasuvaksi yleistyi huomattavasti, sekä opintonsa aloittaneilla, että niitä jatkaneilla opiskelijoilla.

Yksinasujaksi muuttaminen voi johtua joko siitä, että henkilö itse muuttaa puolisostaan erilleen, tai puoliso muuttaa. Joka tapauksessa tulos on mielenkiintoinen siitä näkökulmasta, että siirtymä opintotuen asumislisältä yleiselle asumistuelle lopetti asumisen tuen maksamisen kokonaan monelle

sellaiselle pariskunnalle, jossa toinen oli opiskelija ja toinen ei (kuvio 10). Yhdessä asumisen kannusteet siis heikkenivät, koska pariskunnan opiskelija olisi voinut yksin asuessaan todennäköisesti saada asumistukea, joka kattaa merkittävän osan asunnon vuokrasta. Tällä saattoi olla merkitystä asumisvalintoihin etenkin alkuvaiheen parisuhteissa ja niillä pariskunnilla, joilla työt tai opiskelut olivat eri paikkakunnilla.

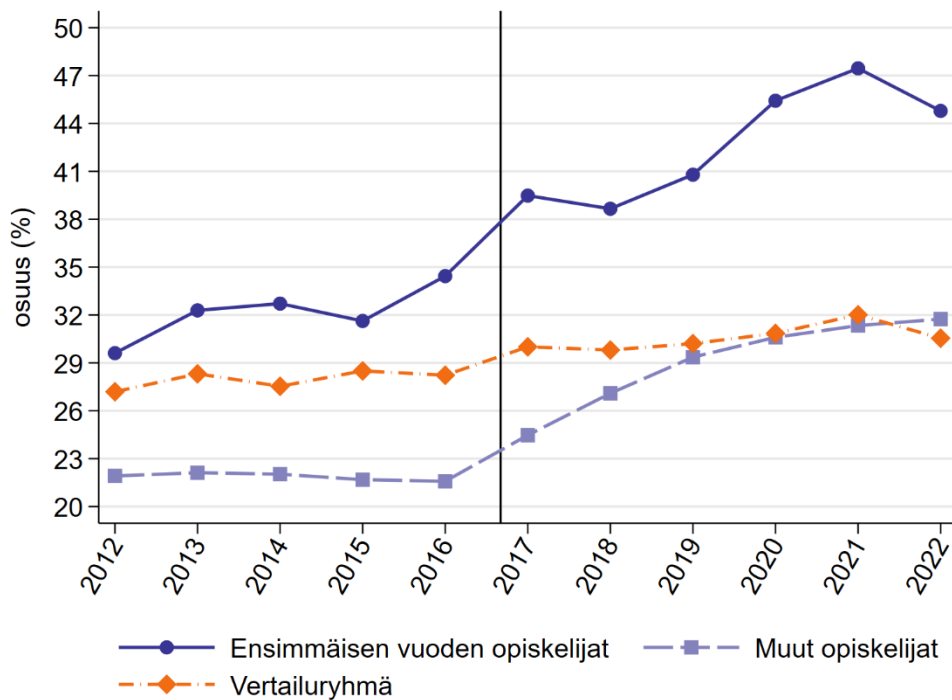

Kuvio 18: Yksinasuvien osuus ehdolla, että asui edeltävänä vuonna puolison kanssa

Opintotuki uudistuksen on julkisessa keskustelussa arvioitu olevan osasyllinen siihen, että opiskelijoiden soluasumisen suosio on vähentynyt huomattavasti, ja opiskelija-asuntosäätiöt jopa purkavat vanhoja soluasuntoja kysynnän puutteen takia. Kuviossa 19 esitetään edeltävänä vuonna kimppa-asunnossa asuneiden alttius siirtyä asumaan yksin. Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla tämä alttius kasvoi jo hieman ennen uudistusta, mutta muilla se oli vakaa. Ensimmäisen vuoden opiskelijoista kuitenkin vain harva asui kimppa-asunnossa havaintovuotta edeltävänä vuonna eli ennen opiskeluiden alkua, ja myös vertailuryhmässä osuus oli melko pieni. Uudistuksen jälkeen sekä ensimmäisen vuoden että muiden opiskelijoiden alttius vaihtaa kimppa-asumisesta yksinasuvaksi kasvoi selvästi, kun taas vertailuryhmällä alttius pysyi jokseenkin muuttumattomana.

Tulokset tarkoittavat siis sitä, että kimppa-asumisesta yksinasuvaksi siirtyminen yleistyi opiskelijoilla uudistuksen jälkeen selvästi. Ensimmäisen

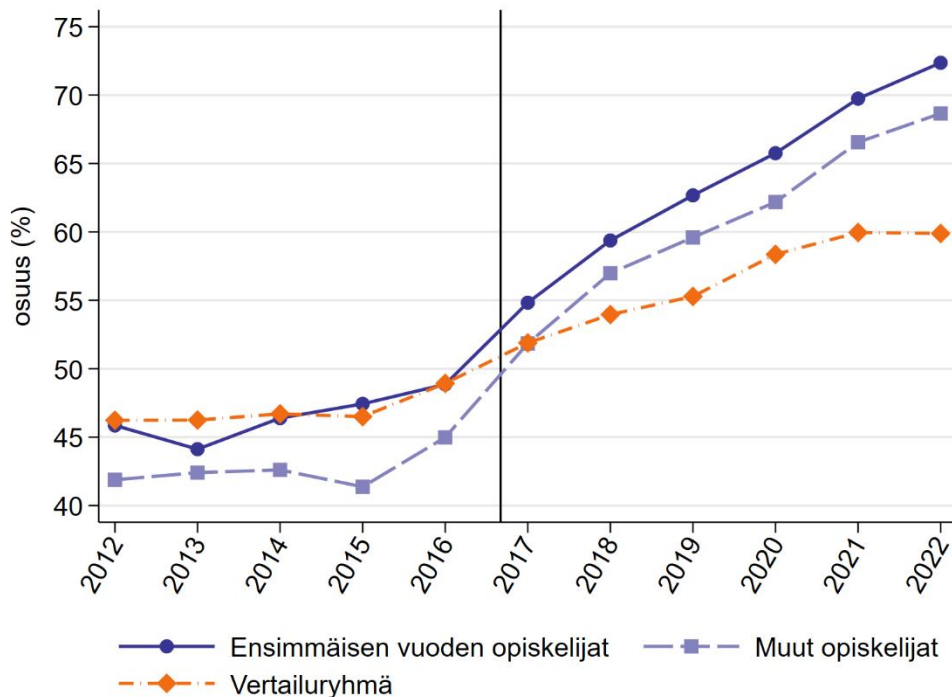
vuoden opiskelijoiden kohdalla kyse ei liene opiskelija-asuntojen jättämisestä, koska he eivät havaintovuotta edeltävänä vuonna olleet opiskelijoita. Sen sijaan muiden opiskelijoiden osalta voidaan tehdä se tulkinta, että uudistuksen myötä aiempaa useampi opiskelijasolussa asunut muutti asumaan yksin. Tämä poistumisalttius jäi pysyvästi korkeammalle tasolle, eli kyseessä ei ollut kertaluonteinen siirtymä, vaan opiskelijoista tuli pysyvästi aiempaa alttiimpia vaihtamaan kimppa-asunnosta yksinasuvaksi. Toisin sanoen, kimppa-asunnossa vietetty asumisaika lyheni. Vaikka aineistosta tunnistetaan opiskelija-asunnot luotettavasti vain vuoteen 2019 saakka ja solu-asuntoja ei voida erottaa, lienee opiskelijasolussa asuminen ollut opiskelijoiden merkittävin kimppa-asumisen muoto, mahdollistaen edeltävän tulkinnan.

Kuvio 19: Yksinasuvien osuus ehdolla, että asui edeltävänä vuonna kimppa-asunnossa

Täydentävänä ehdollisena siirtymänä kuvio 20 esittää alttiuden siirtyä yksinasuvaksi ehdolla, että henkilö asui edeltävän vuonna vanhempiansa kanssa. Aineistorajauksen takia kaikki henkilöt ovat havaintovuonna itsenäisesti asuvia, mutta he ovat voineet asua vanhemmillaan edeltävänä vuonna, ja etenkin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla näin tehneiden osuus on suuri. Kuvio siis kertoo, kuinka suuri osa vanhempiansa luota pois muuttaneista muutti asumaan yksin. Kaikissa ryhmissä vanhempien luota yksinasuvaksi muuttaneiden osuus oli hienoisessa kasvussa ennen uudistusta ja kiihtyi sen jälkeen. Opiskelijoilla yksinasumaan muuttaneiden osuus kasvoi kuitenkin

paljon vertailuryhmää enemmän, mutta ensimmäisen vuoden ja muiden opiskelijoiden välillä ei juuri ollut eroa. Tulokset tarkoittavat siis sitä, että uudistuksen jälkeen vanhempensa luota pois muuttaneet opiskelijat siirtyivät aiempaa selvästi useammin asumaan yksin sen sijaan, että olisivat muuttaneet asumaan puolison kanssa tai kimppa-asuntoon. Opiskelijoilla yksinasuvaksi siirtyneiden osuus vanhemmiltaan pois muuttaneista kasvoi selvästi vertailuryhmää enemmän, joten asumistukiudistus oli luultavasti muutoksen takana.

Kuvio 20: Yksinasuvien osuus ehdolla, että asui edeltävänä vuonna vanhempensa luona

Opiskelijoiden yksinasumisen kasvu selittyi usealla tekijällä. Uudistuksen myötä yksinasuneet muuttivat aiempaa harvemmin asumaan yhteen jonkun kanssa, eli opiskelijoiden yksinasumisesta tuli aiempaa pysyvämpää. Vanhempien luota muutettiin aiempaa useammin asumaan yksin sen sijaan, että olisi muutettu asumaan jonkun kanssa. Kuitenkin myös puolison kanssa tai kimppa-asunnossa asuneiden opiskelijoiden siirtyminen yksinasuvaksi yleistyi.

Yksinasujaksi siirtyvien tai sellaisena pysyvien osuuden kasvu oli erittäin suuri ensimmäisen vuoden opiskelijoilla, joista moni muuttaa joka tapauksessa opintojen alkamisen takia. Muuttamisesta koituu kustannuksia, kuten uuden asunnon etsimisen vaiva ja tutun elinympäristön menettäminen. Joka tapauksessa muuttamassa olevalle tällaisia ylimääräisiä kustannuksia ei koidu,

toisin kuin sellaiselle, joka ei lähtökohtaisesti ole vaihtamassa asuntoa. Täten ensimmäisen vuoden opiskelijoiden on muita helpompi mukauttaa asumisvalintansa asumistuen muutoksiin.

Yksinasuminen lisääntyi kuitenkin myös muilla kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla, ja heidän kohdallaan voidaan puhua opiskeluaikaisten asumisvalintojen muutoksesta. Kiinnostavaa on etenkin se, että muillakin kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla puolison kanssa tai kimppa-asunnossa asuneiden siirtyminen yksinasuvaksi yleistyi uudistuksen jälkeen, mikä on opiskelijoiden asumistuen muutoksen luomien kannustimien mukaista. Keskimäärin parantunut asumisen tuen taso mahdollisti aiempaa useammalle opiskelijalle yksinasumisen kimppa-asumisen (soluasunto) sijaan. Pariskunnilla kannustimet asua yhdessä heikkenivät, koska ennen uudistusta opiskelija saattoi saada opintotuen asumislisää puolison tuloista riippumatta, mutta sen jälkeen jo melko maltilliset puolison tulot estivät yleisen asumistuen saamisen kokonaan.

Opintotuki uudistuksen lisäksi asumisvalintoihin saattoi 2010-luvulla vaikuttaa merkittävästi myös vuokra-asuntojen, etenkin yksiöiden, tarjonnan voimakas kasvu. Lisäksi vuonna 2015 tehtiin yleisen asumistuen uudistus, joka kasvatti asumistuen tasoa pienissä asunnoissa. On vaikea, sanoa, missä määrin asuntotarjonnan kasvu oli vastaus asumistuen muutoksiin, ja missä määrin kyseessä olivat muut kysyntä- ja tarjontatekijät, kuten kaupungistuminen ja matala korkotaso.

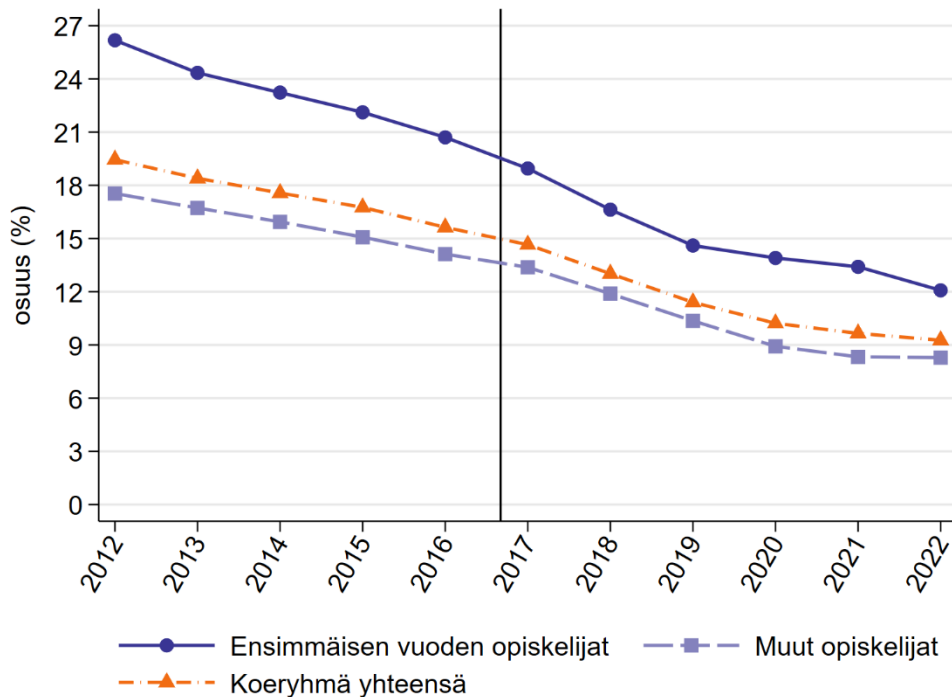
Asuntotarjonnan kasvu on voinut vaikuttaa opiskelijoiden yksinasumiseen enemmän kuin vertailuryhmällä, koska matalan tulotasonsa takia opiskelijat ovat saattaneet joutua tinkimään mieluisista asumisvalinnoistaan muita useammin. Jos opiskelijat reagoisivat asuntotarjonnan kasvuun eri tavalla kuin vertailuryhmä, ja asuntotarjonta olisi kasvanut myös ilman opiskelijoiden asumistuki uudistusta, ei välttämättä voitaisi tehdä oletusta, että yksinasuminen olisi kehittynyt koe- ja vertailuryhmässä samalla tavalla ilman uudistusta. Tässä tapauksessa havaittu ero koe- ja vertailuryhmän yksinasumisen lisääntymisessä saattaisi yliarvioida asumistuki uudistuksen vaikutusta opiskelijoiden yksinasumiseen.

Jos uudistus kannusti rakentamaan lisää (pieniä) asuntoja, saattoi se vaikuttaa myös vertailuryhmän asumiseen. Tässä tapauksessa havaittu ero koe- ja vertailuryhmän yksinasumisen lisääntymisessä saattaisi aliarvioida asumistuki uudistuksen vaikutusta opiskelijoiden yksinasumiseen.

4.2.3. Vanhempien luona asuminen ja omilleen muuttaminen

Tutkimuksen tuloksissa käsitellään pääasiassa vuokralla itsenäisesti asuvia opiskelijoita, mutta uudistus on voinut vaikuttaa myös opiskelijoiden valintaan itsenäisesti asumisen ja vanhempien luona asumisen välillä. Kasvanut asumisen tuen taso on voinut mahdollistaa aiempaa useammalle opiskelijalle omilleen muuttamisen. Kuviossa 21 esitetään vanhempiensa luona asuvien osuus koeryhmästä, jakaen otos ensimmäisen vuoden opiskelijoihin ja muihin. Myös yhteenlaskettu osuus esitetään. Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla vanhempiensa luona asuneiden osuus vähentyi voimakkaasti tarkasteluajanjaksona; 2010-luvun alun 28 prosentista 2020-luvun alun 12 prosenttiin. Myös pitempään opiskelleiden asuminen vanhemmillaan on harvinaistunut, mutta ei yhtä paljon kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla. Muilla kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla vanhempien luona asuminen oli tosin alun perinkin paljon harvinaisempaa. Vanhempien luona asumisen vähentyminen loiventui 2020-luvun alussa, mikä voi liittyä korona-ajan poikkeaviin asumisvalintoihin.

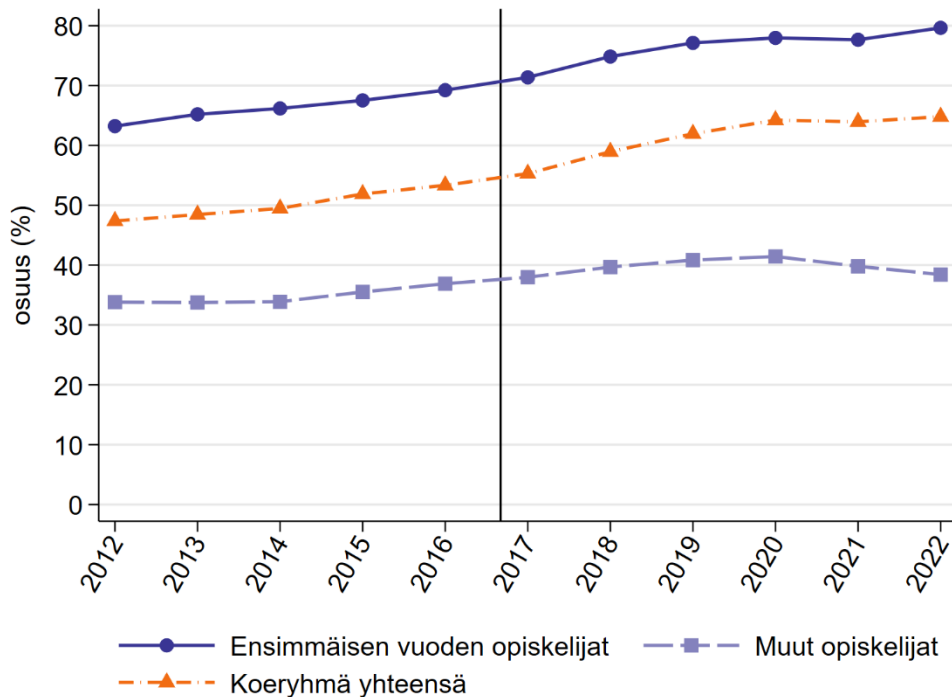
Vanhempien luona asuminen vähentyi opiskelijoilla läpi tarkasteluajankohdan, joten uudistuksen jälkeen tapahtuneet muutokset saattoivat olla vain jatkoa aiemmalle kehitykselle, joka olisi voinut jatkua myös ilman asumistuen muutosta. Vanhemmillaan asuvien osuuden väheneminen kuitenkin kiihtyi jonkin verran uudistuksen jälkeen, ennen korona-ajan tasaantumista, joten uudistus on saattanut lisätä itsenäisesti asumisen suosiota.

Kuvio 21: Vanhempiensa luona asuvien osuus

Kuviossa 22 esitetään, miten vanhemmilta pois muuttaminen on kehittynyt ajassa. Luvut kuvaavat, kuinka suuri osa edeltävänä vuonna vanhempiensa luona asuneista muutti havaintovuonna pois vanhempiensa luota. Luvusta voidaan siis puhua alttiutena muuttaa pois vanhempien luota. Henkilön asema (ensimmäisen vuoden opiskelija vai muu) määritellään havaintovuoden mukaan; ensimmäisen vuoden opiskelija ei ollut siis vanhemmillaan asuessaan vielä opiskelija.

Vanhempien luota pois muuttaminen yleistyi jo ennen vuoden 2017 uudistusta ja jatkui sen jälkeen, mutta ensimmäisen vuoden opiskelijoilla kasvu jyrkentyi uudistuksen jälkeen. Muilla opiskelijoilla poismuuttoalttius kääntyy jopa hienoiseen laskuun 2020-luvun alussa. Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla poismuuttoalttius oli 2020-luvun alussa noin 80 prosenttia, mikä tarkoittaa, että neljä viidestä opiskelujen alkamista edeltävänä vuonna vanhemmillaan asuneista ensimmäisen vuoden opiskelijoista muutti omilleen aloittaessaan korkeakoulussa. Vuonna 2012 vastaava osuus oli vain vähän yli 60 prosenttia, eli omilleen muuttamisesta opintojen alkaessa on tullut aiempaa tavallisempaa. Muilla opiskelijoilla poismuuttoalttius oli 2020-luvun alussa noin 40 prosenttia. Luku on alempi kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla, koska suurin osa muista opiskelijoista asui jo omillaan ja ne, jotka eivät ole tehneet niin, oli luultavasti jokseenkin valikoitunut joukko.

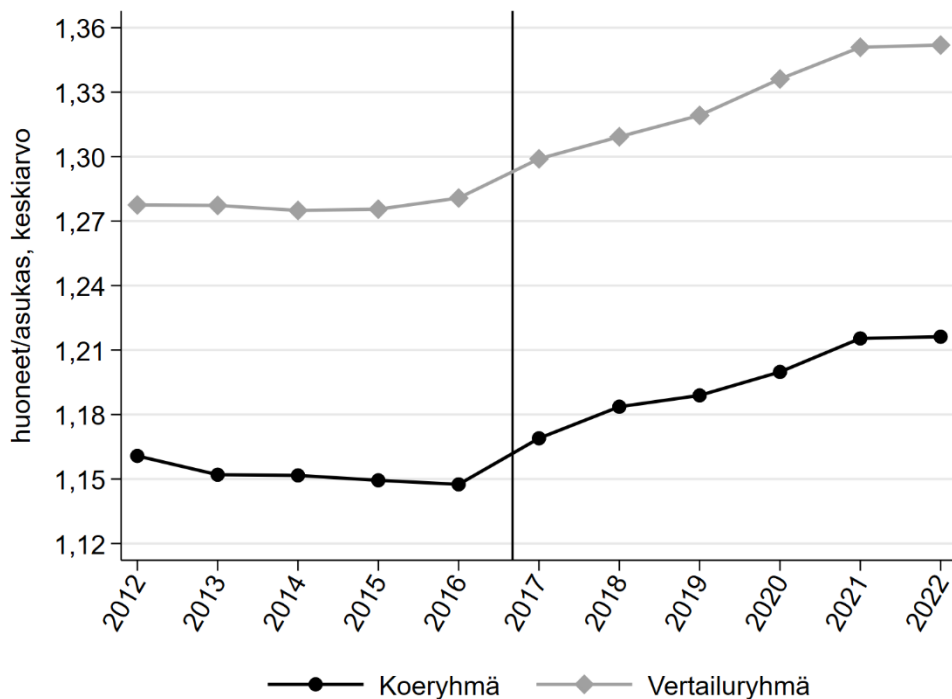
Kuvio 22: Omilleen muuttaneiden osuus edeltävänä vuonna vanhempiensa luona asuneista

4.2.4. Asumisväljyys, asunnon ikä ja asunnon sijainti

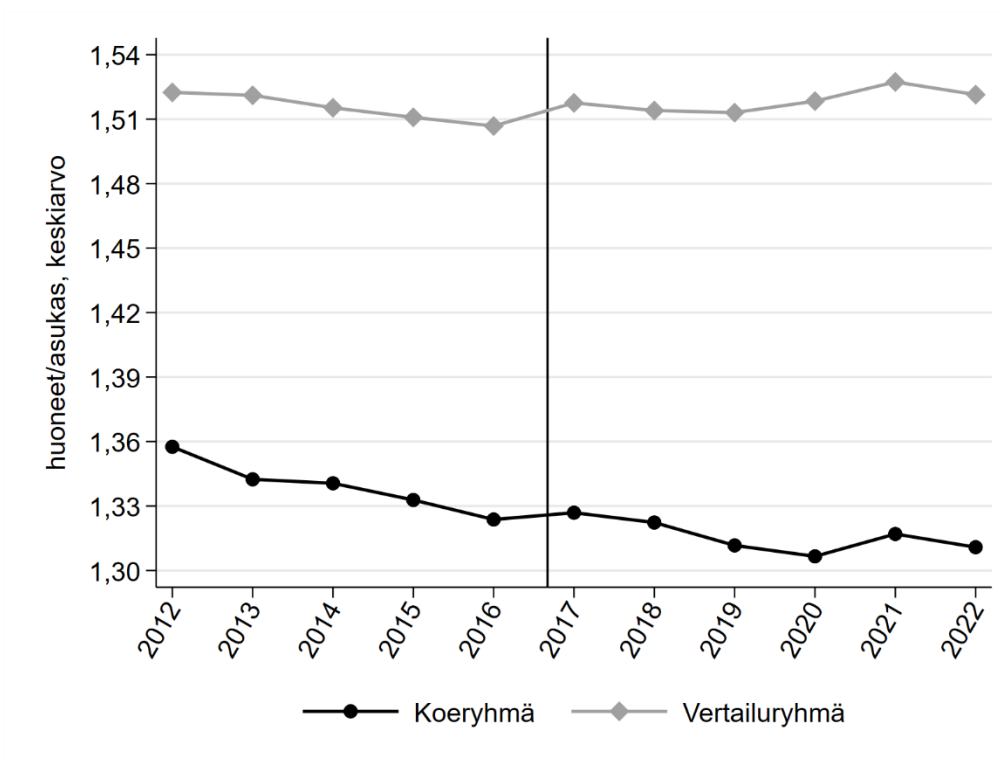
Opintotuki uudistus kasvatti asumisen tukea useimmilla opiskelijoilla, ja yleisen asumistuen ollessa riippuvainen vuokrasta (enimmäisasumismenoihin asti), kasvatti se kannusteita lisätä asumisen kulutusta. Tämä voisi näkyä joko siten, että opiskelijat kasvattaisivat asumisväljyyttään, joka merkittävästi vaikuttaa vuokraan, tai valitsisivat aiempaa hyväkuntoisempia tai kalliimmilla asuinalueilla sijaitsevia asuntoja.

Tutkimuksessa käytetyissä aineistoista ei havaita asunnon pinta-alaa, mutta asumisväljyyttä voidaan arvioida asukaskohtaisella huoneluvulla. Kuvioista 23 nähdään, että sekä koe- että vertailuryhmässä keskimääräinen huoneluku asukasta kohti lähti kasvuun vuonna 2017, eli samaan aikaan uudistuksen kanssa. Kasvu oli kuitenkin melko pieni, ja suunnilleen samankokoinen koe- ja vertailuryhmissä. Vertailuryhmässä huoneluku asukasta kohti oli keskimäärin hieman koeryhmää suurempi, mitä voi selittää ensin mainittujen korkeampi tulotaso tai asuntojen erilainen sijainti. Asukaskohtaisen huoneluvun kasvu ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että olisi siirrytty asumaan aiempaa suurempiin asuntoihin. Kuvioissa 24 ja 25 nimittäin esitetään asukaskohtaisen huoneluvun keskiarvo erikseen yksinasuville ja useamman henkilön asutokunnille.

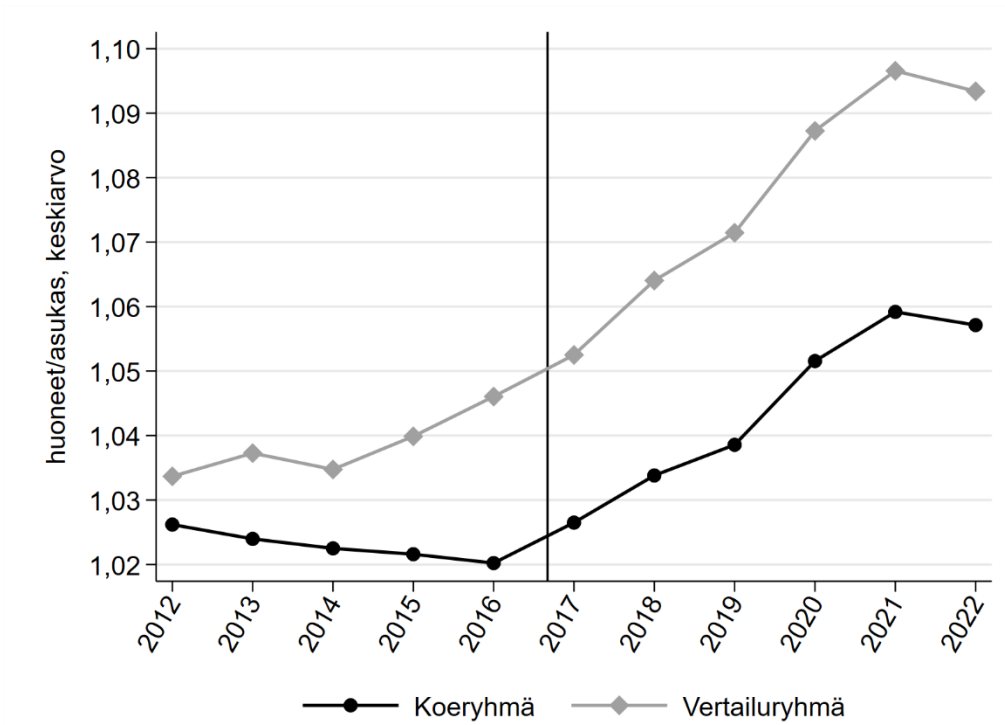
Kuviossa 25 pariskunnat ja kimppa-asujat on yhdistetty, koska näiden huoneluku asukasta kohti ja sen kehitys ei merkittävästi poikkea. Yksinasuvien huoneluku on pienentynyt hieman koeryhmässä ja pysynyt vakaana vertailuryhmässä (kuvio 24). Useamman kuin yhden henkilön asutokunnissa huoneluvun keskiarvo on kasvanut hieman sekä koeryhmässä että vertailuryhmissä, mutta muutos ei ollut suuri (kuvio 25). Näin ollen kuvion 23 uudistuksen yhteyteen ajoittuva asukaskohtaisen huoneluvun kasvu selittyikin enimmäkseen yksinasumisen kasvulla, joka alkoi samaan aikaan. Vaikutus on osin mekaaninen, sillä yksinasuvilla on aina vähintään yksi huone asukasta kohti, kun taas muilla luku voi olla alle yhden. Lisäksi huoneiden tarve ei välttämättä kasva yksi yhteen asukasmäärän kanssa. Kaksiossa yksin asuvalla on sama huoneluku asukasta kohti kuin neljän huoneen asunnossa asuvalla pariskunnalla, mutta voidaan hyvin perusteella väittää, että tässä vertailussa pariskunnan asumisväljyys on suurempi. Tulosten perusteella asumisväljyyden kasvu johtuu siis lähinnä yksinasumisen yleistymisestä sen sijaan, että olisi muutettu aiempaa suurempiin asuntoihin.

Kuvio 23: Keskimääräinen huoneluku asukasta kohti

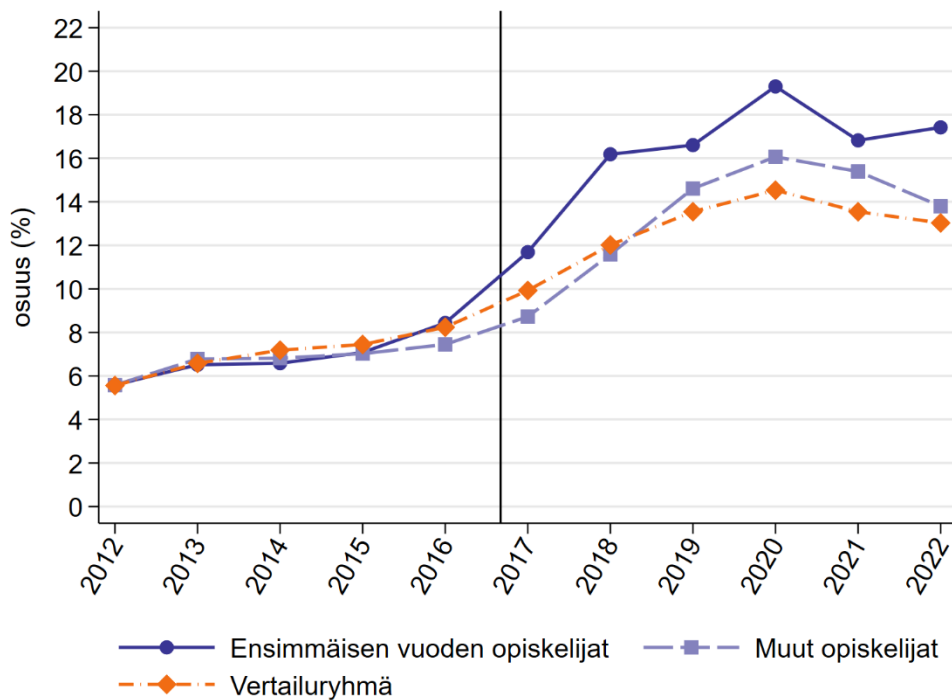

Kuvio 24: Yksinasuvien keskimääräinen huoneluku asukasta kohti

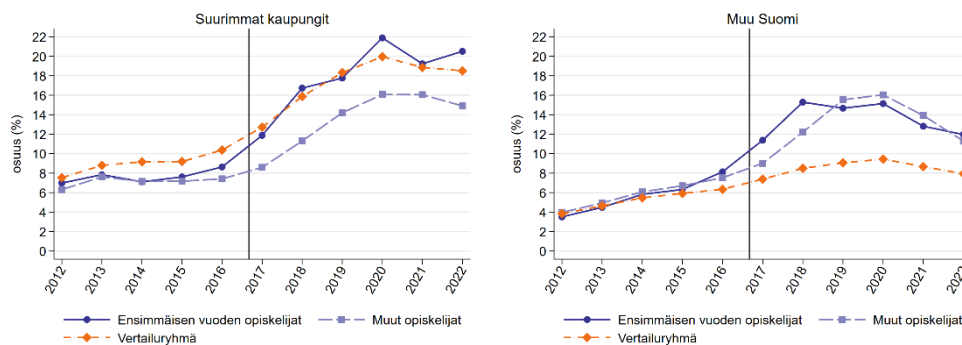
Kuvio 25: Puolison kanssa tai kimppa-asunnossa asuvien keskimääräinen huoneluku asukasta kohti

Yksi asumisen laadun mittari on uudisasunnossa asuminen, ainakin siinä mielessä, että uudisasunnot ovat usein vanhoja asuntoja paremmassa kunnossa ja hinnaltaan ja vuokraltaan kalliimpia. Lisäksi uudehkossa asunnossa asuminen kertoo muuttokäyttäytymisestä, koska uudessa asunnossa asuvan on täytynyt muuttaa sinne vain vähän aikaa sitten. Kuviosta 26 nähdään, että sekä koe- että vertailuryhmässä korkeintaan kolme vuotta vanhassa talossa asuvien osuus kasvoi selvästi vuoden 2017 opintotukiudistuksen jälkeen. Kehitys selittynee osin kasvaneella asuntorakentamisella: uudehkoja asuntoja oli yksinkertaisesti enemmän tarjolla, ja erityisesti taajaan muuttavat nuoret aikuiset saattavat asettua niihin muita väestöä tavallisemmin. Uudehkoissa asunnoissa asumisen yleistymiseen saattoi vaikuttaa myös yksinasumisen lisääntyminen, koska etenkin pieniä asuntoja on rakennettu paljon. Ennen uudistusta uudehkossa asunnossa asuvien osuus oli kaikissa ryhmissä melko vakaa, 6–7 prosenttia, ja kehittyi samalla tavalla. Uudistuksen jälkeen osuus lähti ensimmäisen vuoden opiskelijoilla muihin verrattuna selvään kasvuun, joskin korona-aikana vuonna 2021 se pieneni. Vuonna 2022 ensimmäisen vuoden opiskelijoista noin 18 prosenttia asui korkeintaan kolme vuotta aiemmin valmistuneessa talossa. Muilla opiskelijoilla ja vertailuryhmällä uudehkossa asunnossa asuvien osuus kasvoi uudistuksen jälkeen myös, mutta jonkin verran hitaammin kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla.

Kuvio 26: Korkeintaan kolme vuotta vanhassa talossa asuvien osuus

Asuntorakentaminen on lisääntynyt erityisesti suurissa kaupungeissa, joten on hyödyllistä tarkastella uudehkossa asunnossa asuvien osuutta erikseen suurissa kaupungeissa ja muualla. Kuvion 27 perusteella ensimmäisen vuoden opiskelijoilla ja vertailuryhmällä uudehkossa asunnossa asuvien osuus oli suurimmissa kaupungeissa (pääkaupunkiseutu, Tampere, Turku, Oulu ja Jyväskylä) muuta maata korkeampi läpi tarkasteluajanjakson, mutta muilla koeryhmän opiskelijoilla suurten kaupunkien ja muun Suomen välillä ei ollut merkittävää eroa. Suurimmissa kaupungeissa osuus oli varsin vakaa ennen uudistusta, jonka jälkeen se lähti selvään kasvuun kaikissa ryhmissä. Osuus kasvoi melko samaa tahtia ensimmäisen vuoden opiskelijoilla ja vertailuryhmällä, mutta muilla opiskelijoilla se oli hitaampaa. Muualla Suomessa opiskelijoiden asuminen uudehkossa asunnossa sen sijaan yleistyi uudistukseen jälkeen selvästi. Ensimmäisen vuoden opiskelijoiden ja muiden opiskelijoiden kehitys oli samanlainen, mutta vertailuryhmässä osuus häidin tuskin kasvoi. Vertailuryhmän asumisvalintojen poikkeaminen suurten kaupunkien ja muun Suomen välillä voi selittyä ensin mainittujen kasvaneella asuntotarjonnalla. Täten suurissa kaupungeissa myös opiskelijoiden uudehkossa asunnossa asumisen yleistyminen voi selittyä yleisellä rakentamisen kasvulla. On kuitenkin kiinnostavaa, että muualla Suomessa opiskelijoiden kehitys poikkeaa vertailuryhmästä selvästi. Täten uudistus saattaa olla lisännyt opiskelijoiden hakeutumista asumaan uudehkoihin asuntoihin.

Kuvio 27: Korkeintaan kolme vuotta vanhassa talossa asuvien osuus alueittain

Tutkimuksessa käytetyissä aineistoissa ei ole tietoa asunnon vuokrasta, joten ei ole mahdollista arvioida, ovatko opiskelijat hakeutuneet asumaan aiempaa kalliimpiin asuntoihin asumisen tuen kasvaessa. Karkealla tasolla voidaan kuitenkin tarkastella, millä asuinalueilla opiskelijat asuvat. Tilastokeskus jakaa suurten kaupunkien postinumeroalueet hinta-alueisiin vapaarahoitteisten asuntojen vuokratason mukaan siten, että kalleinta aluetta kuvataan numerolla 1, esimerkiksi Oulu 1. Helsingissä on neljä hinta-aluetta ja muissa suurissa kaupungeissa kaksi tai kolme. Postinumeroalueiden jako hinta-alueisiin

perustuu vapaarahoitteisten asuntojen vuokrien vuosineljännestilaston luokitukseen.⁶

Kuvioissa 28–31 tarkastellaan tärkeimpien korkeakoulukaupunkien osalta, millä hinta-alueilla koe- ja vertailuryhmän jäsenet asuvat. Helsingistä otetaan kaikki neljä hinta-alueita, koska niiden välillä on varsin suuria eroja vuokratasossa. Muista kaupungeista tarkastellaan kalleimmalla alueella asuvien osuutta, koska hinta-alueita on kalleimman ohella vain yksi tai kaksi. Kallein alue on usein kaupungin keskusta-alue välittömine ympäristöineen. Luvuissa ovat mukana vain vapaarahoitteisissa asunnoissa asuvat, koska hintasäänneltyä asumista (esimerkiksi opiskelija-asuntosäätiöiden asunnot) sijoitetaan myös melko kalliille alueille asukasrakenteen tasoittamiseksi, jolloin näissä taloissa asuvien maksama vuokra ei kuvaa alueen hintatasoa.

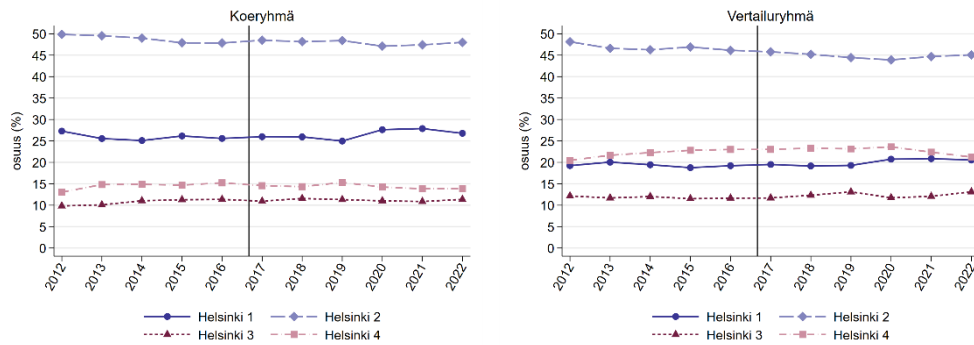
Pääkaupunkiseutua voisi olla perusteltua käsitellä yhtenä alueena. Esimerkiksi Helsingissä asuvalle Espoo ja Vantaa saattavat myös olla varteenotettavia vaihtoehtoisia asuinpaikkoja, koska kaupungit muodostavat yhtenäisen kaupunki- ja työssäkäyntialueen, jossa välimatkat ovat melko lyhyitä. Yksinkertaisuuden vuoksi tässä on päädytty kuitenkin tarkastelemaan, miten annetussa kaupungissa asuvat sijoittuvat sen hinta-alueille, ottamatta huomioon sitä, että kaupungissa asuminen itsessään on jo valinta. Asuinalueiden osuuteen väestöstä vaikuttaa merkittävästi, mihin uusia asuntoja rakennetaan, ja vertailuryhmän on tarkoitus kuvata tätä kehitystä, josta opiskelijat saattavat poiketa. Koe- ja vertailuryhmän asuinaluevalintoja ei ole kuitenkaan helppo verrata, koska opiskelijoiden valintoihin vaikuttanee voimakkaasti korkeakoulukampuksien sijainti, ja he saattavat olla valmiita hakeutumaan lähelle opiskelupaikkaansa, vaikka valinta olisi ilman sitä toinen.

Kuviosta 28 nähdään, että sekä koe- että vertailuryhmän Helsingissä asuvista lähes puolet asui alueella Helsinki 2, johon kuuluvat muun muassa Kallio ja Lauttasaari. Koeryhmästä hieman suurempi osa kuin vertailuryhmästä asui kalleimmalla alueella 1, jonka muodostavat pääosin keskusta ja eteläinen kantakaupunki. Vastaavasti edullisimmalla alueella 4 asui suurempi osa vertailu- kuin koeryhmän jäsenistä. Alueella 3 asuvien osuus oli ryhmissä melko samanlainen. Koeryhmän helsinkiläiset opiskelijat näyttäisivät siis asuneen vertailuryhmää yleisemmin kalliilla asuinalueilla.

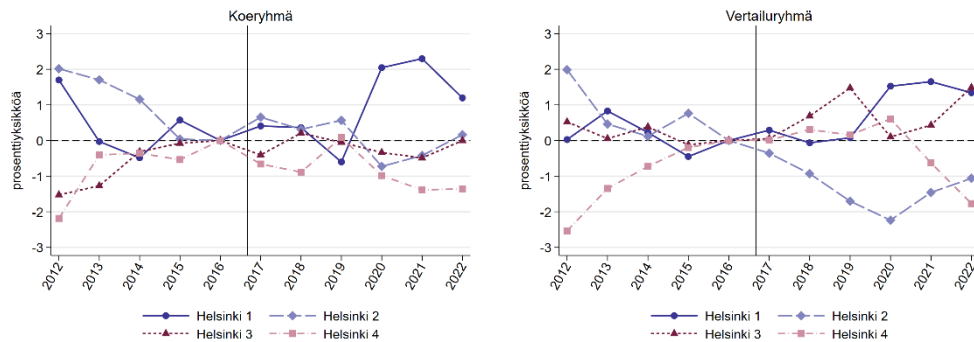
Jotta muutokset asuinalueiden osuuksissa olisi helpompi hahmottaa, esitetään kuviossa 29 niiden muutos koe- ja vertailuryhmässä verrattuna vuoteen 2016. Sekä koe- että vertailuryhmässä kalleimmalla alueella asuvien osuus kasvoi 2020-luvun alussa, mikä voi selittyä runsaalla rakentamisella melko uudelle Jätkäsaareen alueelle. Toiseksi kalliimmalla alueella asuvien osuus väheni

⁶ Luokituksen sisältävä pdf-tiedosto on saatavilla osoitteessa: https://stat.fi/til/asvu/asvu_2019-08-06_luo_001.html (viitattu 29.7.2024).

vertailuryhmässä melko selvästi, mutta määrällisesti muutos on kuitenkin pieni. Muuten osuudet suhteessa vuoteen 2016 heilahtelevat melko paljon, eikä ole selvää, että koeryhmän jäsenet olisivat hakeutuneet tietyille hinta-alueille uudistuksen myötä.

Kuvio 28: Helsingissä vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa asuvien hinta-alueet

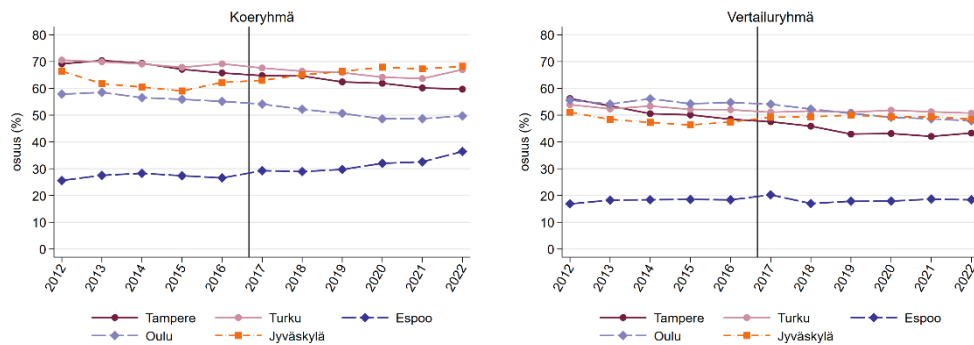
Kuvio 29: Helsingissä vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa asuvien hinta-alueet: muutos vuoteen 2016 verrattuna

Kuviossa 30 esitetään kalleimmalla hinta-alueella asuvien osuus muissa suurimmissa kaupungeissa, jotka ovat myös merkittäviä korkeakoulukaupunkeja.⁷ Tampereella, Oulussa ja Jyväskylässä selvä enemmistö, noin 60–70 prosenttia, koeryhmästä asui kalleimmalla alueella. Vertailuryhmässä osuus on hieman pienempi mutta silti noin puolet. Turussa koe- ja vertailuryhmä ovat lähellä toistensa tasoa; noin puolet asui kalleimmalla alueella. Espoo eroaa muista kaupungeista siten, että vain noin 30–40 prosenttia koeryhmästä ja noin 20 prosenttia vertailuryhmästä asui

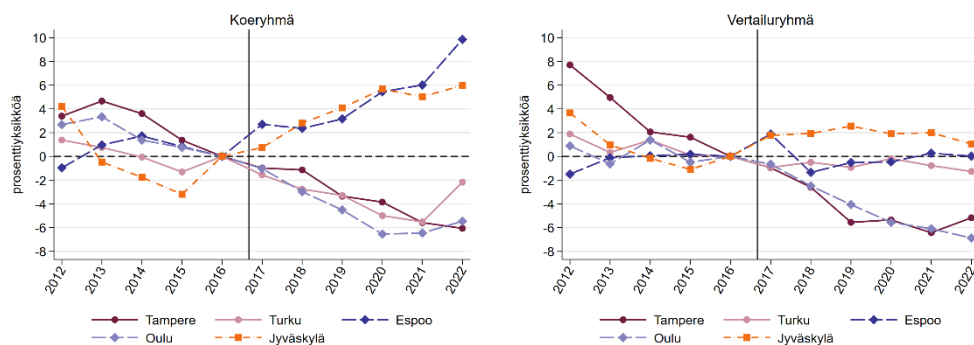
⁷ Vantaa ei ole mukana, koska siellä asuu vain vähän opiskelijoita. Myös Espoon osuus otoksen koeryhmästä on pienempi kuin esimerkiksi Kuopion ja Joensuun, mutta se on asuntomarkkinoiden kannalta kiinnostava, koska kaupungissa on korkea vuokrataso ja merkittäviä hintaeroja alueiden välillä, ja se on myös Helsingissä opiskeleville varteentottava asuinpaikka.

kalleimmalla alueella. Espoossa kallein alue kattaa melko pienen osan kaupungista.

Kuviossa 31 nähdään kalleimman hinta-alueen väestöosuuden kehitys vuoteen 2016 verrattuna. Molemmissa ryhmissä kalleimmalla alueella asuvien osuus vähentyi Oulussa ja Tampereella selvästi. Etenkin Tampereen kohdalla kyse näyttää olevan pitkäaikaisesta trendistä. Vertailuryhmässä muiden kaupunkien kalleimmalla alueella asuvien osuus pysyi uudistuksen jälkeen melko vakaana. Koeryhmässä Espoon ja Jyväskylän kalleimmalla alueella asuvien osuus kasvoi reippaasti ja Turussa väheni. Espoon kohdalla syy voi olla Aalto-yliopiston kasvanut opiskelijamäärä, sillä kalleimmat alueet sijaitsevat melko lähellä sen Otaniemen kampusta. Lisäksi Espoon kalliille alueille on rakennettu melko paljon, etenkin pieniä asuntoja.

Kuvio 30: Kalleimmalla hinta-alueella asuvien osuus vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa asuvista

Kuvio 31: Kalleimmalla hinta-alueella asuvien osuus vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa asuvista: muutos vuoteen 2016 verrattuna

Tulosten perusteella ei ole selvää näyttöä siitä, että kohonnut asumistuen taso olisi saanut opiskelijat hakeutumaan kalliimmille keskusta-alueille suurissa kaupungeissa. Se kuvioista tosin nähdään, että koeryhmässä suhteellisesti kalliilla alueilla asuminen on vertailuryhmää yleisempää, mikä voi tosin osin selittyä korkeakoulukampusten sijainnilla. Asuntotarjonnan muutokset ovat voineet olla opintotuki uudistusta tärkeämpi asuinalueen valintaa selittävä

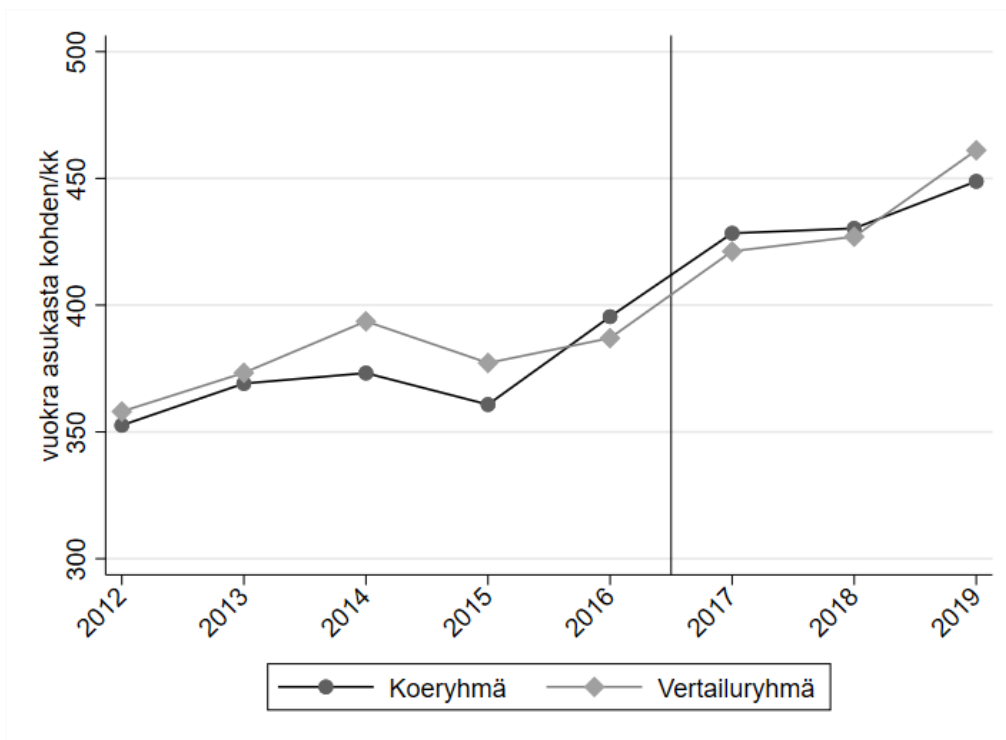
tekijä. Toisaalta kalliimmille alueille on voitu rakentaa uusia (pieniä) asuntoja osittain juuri sen takia, että opiskelijoiden vuokranmaksukyky on parantunut, mutta tätä hypoteesia ei voida tässä analyysissä testata.

4.2.5. Asumismenot

Kuviossa 32 tarkastellaan vuokalla asuvien asumismenojen kehitystä vuosina. Analyysissa on käytetty Tulonjakotilaston (Tuja) palveluaineistoa vuosilta 2012–2019. Aineisto sisältää kyselyyn perustuvan tiedon maksetusta vuokrasta. Koeryhmään ja vertailuryhmään on pyritty tekemään samankaltaiset rajaukset, kuin analysoitaessa kokonaisaineistoja yllä.⁸

Kuvion 32 perusteella koeryhmän ja vertailuryhmän asumismenojen kehitys oli varsin samanlaista sekä ennen että jälkeen vuoden 2017 uudistuksen. Opiskelijoiden asumismenot eivät kasvaneet muita nuoria aikuisia nopeammin. Havaintoon tulee kuitenkin suhtautua varauksella, sillä ryhmien havaintomäärät ovat pienet Tuja-aineiston pienen otoskoon takia (vuosittain noin 20 000 henkilöä). Koeryhmässä on vuosittain 144–225 havaintoa ja vertailuryhmässä on 139–198 havaintoa. Siten kuvion vuokrakehitykseen liittyy merkittävää tilastollista epävarmuutta, eikä taloudellisesti merkittäviä vaikutuksia asumismenoihin voida osoittaa mahdolliseksi suurella varmuudella.

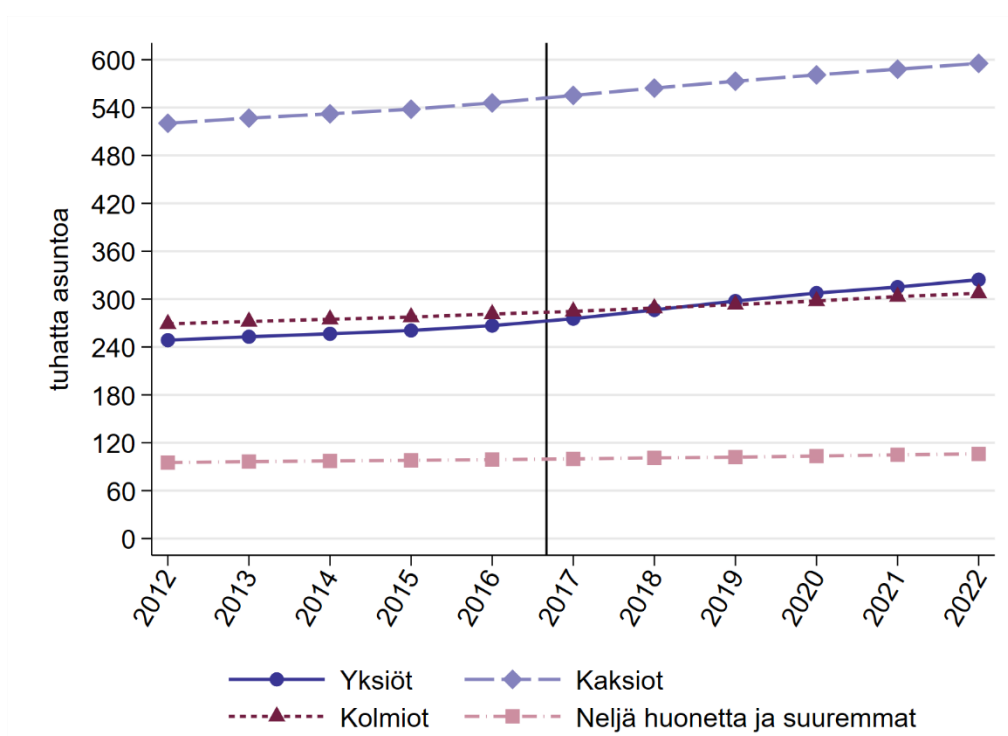
⁸ Koeryhmään on sisällytetty havaintovuonna vähintään kuusi kuukautta opiskelijana toimineet ja vähintään kuutena kuukautena opintotukea saaneet vuokralla asuvat 18–29-vuotiaat, joiden asema kotitaloudessa on joko päähenkilö tai puoliso ja koulutustaso keskiasteen koulutus tai alempi korkea-aste. Ahvenanmaalaiset ja lapsiperheet on poistettu. Vertailuryhmään kuuluu muuten samojen rajausten mukaiset henkilöt, paitsi että he eivät ole toimineet opiskelijana eivätkä ole saaneet lainkaan opintotukea havaintovuonna, ja lisäksi alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneet poistetaan.

Kuvio 32: Kuukausivuokra asukasta kohti

4.3. Asuntotarjonta

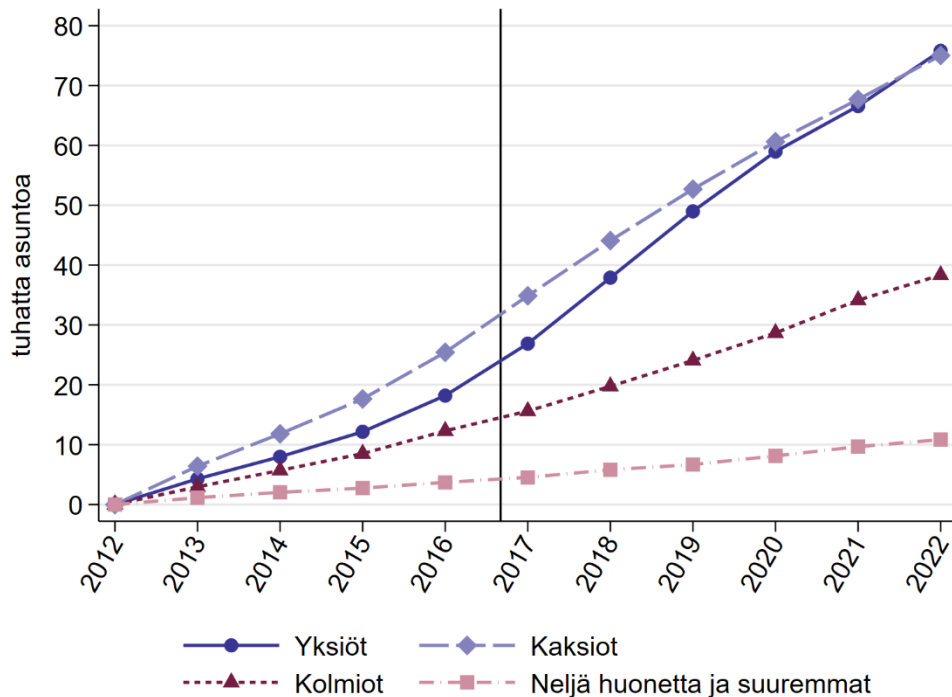
Asumisvalintoihin vaikuttaa olennaisesti asuntotarjonta, johon puolestaan vaikuttaa asuntojen kysyntä. Kuvio 33 esittää kerrostaloasuntojen määrän kehityksen Suomessa. Mukana ovat vain vuoden lopussa vakituisesti asutut asunnot. Kerrostaloasuntojen tarjonta on opiskelijoiden ja muidenkin nuorten aikuisten kannalta olennaisinta asuntomarkkinoilla; tutkimuksen otoksessa vuokralla asuvista koeryhmän jäsenistä 92 prosenttia asui kerrostaloasunnossa. Kuvio 33 nähdään, että kerrostaloasunnoista melkein puolet on kaksioita, ja niiden määrä on kasvanut melko paljon. Yksiöiden määrä ohitti kolmiöiden määrän 2010-luvun lopulla, ja molempia oli vuonna 2022 hieman alle neljäsosa asuntokannasta. Neljän tai sitä useamman huoneen kerrostaloasuntoja oli vuonna 2022 noin 100 000 eli alle kymmenen prosenttia asuntokannasta.

Kuvio 33: Kerrostaloasuntojen määrä huoneluvun mukaan

Asuntokannan kehitystä on helpompi tarkastella kuvaamalla sen muutosta lähtövuoteen (2012) verrattuna. Kuvion 33 perusteella sekä yksiöiden että kaksiöiden määrä kasvoi noin 75 tuhannella vuodesta 2012 vuoteen 2022. Kolmiöiden määrä kasvoi noin 40 tuhannella, ja neljän ja sitä useamman huoneen asuntojen vain noin kymmenellä tuhannella.

Yksiöiden määrän kasvu näyttää kiihtyneen jonkin verran vuoden 2016 jälkeen, samaan aikaan yksinasumisen yleistyessä. Muiden asuntotyyppien määrän kasvu on ollut melko lineaarista. Opiskelijoiden asumistuen uudistuksen lisäksi vuonna 2015 tehtiin yleisen asumistuen uudistus, joka lisäsi pieniin asuntoihin maksettavan tuen määrää. Tämäkin on voinut lisätä kannusteita rakentaa pieniä asuntoja.

Kuvio 34: Kerrostaloasuntojen määrän kasvu huoneluvun mukaan

Opiskelijoiden kannalta merkittävintä on asuntotarjonta suurimmissa kaupungeissa, joissa valtaosa opiskelijoista asuu. Pääkaupunkiseudun ja neljän muun suuren (opiskelu)kaupungin (Tampere, Turku, Oulu ja Jyväskylä) osuus kerrostalokannasta oli 55 prosenttia vuonna 2012, ja vuonna 2022 se oli 57 prosenttia. Valtaosa kerrostaloasuntojen määrän kasvusta vuosina 2012–2022 syntyi näissä kaupungeista. Koko maassa kerrostaloasuntokannan kasvu oli 197 tuhatta asuntoa. Pääkaupunkiseudulla ja neljässä muussa suuressa kaupungissa kasvu oli 141 tuhatta, eli niiden osuus (71 prosenttia) kasvusta oli selvästi suurempi kuin niiden osuus olemassa olleesta kannasta.

Suuret kaupungit vastasivat lähes kaikesta pienten asuntojen määrän kasvusta. Yksiöiden määrä kasvoi niissä 66 tuhannella, kun koko maassa kasvua oli 78 tuhatta. Kaksiöiden määrä kasvoi suurissa kaupungeissa 75 tuhannella, joka oli sama kuin koko maan kasvu. Koska kyse on vakituisesti asutuista asunnoista, selittyy määrien muutos uudisrakentamisen lisäksi myös purkamisella ja asuntojen jäämisellä tyhjäksi. Suuriin kaupunkeihin on kuitenkin rakennettu merkittävästi etenkin pieniä asuntoja, mikä on voinut opintotukiudistuksen lisäksi parantaa opiskelijoiden mahdollisuuksia asua yksin.

Valtaosa kerrostaloasuntojen määrän kasvusta tuli nimenomaan vuokra-asunnoista. Vuokra-asunto, joko hintasäännelty tai vapaarahoitteinen, on opiskelijoiden ja muiden nuorten aikuisten yleisin asumismuoto.

Vuokrakäytössä olevien kerrostaloasuntojen määrä kasvoi koko maassa 199 tuhannella (611 tuhannesta 810 tuhanteen) vuosina 2012–2022. Kasvusta 88 tuhatta oli yksiöitä, 85 tuhatta kaksioita, 24 tuhatta kolmioita ja kolme tuhatta sitä suurempia asuntoja. Kasvu oli melko tasaista ajanjaksona, joskin pienissä asunnoissa se oli ehkä hieman kiivaampaa 2010-luvun puolenvälin jälkeen. Vuokra-asuntojen määrä kasvoi enemmän kuin kaikkien kerrostaloasuntojen määrä; luultavasti koska muita asumismuotoja on otettu vuokrakäyttöön, tai niitä on jäänyt tyhjäksi. Moni omistusasunto voi jäädä asumattomaksi vähenevän väestön alueilla, kun taas suuriin kaupunkeihin on rakennettu nimenomaan paljon vuokra-asuntoja.

Pääkaupunkiseudun ja neljän muun suuren kaupungin osuus vuokrakäytössä olevista kerrostaloasunnoista on sama kuin osuus kaikista kerrostaloasunnoista. Näissä kaupungeissa vuokrakäytössä olevien kerrostaloasuntojen määrä kasvoi 128 tuhannella (336 tuhannesta 464 tuhanteen). Vuokrayksiöiden määrän kasvu oli 59 tuhatta, kaksioden 51 tuhatta, kolmioiden 17 tuhatta ja sitä suurempien kolme tuhatta. Suurten kaupunkien osuus vuokrakäytössä olevien kerrostaloasuntojen kasvusta oli siis yllättäen pienempi kuin osuus kaikkien kerrostaloasuntojen määrän kasvusta. Pienten vuokra-asuntojen tarjonta on kuitenkin kasvanut suurissa kaupungeissa merkittävästi.

Kerrostaloasuntojen, etenkin vuokrakäytössä olevien, määrän kasvu voi osittain liittyä opiskelijoiden siirtymiseen yleisen asumistuen piiriin ja yleisen asumistuen vuoden 2015 muutoksiin. Molemmat uudistukset kasvattivat vuokra-asumisen tuen tasoa (ensin mainittu opiskelijoilla, jälkimmäinen kaikissa pienissä asunnoissa), mikä on voinut lisätä asuntojen kysyntää, etenkin hintavilla kaupunkialueilla. Tukien ja asuntotarjonnan kasvu on voinut mahdollistaa aiempaa useammalle yksinasumisen. Selkeää tutkimusnäyttöä tukimuutosten vaikutuksesta asuntotarjonnan kasvuun ei kuitenkaan ole.⁹ Asuntojen tarjonnan kasvuun lienevät vaikuttaneen myös niiden kysyntää ohjaavat väestölliset trendit, kuten kaupungistuminen ja yksinasumisen yleinen lisääntyminen nuorten lisäksi myös keski-ikäisillä. Lisäksi alhainen korkotaso on voinut vaikuttaa kannustimiin lisätä rakentamista asuntosijoittamisen suosion kasvun myötä.

⁹ Eerola ym. (2022) havaitsivat pienten asuntojen rakentamisen kiihtyvän vuoden 2015 asumistukiudistuksen jälkeen, jossa erityisesti pienten asuntojen asumistuki kasvoi. Heidän mukaansa ei ole kuitenkaan selvää, johtuivatko asuntorakentamisen muutokset juuri asumistukiudistuksesta.

4.4. Opintosuoritukset

Ennen opiskelijoiden asumistukiudistusta asumislisä oli osana opintotukea, jota saadakseen korkeakouluopiskelijan piti suorittaa viisi opintopistettä jokaista tukikuukautta kohden. Yleistä asumistukea voi sen sijaan nostaa opintojen edistymisestä riippumatta. Opintoraha pysyi uudistuksen jälkeenkin sidottuna opintosuorituksiin, mutta uudistuksessa sitä leikattiin, joten sen menettämisen taloudellinen kustannus pieni. Täten uudistus vähensi opiskelijoiden painetta suorittaa opintoja, koska aiempaa pienempi osa toimeentulosta oli sidottu opintojen edistymiseen. Toisaalta se, että uudistus lisäsi opiskelijoiden saamia tukia keskimäärin ja kasvatti nostettavissa olleen opintolainan enimmäismäärää, saattoi vähentää tarvetta työskennellä ja siten mahdollistaa kokoaikaiseen opiskeluun keskittymisen aiempaa paremmin.

Muutos vähensi erityisesti kesäopintojen suorittamisen tarvetta, koska ennen uudistusta opiskelijan piti opiskella kesällä saadakseen asumislisää. Ilman kesäopintoja opintotukea saattoi nostaa vain korkeintaan yhdeksältä kuukaudesta. Yleistä asumistukea voitiin sen sijaan maksaa myös kesän ajalta. Samanaikaisesti korkeakouluopiskelijoiden opintotuen enimmäistukiaika lyheni 64 kuukaudesta 54 kuukauteen, mikä saattoi vähentää innokkuutta nostaa opintotukea kesäisin, koska kesällä nostettu opintotuki kuluttaa käytettävissä olevia opintotukikuukausia.

Kesäopintojen määrää on helppo säädellä, koska tutkintorakenne on suunniteltu siten, että vuoden opintopistetavoite ja tavoiteajassa valmistuminen ovat saavutettavissa ilman kesäopintoja. Varsinaisen lukuvuoden aikana voi sen sijaan olla vaikeaa jättää kursseja käymättä, koska uusi suoritushetki saattaa olla vasta seuraavana lukuvuonna. Samasta syystä opiskeluaktiivisuutta voi myös olla vaikea lisätä; opiskelijan tarvitsemia tai haluamia kursseja ei välttämättä ole tarjolla läpi lukuvuoden.

Tässä osiossa tarkastellaan opiskelijoiden opintosuorituskertymiä vuosilta 2012–2020, jotta voidaan arvioida, onko uudistus vaikuttanut kesäopintojen suorittamiseen tai koko lukuvuoden opintosuorituksiin. Analyysit on tehty käyttämällä Tilastokeskuksen yksilötason rekisteriaineistoja. Tieto opintopistekertymistä ja arvosanoista saadaan EDUC_VIRTA-aineistosta. Analyysit ulottuvat vain vuoteen 2020 asti, koska käytetyssä aineistossa on myöhempiä vuosina puutteita, jotka vaikuttaisivat tulosten luotettavuuteen.

Toisin kuin raportin useimmissa muissa tarkasteluissa, opintosuorituksia analysoidessa ei ole käytetty vertailuryhmää. Opintosuoritusten tarkastelussa ei luonnollisestikaan voi käyttää vertailuryhmänä sellaisia, jotka eivät opiskele. On myös vaikeaa löytää opiskelijoiden keskuudesta sopivaa vertailujoukkoa, koska opiskelijoiden asumistuen muutos koski suurinta osaa opintotukea nostavista opiskelijoista, ja samaan aikaan tuli voimaan myös muita muutoksia,

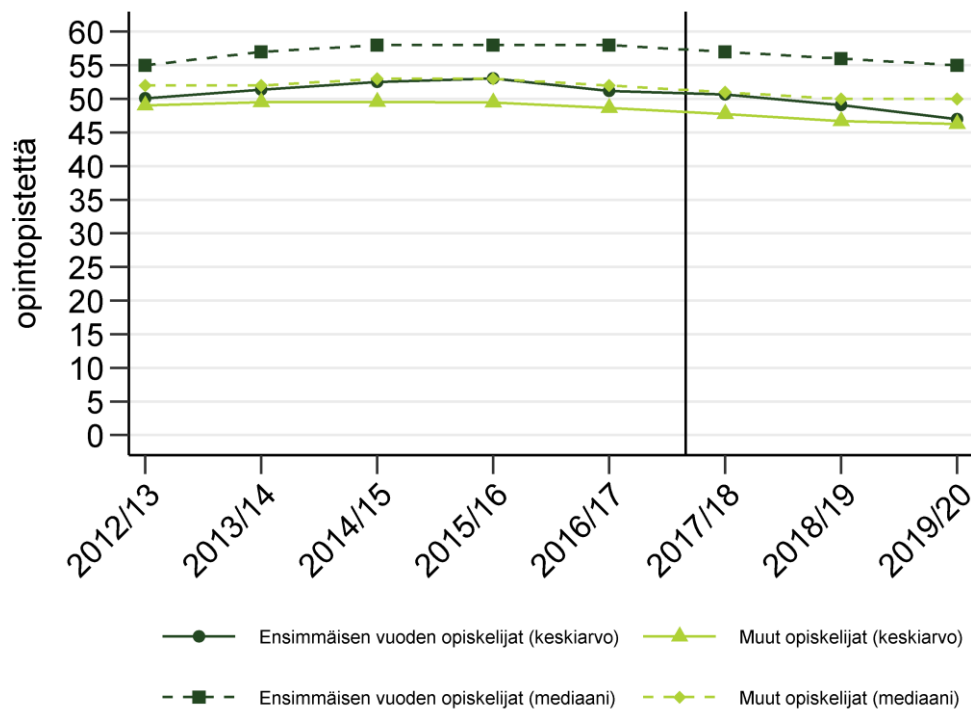
kuten opintotuen enimmäistukiajan lyheneminen ja opintorahan leikkaus. Vertailu opintotukea nostamattomiin opiskelijoihin olisi myös ongelmallista, koska muutokset tuissa vaikuttavat myös heidän kohdallaan opiskelun ja työnteon kannustimiin, ja päätös nostaa tai olla nostamatta tukea on jo itsessään osin riippuvainen tukijärjestelmästä. Opintotukea nostamattomat opiskelijatkin ovat saattaneet siis reagoida tukimuutoksiin. Kalin (2024) pyrki ratkaisemaan näitä ongelmia käyttämällä ennustettuja tuloja havaittujen tulojen sijasta eli erottelemalla opiskelijat heihin, joiden työnteon marginaalikannustimia uudistus vähensi ja heihin, joilla se kasvatti niitä.

Opintotuen tuloajat perustuvat kalenterivuoden tuloihin, mutta opintosuorituksia on mielekkäämpää tarkastella lukuvuositasolla, etenkin kun uudistus tuli voimaan lukuvuoden 2017–2018 alussa. Lukuvuositason tarkastelu mahdollistaa myös kalenterivuotta selkeämmän jaottelun ensimmäisen vuoden opiskelijoihin ja muihin opiskelijoihin. Kalenterivuositarkastelussa ensimmäisen vuoden opiskelijoiden suorituksista tulisi vajaa kuva, koska syksyllä opintonsa aloittaneilla ensimmäisen vuoden opiskelijoilla ei ollut opintosuorituksia vielä sen vuoden keväällä.

Korkeakoulujen lukuvuosi alkaa elokuussa ja päättyy seuraavan vuoden heinäkuussa. Kesäopintoja tarkasteltaessa tämä tarkoittaa kuitenkin sitä, että ne jakautuvat kahden lukuvuoden kesken, esimerkiksi heinäkuun 2017 suoritukset lukuvuodelle 2016–2017 ja elokuun 2017 suoritukset lukuvuodelle 2017–2018. Useimmiten kesäopintoja kohdellaan korkeakouluissa kevät- ja syyslukukausista erillisenä yhtenäisenä opintoperiodinaan huolimatta siitä, että lukuvuosi vaihtuu kesän aikana. Tästä syystä kesäopintoja käsittelevässä analyysissä lukuvuosi on määritelty alkamaan syyskuussa ja loppumaan elokuussa. Elokuun opintosuoritukset on siis siirretty edeltävälle lukuvuodelle, eli esimerkiksi elokuu 2017 lukuvuodelle 2016–2017. Kesäopinnoiksi määritellään heinä- ja elokuussa suoritettut opinnot, jotka tunnistetaan aineistoon kirjatun suorituspäivämäärän mukaan. Opintosuoritusten kirjaamisessa voi kuitenkin olla viivettä, ja joissain korkeakouluissa käytössä oleva viides opiskeluperiodi saattaa loppua vasta kesäkuun alussa, joten kaikki kesäkuun opintosuoritukset eivät ole kesäopintoja. Tämän takia kesäkuu on jätetty tarkasteltavien kesäopintosuoritusten ulkopuolelle. Korkeakouluissa syyslukukauden opinnot alkavat useimmiten vasta syyskuussa, ja elokuussa alkavista opinnoista ei yleensä ehdi kertyä opintosuorituksia vielä saman kuun aikana. Elokuun suoritteita voi siten pitää heinäkuun tavoin kesäopintoina.

Opintosuoritusten analyysissä käytetään samaa otosta kuin luvussa 4.2.¹⁰ Aineisto jaettiin ensimmäisen vuoden opiskelijoihin ja muihin opiskelijoihin.

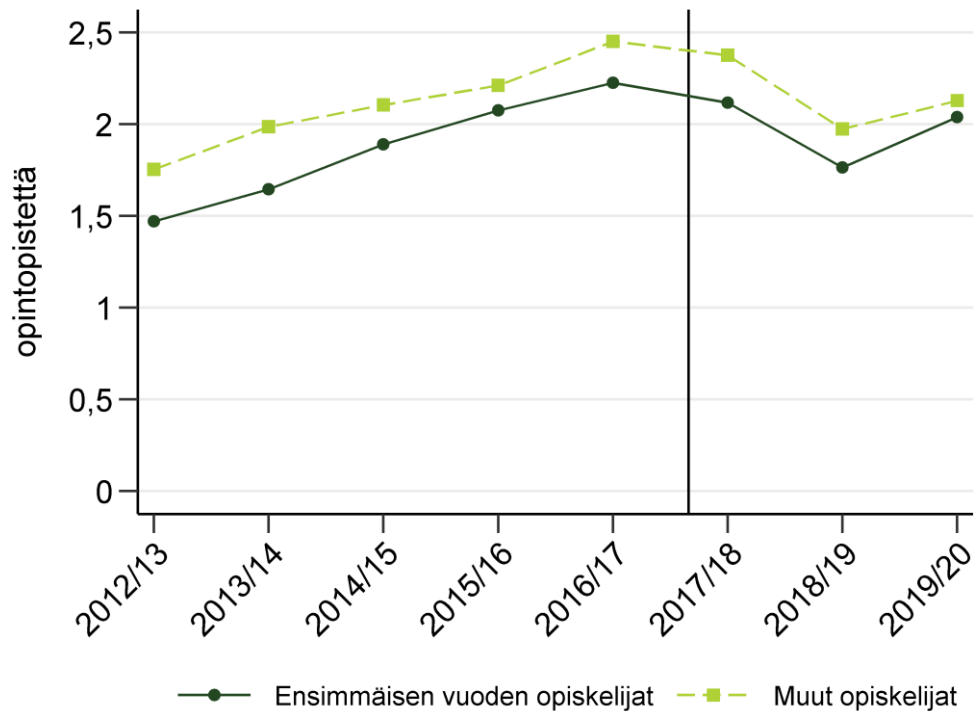
Kuviosta 35 nähdään, että ensimmäisen vuoden opiskelijoiden opintoaktiivisuus oli korkeampi kuin muilla opiskelijoilla koko tarkastelujakson ajan. Ensimmäisen vuoden opiskelijoiden opintopistekertymän mediaani oli muita opiskelijoita selvästi korkeampi, mutta ryhmien keskiarvot olivat lähempänä toisiaan. Se, että ensimmäisen vuoden opiskelijoiden opintopistekertymän mediaani oli selvästi keskiarvoa suurempi, ja se, että mediaani ja keskiarvo poikkesivat enemmän kuin muilla opiskelijoilla kertonee siitä, että ensimmäisen vuoden opiskelijoissa oli muita enemmän vain vähän opintopisteitä suorittaneita. Opintopistekertymien keskiarvo ja mediaani kasvoivat jonkin verran lukuvuosien 2012/13 ja 2015/16 välillä, mutta ne lähtivät laskuun lukuvuonna 2016/17. Sekä keskiarvo että mediaani pienenivät muutamalla opintopisteellä lukuvuoteen 2019/20 mennessä, ja lasku oli ensimmäisen vuoden opiskelijoilla hieman suurempi kuin muilla.

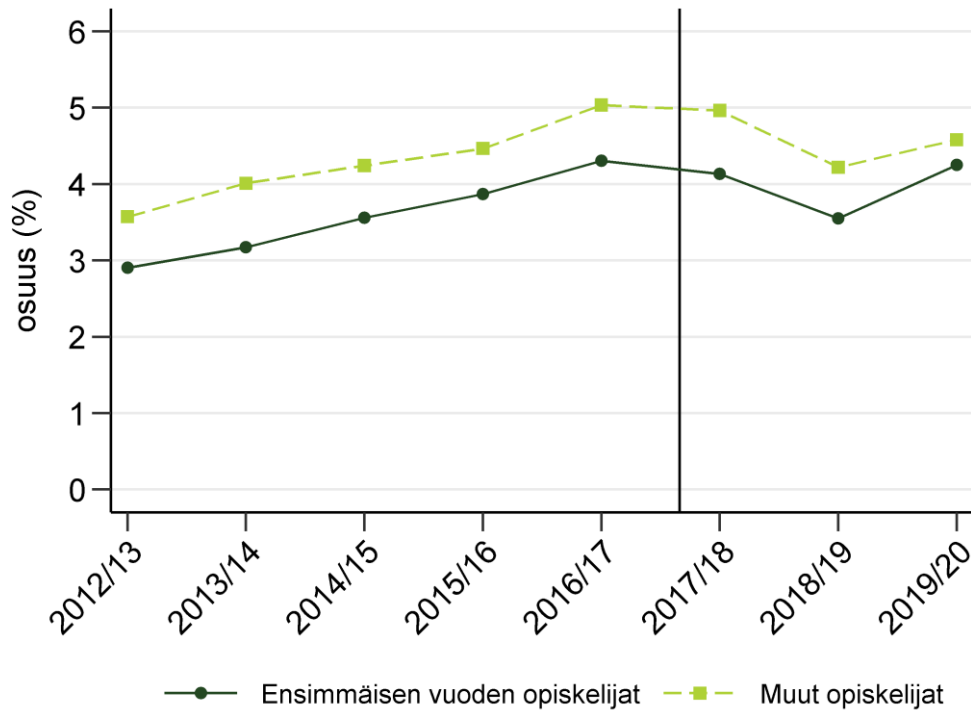
Kuvio 35: Lukuvuoden opintopistekertymät

¹⁰ Opintosuorituksen analyysissä mukana ovat kuitenkin myös muut kuin itsenäisesti vuokralla asuvat opiskelijat, eli muiden hallintaperusteiden itsenäisesti asuvat ja vanhempinsa luona asuvat. Tarkastelimme erikseen vuokralla asuvia opiskelijoita, mutta tulokset eivät poikenneet merkittävästi koko otoksen tuloksista.

Kuvio 36 näyttää keskimääräisen kesäopintopistekertymän kehityksen. Luvuissa ovat mukana kaikki otoksen opiskelijat, myös he, jotka eivät opiskelleet kesällä. Kesäopintojen merkitys opintojen edistymiselle oli hyvin pieni, koska niitä suoritettiin keskimäärin vain parin opintopisteen edestä. Kuvio 37 esittää kesän opintopistekertymän osuuden koko lukuvuoden kertymästä. Kesäopintojen (heinä- ja elokuun opintosuoritukset) määrä ja niiden osuus koko lukuvuoden opinnoista kasvoi kesään 2017 asti, mutta vuonna 2018 kesäopintojen suorittaminen kääntyi laskuun. Vuoden 2020 kesällä, koronapandemian aikaan, kesäopintojen määrä ja osuus vuoden opintopistekertymästä kasvoi. Opiskelijoiden jääminen ilman kesätöitä on yksi mahdollinen selitys tälle kesäopintosuoritusten kasvulle. Opiskelijat käyttivätkin kesäopintotukea ennätysmäärän kesällä 2020 (Kela, 2021).

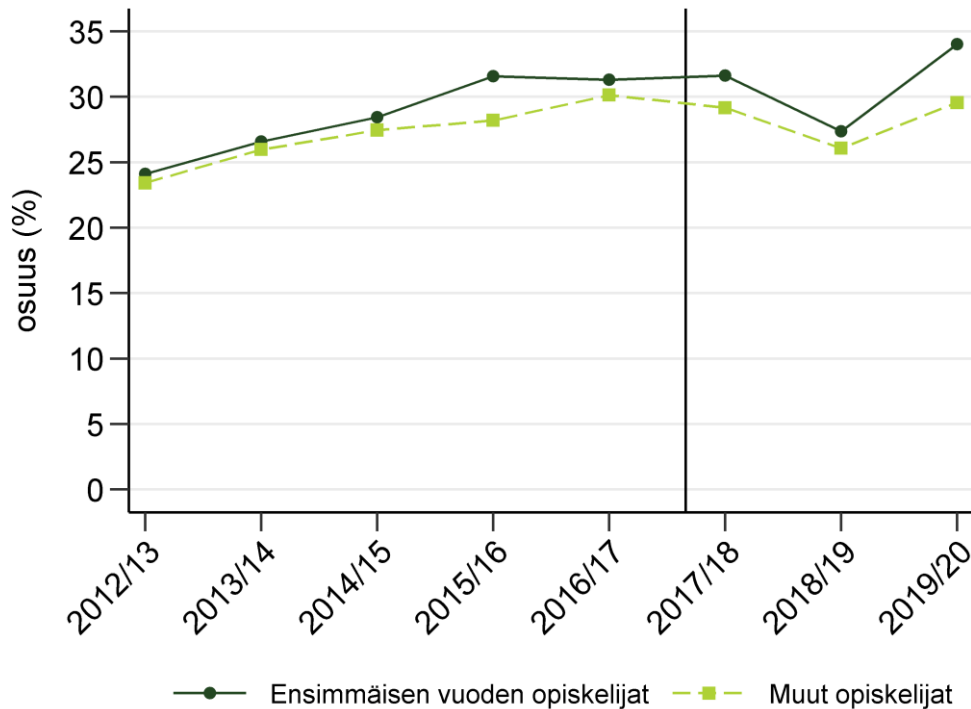
Kuvio 36: Keskimääräinen kesäopintopistekertymä

Kuvio 37: Kesäopintopistekertymän keskimääräinen osuus koko lukuvuoden opintopistekertymästä

Kuviosta 38 nähdään, että kesäopintoja suorittaneiden osuus vuoden aikana opintoja suorittaneista kasvoi ennen uudistusta, ja kesällä 2017 niitä suoritti noin kolmasosa opiskelijoista. Kesäopintoja suorittaneiden osuus oli ensimmäisen vuoden opiskelijoilla muita opiskelijoita hieman korkeampi, vaikka kuvion 36 perusteella ensimmäisen vuoden opiskelijat kerryttivät keskimäärin muita vähemmän opintopisteitä kesällä.

Kesäopintoja suorittaneiden osuus pieneni molemmissa opiskelijaryhmissä melko paljon kesällä 2019, ja muilla kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla osuus väheni jo kesällä 2018, ensimmäisenä kesänä uudistuksen jälkeen. Kesällä 2020, koronapandemian aikaan, kesäopiskelijoiden osuus kasvoi selvästi. Korona-ajan vaikutukset näkyivät myös keskimääräisessä kesäopintopistekertymässä ja kesäopintojen osuudessa koko lukuvuoden opinnoista (kuvio 36 ja 37). On epäselvää, mitä kesäopiskelulle olisi tapahtunut ilman pandemiaa, mutta kesäopintoaktiivisuuden melko selvä väheneminen parina uudistuksen jälkeisenä vuotena antaa viitteitä siitä, että se olisi saattanut pysyä opiskelijoiden asumistukiudistusta edeltänyttä tasoa alempana ilman poikkeusoloja.

Kuvio 38: Kesäopintoja suorittaneiden osuus

Korkeakouluopiskelijoiden vuoden opintopistekertymän keskiarvo ja mediaani vähenivät vuoden 2017 opiskelijoiden asumistukiudistuksen jälkeen jonkin verran. Lukuvuonna 2019–2020 keskimääräinen opintopistekertymä oli muutaman opintopisteen alempi kuin ennen uudistusta. Uudistus ei kuitenkaan välttämättä ollut kehityksen takana, koska opintoaktiivisuus lähti loivaan laskuun jo vähän ennen sitä, ja muut muutokset opintotukijärjestelmässä ovat voineet vaikuttaa. Sen sijaan havaittu kesäopintosuoritusten väheneminen saattoi johtua asumistukiudistuksesta, koska se vähensi opiskelijoiden tarvetta nostaa opintotukea kesäkuukausilta.

5. Johtopäätökset

Vuoden 2017 asumistukiudistus lisäsi korkeakouluopiskelijoiden yksinasumista. Myös vertailuryhmän nuorten aikuisten yksinasuminen yleistyi uudistuksen jälkeen, mutta opiskelijoiden yksinasuminen kasvu oli vertailuryhmää voimakkaampaa. Ennen uudistusta noin 40 prosenttia itsenäisesti asuvista päätoimisista korkeakouluopiskelijoista asui yksin, mutta vuoteen 2022 mennessä osuus oli noussut yli 60 prosenttiin. Muilla nuorilla aikuisilla yksinasuvien osuus kasvoi samana ajanjaksona 50 prosentista 60 prosenttiin, eli muutos oli opiskelijoilla yli 10 prosenttiyksikköä suurempi.

Suurin osa yksinasumisen kasvusta johtui siitä, yksinasuneet muuttivat aiempaa harvemmin asumaan yhteen jonkun kanssa, eli opiskelijoiden yksinasumisesta tuli aiempaa pysyvämpää, ja siitä, että vanhempien luota pois muuttaneet asettuivat aiempaa useammin asumaan yksin sen sijaan, että olisivat muuttaneet asumaan jonkun kanssa. Opiskelijoilla kuitenkin myös siirtyminen puolison kanssa asumisesta tai kimppa-asunnosta yksinasuvaksi kasvoi jonkin verran, mitä vertailuryhmässä ei tapahtunut. Uudistus on saattanut lisätä yksinasumista juuri sitä kautta, että kimppa-asunnossa asumisen ja pariskuntien yhdessä asumisen kannustimet ovat heikenneet verrattuna yksinasumiseen.

Opiskelijoiden yksinasumisen yleistymisen myötä asumisväljiys (keskimääräinen huoneluku asukasta kohti) kasvoi hieman, mutta myös vertailuryhmässä havaittiin vastaavaa kasvua. Yksinasuvien opiskelijoiden asumisväljiys pysyi ennallaan, joten muutosta selittää vain yksinasumisen yleistymisen. Yksinasuvalla on aina vähintään yksi huone asukasta kohti; useamman henkilön asutokunnassa niitä voi olla vähemmän kuin yksi.

Myös asunnon sijainti kaupunkialueella ja asunnon ikä ovat tärkeitä asumisen laadun mittareita. Opiskelijoiden hakeutumisesta aiempaa kalliimmille alueille ei löytynyt selvää näyttöä, eikä uusissa asunnoissa asuminen yleistynyt selkeästi vertailuryhmää enemmän.

Vapaaehtoisissa vuokra-asunnoissa asuminen jatkoi kasvuaan. Jo ennen uudistusta selvä vähemmistö opiskelijoista asui opiskelija-asuntosäätiöiden asunnoissa, ja osuus oli vähentymään päin. Opiskelija-asunnoissa asumisen väheneminen jatkui uudistuksen jälkeen.

Asumistuen määrä kasvoi opiskelijalla sitä enemmän, mitä kalliimman vuokratason alueella hän asui. Yleisen asumistuen enimmäismäärä vaihtelee kuntaryhmittäin, kun taas opintotuen asumislisä maksettiin koko maassa samansuuruisena. Pääkaupunkiseudulla opiskelijoiden saamien opintorahan ja asumisen tuen summan keskiarvo kasvoi, mutta muualla ei, koska opintorahan leikkaus kompensoi kasvanutta asumistukea.

Velkaa ottaneiden opiskelijoiden osuus ja näiden velan määrä kasvoi voimakkaasti uudistuksen jälkeen, vaikka opiskelijoiden saamat tuet kasvoivat keskimäärin jonkin verran. Velkaantuminen oli kuitenkin selvässä kasvussa jo ennen uudistusta. Kasvun voimistuminen uudistuksen jälkeen selittynee sillä, että opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärän korotettiin vuoden 2017 uudistuksen yhteydessä. Aiempaa suurempien opintolainojen mahdollistaminen voi osittain selittää asumisvalinnoissa havaittuja muutoksia.

Asumistuki uudistus vähensi painetta suorittaa opintoja, koska yleinen asumistuki ei riipu opintojen edistymisestä, mutta asumislisää maksettiin vain opintotukikuukausilta. Muutos koski etenkin kesäopintoja, koska ennen

uudistusta opiskelijan täytyi opiskella kesällä nostaakseen opintotukea ja asumislisää. Ilman kesäopintoja opintotukea saa vain yhdeksältä kuukaudelta, mutta yleistä asumislisää opiskelija voi nostaa vuoden ympäri.

Tutkimuksessa havaitaan kesäopintojen vähentyneen uudistuksen jälkeen. Muutos saattoi johtua asumistukiudistuksesta, joka vähensi opiskelijoiden tarvetta nostaa opintotukea kesäkuukausilta. Myös koko vuoden opintopistekertymä väheni uudistuksen jälkeen. On mahdollista, että asumistuen uudistuksen myötä poistunut opintosuoritusvelvoite vaikutti tähän kehitykseen. Toisaalta opintoaktiivisuus oli loivassa laskussa jo ennen uudistusta, ja tukijärjestelmään tehtiin muita muutoksia, joten asumistukiudistus ei välttämättä vähentänyt opintosuorituksia.

Tutkimuksen tulosten avulla on mahdollista ennakoida elokuussa 2025 toteutettavan opiskelijoiden asumistuen muutoksen vaikutuksia. Tulosten perusteella voidaan arvioida, että opiskelijoiden siirtäminen yleisen asumistuen piiristä takaisin henkilökohtaiseen asumislisään johtaa kimppa-asumisen ja puolison kanssa asumisen yleistymiseen.

Lähteet

Eerola, E., Lyytikäinen, T., Saarimaa, T., & Vanhapelto, T. (2022). The incidence of housing allowances: Quasi-experimental evidence. VATT Working Papers 149.

Eerola, E., & Lyytikäinen, T. (2021). Housing allowance and rents: Evidence from a stepwise subsidy scheme. *The Scandinavian Journal of Economics*, 123(1), 84–109.

Eurostudent VII – Opiskelijatutkimus (2019). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:25.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 231/2016 vp).

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 161/2017 vp).

Ilmakunnas, I. (2018). Asumisen tukien muutos lisäsi opiskelijoiden yksin asumista – etuuksien muutoksissa on huomioitava kokonaisvaikutukset, <https://blogi.thl.fi/asumisen-tukien-muutos-lisasi-opiskelijoiden-yksin-asumista-etuuksien-muutoksissa-on-huomioitava-kokonaisvaikutukset/>

Kalin, S. (2024). Asumistuen reformi 2017, Teoksessa: Isotalo E., Kalin S., Karhunen H., Saarinen T., Tuomala J., Tynjälä P., & Virtanen A. (2024),

Korkeakouluopiskelijoiden työssäkäynnin vaikutukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:8.

Kalluinen, J. (2018). Korkeakouluopiskelijan tulot ja verotus 2018 – Laskelmia työtulojen vaikutuksista käytettävissä oleviin tuloihin, Verotietoa 82, Veronmaksajat.

Kela. (2021). Korona vei monelta kesätyöt – opiskelijat käyttivät 2020 kesäopintotukea ennätysmäärän, <https://www.kela.fi/ajankohtaista/korona-vei-monelta-kesatyot-opiskelijat-kayttivat-2020-kesaopintotukea-ennatysmaaran>

Lahtinen, I. (2023). Opiskelijoiden asumisen tuki muuttui vuonna 2017 – mitä tapahtui? Yhteiskuntapolitiikka, 88 (2023):5–6.

Uusitalo, R. (2016). Opintotuen uudistaminen. Selvitysmiehen raportti, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:7.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2022). Opintotukiuudistusten tuloksellisuus 2010-luvulla. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 2/2022.

Liite: Asumisvalintoja koskevat regressioanalyysin tulokset

Liitteessä esitetään osa aiemmista tuloksista regressioanalyysin muodossa.

Kuvioissa A1–A5 tutkitaan regressioanalyysin avulla yksinasumisen yleistymistä koeryhmässä suhteessa vertailuryhmään. Kuvioissa riippuva muuttuja on dummy-muuttuja, joka saa arvon yksi, jos henkilö asuu yksin ja arvon nolla muutoin. Regressioissa ei siis erotella muita kuin yksinasuvia pariskuntiin ja kimppa-asujiin, koska valinta asua yksin tai jonkun kanssa on raportin tulosten perusteella uudistuksen merkittävin mahdollinen vaikutus. Regressioissa kontrolloidaan henkilön ikä, sukupuoli, tulot (ilman asumisen tukea ja toimeentulotukea) ja kotikunta. Regressioissa käytetään erotus erotuksissa -menetelmää, jossa koeryhmän riippuvan muuttujan arvoa suhteessa vuoteen 2016 verrataan vertailuryhmän vastaavaan muutokseen. Kuten kuvailevissa tuloksissa, regressioissakin muutos suhteessa vertailuryhmään estimoidaan koeryhmän ensimmäisen vuoden opiskelijoille ja muille opiskelijoille erikseen. Estimoitu regressioyhtälö on:

$$Y_{it} = \alpha + vuosi_t + ensimmäisen\ vuoden\ opiskelija_{it} + muu\ opiskelija_{it} + vuosi_t * ensimmäisen\ vuoden\ opiskelija_{it} + vuosi_t * muu\ opiskelija_{it} + X_{it} + \varepsilon_{it}$$

Yhtälössä *ensimmäisen vuoden opiskelija_{it}* saa arvon yksi, jos henkilö *i* vuonna *t* oli ensimmäisen vuoden opiskelija, ja se saa arvon nolla muutoin. *muu opiskelija_{it}* saa arvon yksi, jos henkilö *i* vuonna *t* on ei ollut ensimmäisen vuoden opiskelija mutta oli muu opiskelija. Molemmat muuttujat saavat arvon nolla, jos henkilö kuului vertailuryhmään. X_{it} on kontrollimuuttujat sisältävä vektori, α vakiotermi ja ε_{it} virhetermi. Keskivirheet estimoidaan heteroskedastisuusrobusteja keskivirheitä käyttäen.

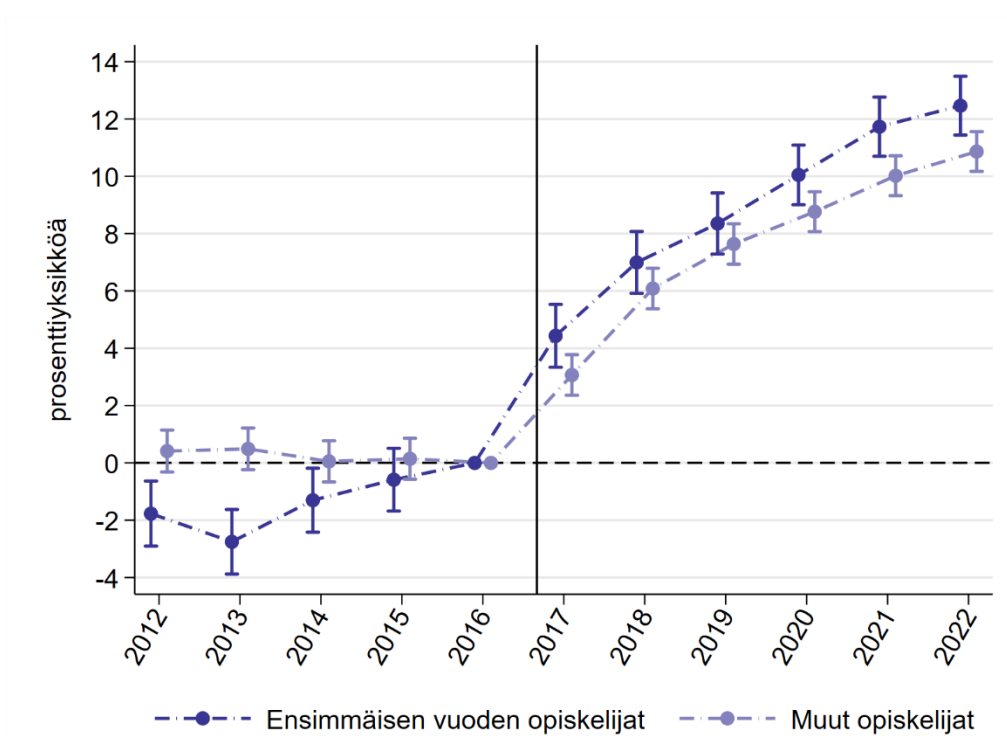
Kiinnostuksen kohteena ovat termien $vuosi_t * ensimmäisen\ vuoden\ opiskelija_{it}$ ja $vuosi_t * muu\ opiskelija_{it}$ regressiokertoimet. Ne kertovat, miten ensimmäisen vuoden opiskelijoiden ja muiden opiskelijoiden vastemuuttujan arvo suhteessa vuoteen 2016 eroaa vertailuryhmästä vuonna *t*. Vuotta 2016 (viimeinen kokonainen vuosi ennen uudistusta) käytetään perusvuotena, jonka arvo on kaikilla normalisoitu nollassi. Esimerkiksi interaktiotermien $vuosi_t * ensimmäisen\ vuoden\ opiskelija_{it}$ regressiokertoimen arvo 10 tarkoittaisi, että opiskelijoilla riippuvan muuttujan arvo suhteessa vuoteen 2016 oli 10 prosenttiyksikköä vertailuryhmää suurempi vuonna *t*.

Erotus erotuksissa -menetelmässä estimoituja regressiokertoimia voidaan pitää vaikutuksena, mikäli voidaan olettaa, että vastemuuttujan kehitys olisi ollut vertailtavilla ryhmillä samanlainen ilman uudistusta. Vaihtoehtoista maailmaa ei voida havaita, mutta usein oletuksen tekemisen

vähimmäisvaatimus on, että kehitys oli samanlaista ennen uudistusta, ja mitään muita koe- ja vertailuryhmään eri tavalla vaikuttavia asioita ei tapahtunut samaan aikaan. Regressiotuloksissa esitetään koeryhmän opiskelijoiden ja vertailuryhmän välisen kehityksen ero ennen uudistusta, jotta oletuksen paikkansa pitävyyttä voi arvioida.

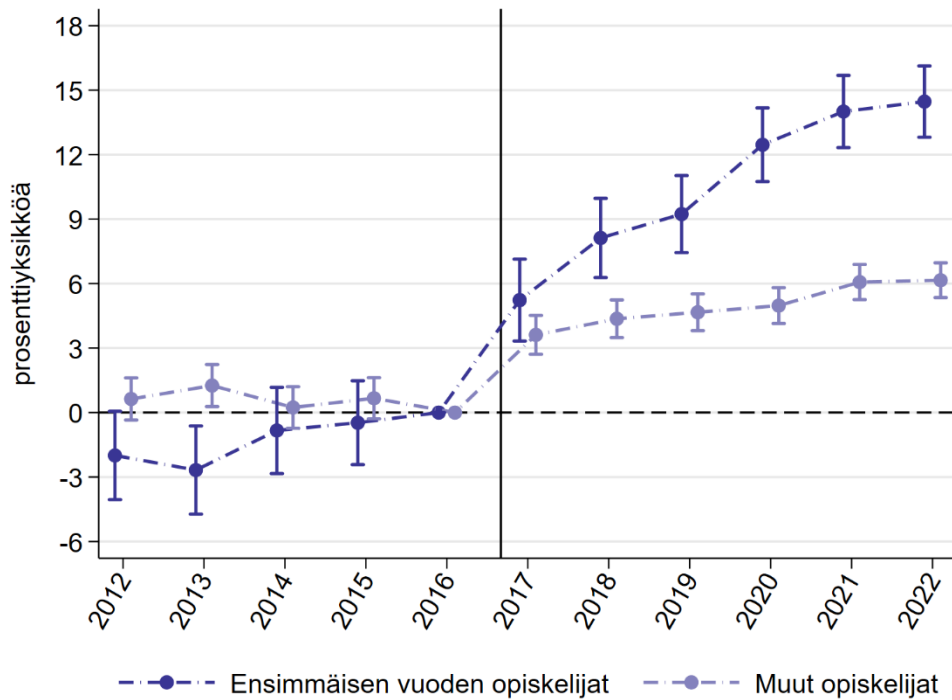
Regressiokertoimia esittävässä kuvioissa opiskelijoita verrataan vertailuryhmään, joka on siis nollassa, ja jota ei erikseen kuvata. Regressiokertoimien lisäksi esitetään niiden 95 prosentin luottamusvälit.

Kuviossa A1 nähdään, miten opiskelijoiden yksinasuminen on kehittynyt suhteessa vertailuryhmään, kun huomioidaan ikä, sukupuoli, tulot ja asuinkunta. Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla osuus oli pienessä kasvussa jo ennen uudistusta, mutta muilla opiskelijoilla ei ollut eroa vertailuryhmään. Uudistukseen jälkeen molemmilla opiskelijoilla yksinasuvien osuus lähti selvään kasvuun vertailuryhmään nähden, ja kasvu jatkui aina aineiston viimeisen vuoteen 2022 asti. Vuonna 2022 opiskelijoiden yksinasuminen oli lisääntynyt noin 11–12 prosenttiyksikköä vertailuryhmään nähden. Koska opiskelijoiden yksinasuminen ei kehittynyt kovin erilaisesti kuin vertailuryhmän ennen uudistusta, voidaan melko uskottavasti väittää, että opiskelijoiden vertailuryhmää suurempi yksinasumisen kasvu oli opintotukiudistuksen aiheuttama. Uudistus lisäsi kannusteita asua yksin, koska yleisen asumistuen enimmäisasumismeno oli korkeampi kuin opintotuen asuulisän enimmäisasumismeno, ja toisin kuin asumislisään, yleiseen asumistukeen vaikuttavat myös ruokakunnan muiden asukkaiden tulot.

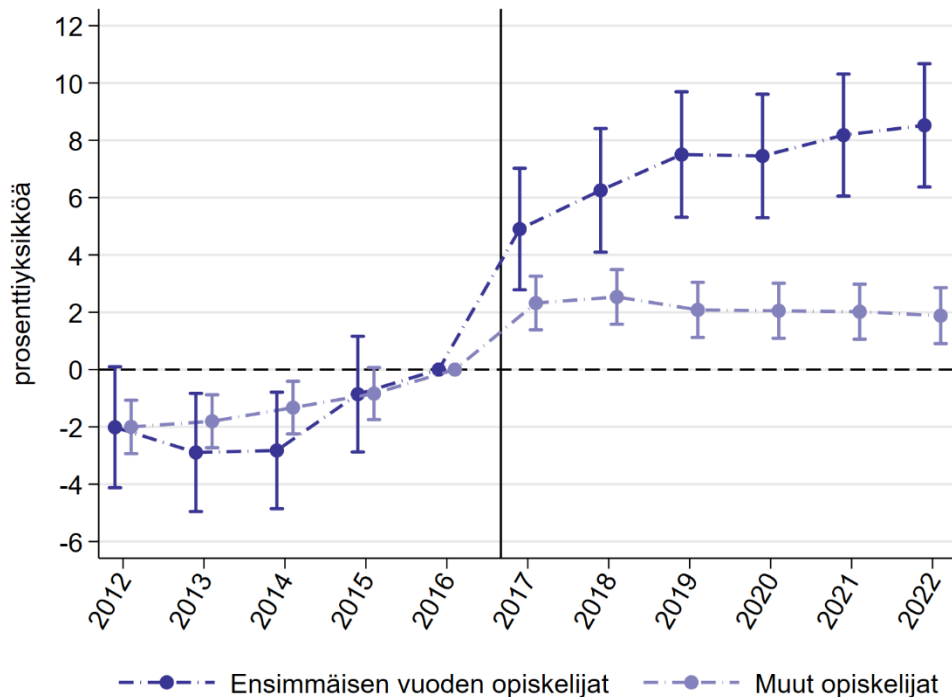
Kuvio A1: Yksinasuvien osuus: muutos suhteessa vertailuryhmään

Kuvioissa A2–A5 analysoidaan regressiolla kuvioissa 17–20 esitetty yksinasuvien osuus ehdollistettuna edeltävän vuoden asumismuodolle. Kuviossa A2 esitetään yksinasuvien alttius pysyä yksinasuvana. Aivan aikasarjan alussa ensimmäisen vuoden opiskelijoiden kehitys poikkesi hieman vertailuryhmästä, mutta lähempänä uudistusta eroa ei ollut, kuten ei muillakaan opiskelijoilla. Uudistuksen jälkeen alttius pysyä yksinasuvana kasvoi voimakkaasti etenkin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla, joilla kasvu jatkui aina vuoteen 2022 saakka. Kiinnostavasti vuonna 2020 kasvu kiihtyi ensimmäisen vuoden opiskelijoilla, mikä voi osittain johtua siitä, että korona-ajan eristäytyminen on voinut vähentää asuinkumppanin hankkimista. Muilla kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla uudistuksen jälkeinen muutos oli paljon pienempi, mutta erosi silti merkittävästi vertailuryhmän kehityksestä (nollataso).

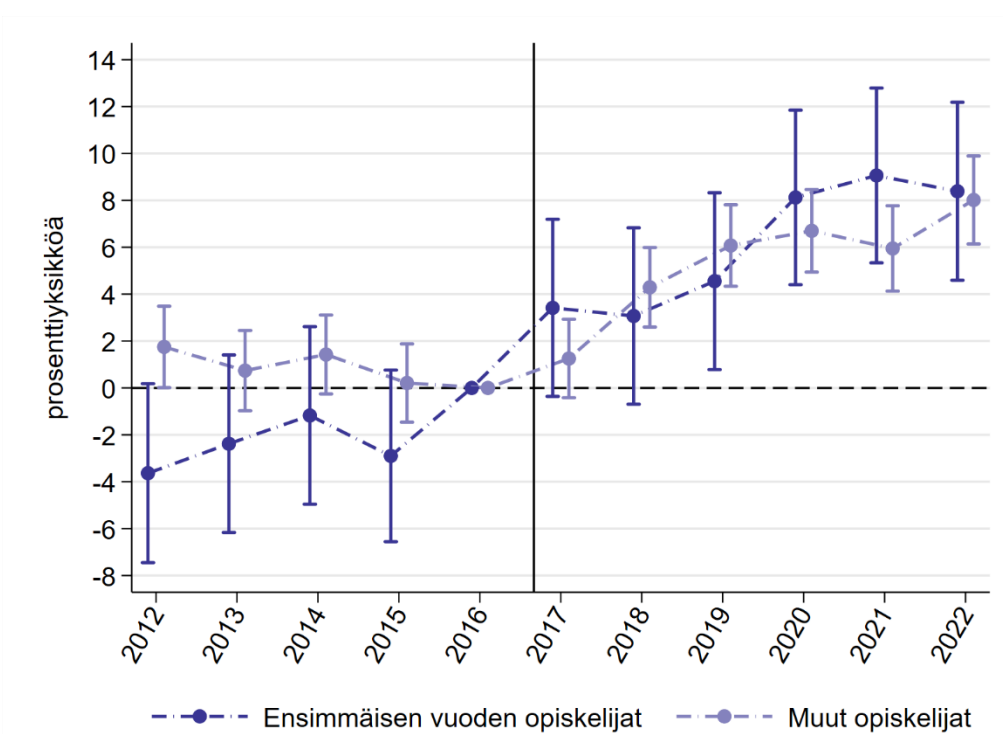
Kuvio A2: Yksinasuvien osuus ehdolla, että asui edeltävänä vuonna yksin: muutos suhteessa vertailuryhmään

Kuviossa A3 esitetään muutos puolison kanssa asuneiden alttiudessa siirtyä asumaan yksin. Opiskelijoilla alttius oli pienessä kasvussa vertailuryhmään nähden jo ennen uudistusta, mutta ero oli pieni eikä joka vuosi tilastollisesti merkitsevä. Uudistuksen jälkeen etenkin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla puolison luota pois muuttamisen alttius kasvoi huomattavasti suhteessa vertailuryhmään. Myös muilla opiskelijoilla muutos on tilastollisesti merkitsevä ja johdonmukainen, joskin pienempi. Kuitenkin myös muiden opiskelijoiden alttiuden kasvu, noin kaksi prosenttiyksikköä, on suhteellisesti suuri, koska vastemuuttujan keskiarvo oli heillä noin 12 prosenttia ennen uudistusta. Regressiotulostenkin perusteella näyttää siis siltä, että uudistuksen jälkeen puolison kanssa asumisesta yksinasumiseen siirtyminen yleistyi, ja käyttäytymismuutos poikkesi vertailuryhmästä.

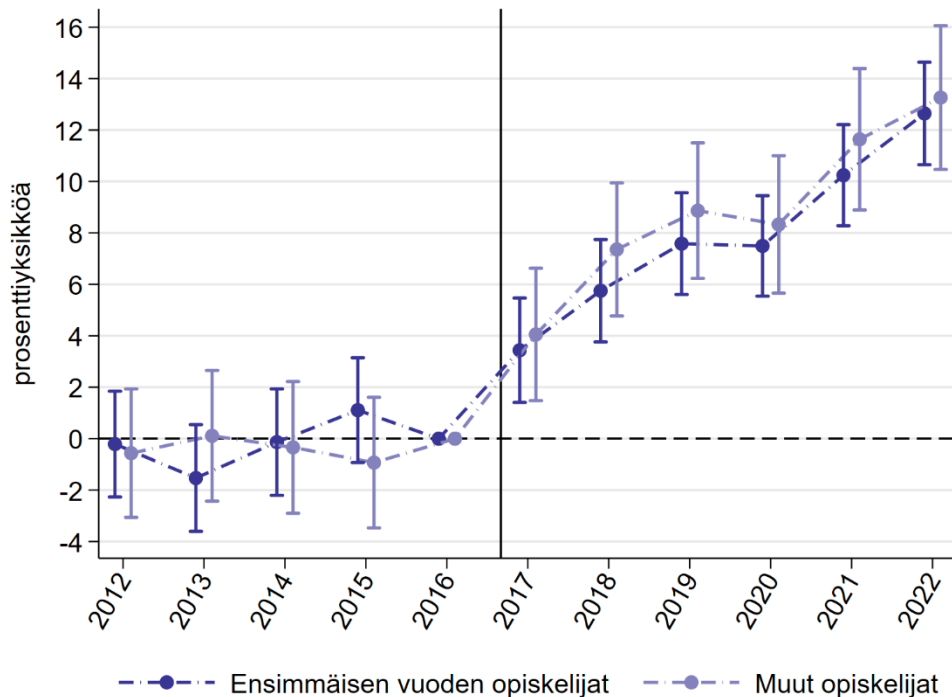
Kuvio A3: Yksinasuvien osuus ehdolla, että asui edeltävänä vuonna puolison kanssa: muutos suhteessa vertailuryhmään

Kuviossa A4 nähdään kimppa-asumisesta yksinasumiseksi siirtymisen muutos. Ennen uudistusta ensimmäisen vuoden opiskelijoiden alttius siirtyä kimppa-asunnosta yksinasuvaksi oli pienessä kasvussa suhteessa vertailuryhmään, mutta muilla opiskelijoilla eroa ei ollut. Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla edeltävänä vuonna kimppa-asunnossa asuneiden osuus oli kuitenkin varsin pieni, joten regressiokertoimien luottamusvälit ovat melko leveät. Uudistuksen jälkeen molemmissa opiskelijaryhmissä kimppa-asunnosta yksinasumaan siirtymisen alttius kasvoi huomattavasti suhteessa vertailuryhmään. Muutos oli molemmilla opiskelijaryhmillä suunnilleen yhtä suuri. Kuten raportin päätuloksissa todettiin, ensimmäisen vuoden opiskelijoiden alttiuden muutosta on vaikea tulkita, mutta muilla opiskelijoilla kasvu kimppa-asumisesta yksinasumiseen siirtymisessä selittyy pitkälti opiskelijasolujen jättämisellä. Ottaen huomioon opintotukiudistuksen luomat kannusteet yksinasumiselle, joka on useimmiten soluasumista kalliimpaa, voi havaittua muutosta pitää hyvin perustein uudistuksen aiheuttamana.

Kuvio A4: Yksinasuvien osuus ehdolla, että asui edeltävänä vuonna kimppa-asunnossa: muutos suhteessa vertailuryhmään

Viimeisenä siirtymäkuviona A5 esitetään regressiolla arvioitu muutos alttiudessa muuttaa vanhempien luota yksinasuvaksi (ehdolla että muutti pois vanhempien luota itsenäisesti asumaan). Alttiuden kehitys opiskelijoiden ja vertailuryhmän välillä ei eronnut ennen uudistusta, mutta sen jälkeen se lähti opiskelijoilla huomattavaan kasvuun suhteessa vertailuryhmään. Kasvu jatkui vuoteen 2022 asti, jolloin kasvu suhteessa vertailuryhmään oli noin 13 prosenttiyksikköä. Kehitys oli samanlainen ensimmäisen vuoden opiskelijoilla ja muilla opiskelijoilla. Vuonna 2020 alttiuden kasvu näyttää seisahduneen, mikä saattoi johtua korona-ajan poikkeustilanteesta, jolloin moni korkeakoulu järjesti opetusta etäyhteydellä, mikä vähensi opiskelijoiden tarvetta ja halua muuttaa omilleen. Vuonna 2021 kasvu kuitenkin jatkui voimakkaana.

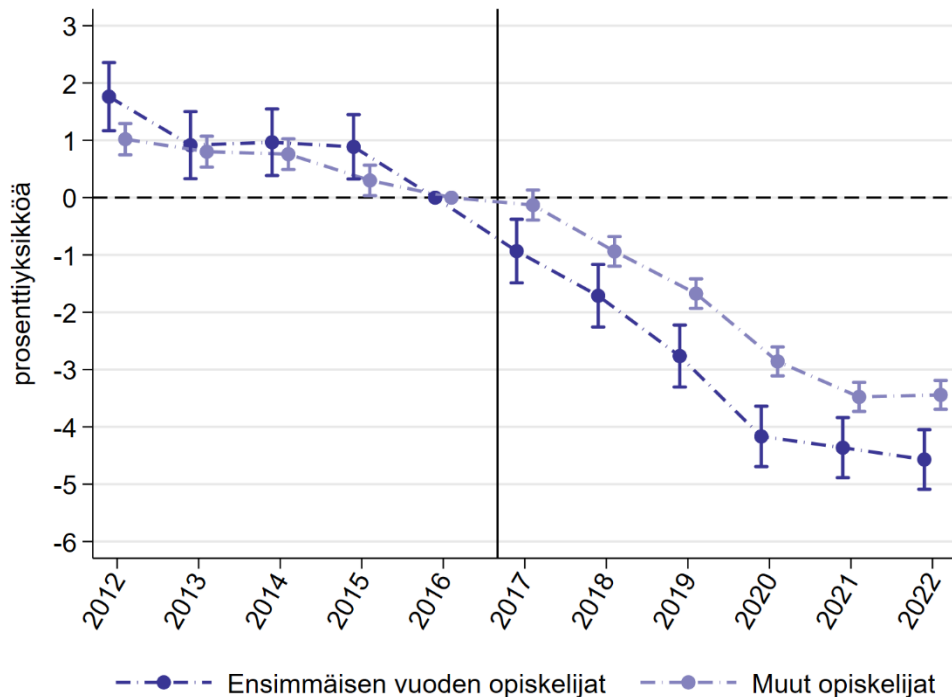
Kuvio A5: Yksinasuvien osuus itsenäisesti asuvista ehdoilla, että asui edeltävänä vuonna vanhempensa luona: muutos suhteessa vertailuryhmään

Yksinasumista koskevat regressiotulokset vahvistavan sen, minkä aiemmat analyysitkin osoittivat. Opiskelijoiden yksinasuminen on kasvanut opintotuki uudistuksen jälkeen huomattavasti enemmän kuin muiden vertailukelpoisten nuorten aikuisten, ja vaikuttaa siltä, että muutos on selitettävissä pitkälti sillä, että uudistus kasvatti opiskelijoiden kannustimia asua yksin. Yksinasumisen kasvu ei johtunut vain siitä, että uudet opiskelijat olisivat aloittaneet asumisuransa yksin aiempaa useammin, vaan tulokset antavat myös viitteitä siitä, että jo opiskelemissa olleet muuttivat asumisvalintojaan. Muilla kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla erityisesti kimppa-asunnoista yksinasuviksi siirtyminen yleistyi, mutta uudistuksen myötä myös puolison kanssa asuneiden alttius muuttaa erilleen kasvoi.

Myös vanhempien luona asuvien ja vanhemmiltaan pois muuttaneiden osuus esitetään regressioanalyysillä, kuvioissa A6 ja A7, jotka vastaavat päätulosten kuvioita 21 ja 22. Näissä regressioissa ei kuitenkaan verrata opiskelijoita vertailuryhmään, koska aineistorajauksen takia vertailuryhmässä ei ole havaintovuonna yhtään vanhempien luona asuvaa. Sen sijaan ensimmäisen vuoden opiskelijoiden ja muiden opiskelijoiden vanhempien luona asumista verrataan vain ryhmän omaan arvoon vuonna 2016, eli kertoimet osoittavat vanhempien luona asuvien osuuden muutoksen verrattuna vuoteen 2016. Regressioissa kontrolloidaan ikä, sukupuoli ja asuinkunta, kuten aiemmin,

mutta niiden lisäksi huomioidaan myös kulunut opiskeluaika ensimmäisestä läsnäolosta korkeakoulussa, oppilaitoksen sijaintikunta, se, onko opiskelija yliopistossa vai ammattikorkeakoulussa ja koulutuslaji (tutkintoluokituksen kaksinumerotaso). Tuloja ei kontrolloida, koska päätös asua vanhemmilla vaikuttaa niihin alemman opintorahan kautta ja vähentää tarvetta hankkia muita tuloja.

Kuviossa A6 riippuva muuttuja on dummy-muuttuja, joka saa arvon 1, jos henkilö asui vanhemmillaan ja arvon 0 muutoin, eli se kuvaa muutosta vanhempiensa luona asuvien osuudessa. Vanhempien luona asuminen vähentyi molemmilla opiskelijaryhmillä jo ennen uudistusta. Havainto on laadullisesti sama kuin kuvion 21 tulokset, mutta määrällisesti muutos suhteessa vuoteen 2016 on paljon pienempi, kun huomioidaan henkilön ja suoritettavan tutkinnon ominaisuuksia. Kuviossa 21 vanhempien luona asuvien osuus väheni ensimmäisen vuoden opiskelijoilla noin 12 prosenttiyksikköä ja muilla kahdeksan prosenttiyksikköä vuosien 2012–2022 välillä, mutta kun huomioidaan henkilön ja suoritettavan tutkinnon ominaisuuksia, on vähenemä ensimmäisen vuoden opiskelijoilla noin kuusi ja muilla noin neljä prosenttiyksikköä, eli puolet kuvailevien tulosten muutoksesta. Uudistuksen jälkeen vanhempien luona asuvien osuuden lasku jyrkentyi, etenkin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla. Korona-aikana osuuden väheneminen seisahtui. Kuvion perusteella on vaikea sanoa, onko uudistus vähentänyt vanhempien luona asumista, koska sopivaa vertailuryhmää ei ole. Mutta huomioiden uudistuksen luomat kannusteet ja päätulosten kuvioiden 21 ja 22 tulokset, näyttää kuitenkin todennäköiseltä, että uudistuksen vaikutuksesta aiempaa harvempi korkeakouluopiskelija asui vanhemmillaan.

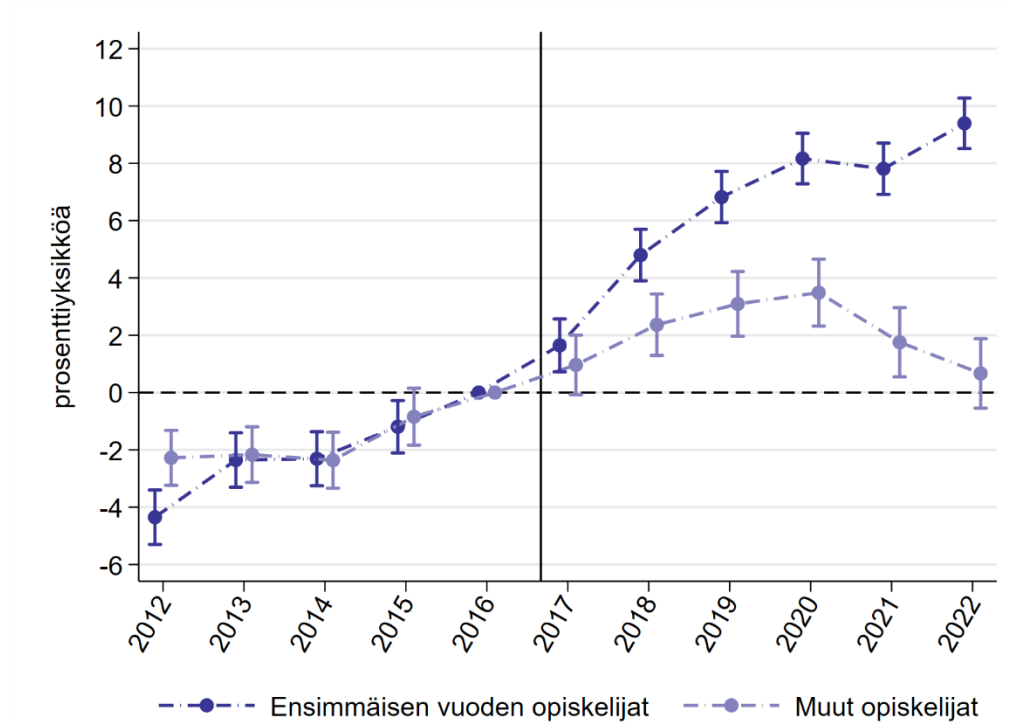

Kuvio A6: Vanhempien luona asuvien osuus: muutos suhteessa vuoteen 2016

Kuviossa A7 arvioidaan, miten alttius muuttaa pois vanhempien luota on kehittynyt. Kuten päätulosten kuviossa 22, tässä regressiossa ovat mukana havaintovuotta edeltävänä vuotena vanhemmillaan asuneet. Riippuva muuttuja on dummy-muuttuja, joka saa arvon yksi, mikäli henkilö muutti havaintovuonna pois vanhemmiltaan, ja saa arvon nolla muutoin. Kontrollimuuttujat ovat samat kuin vanhempien luona asuvien osuutta estimoitaessa, ja niiden lisäksi kontrolloidaan dummy-muuttuja, joka saa arvon yksi, jos opiskelijan opiskelupaikan sijaintikunta havaintovuonna oli sama kuin asuinkunta edeltävänä vuonna.

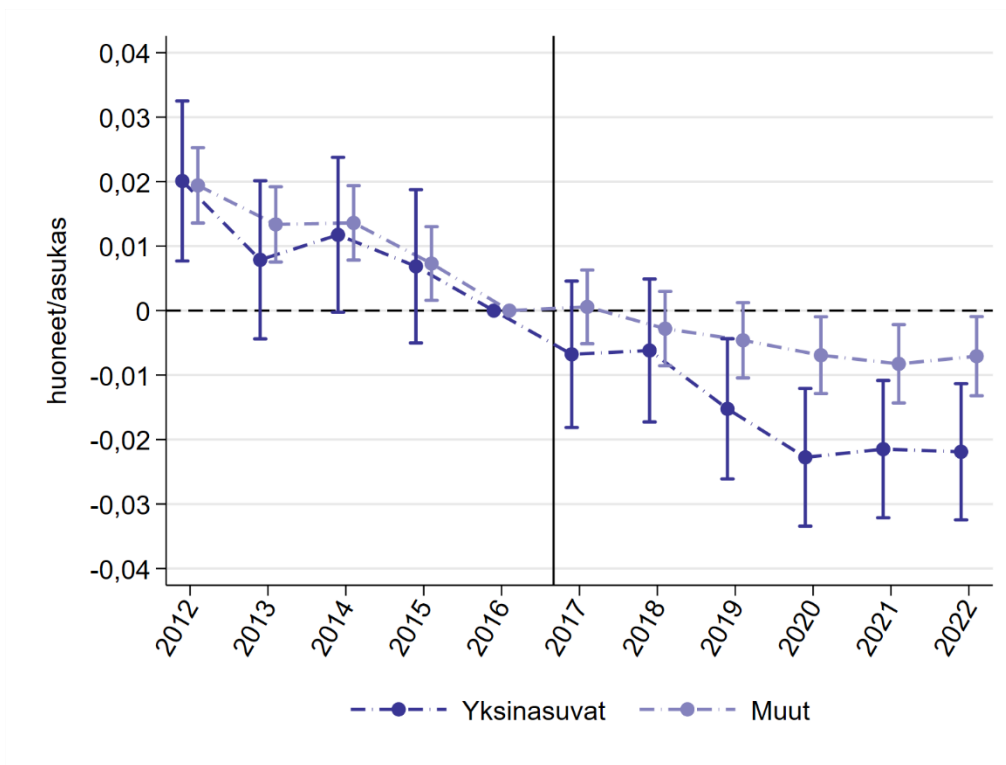
Kuvion A7 perusteella alttius muuttaa pois vanhempien luota oli kasvussa jo ennen uudistusta, mutta sen jälkeen ensimmäisen vuoden opiskelijoiden alttius muuttaa pois vanhempiensa luota opiskelujen alkaessa kasvoi vielä selvästi uudistusta edeltänyttä aikaa enemmän. Muilla opiskelijoilla muutos vuoteen 2016 verrattuna ei ollut suuri, ja vuoteen 2022 mennessä poismuuttoalttius palasi vuoden 2016 tasolle. Muilla opiskelijoilla poismuuttoalttisuuden hitaampi kasvu voi johtua siitä, että heistä paljon ensimmäisen vuoden opiskelijoita harvempi asui vanhemmillaan havaintovuotta edeltävänä vuonna (ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat muita nuorempia, ja heistä moni oli edeltävänä vuonna vielä toisen asteen opiskelijoita, varusmiespalveluksessa tai välivuotta viettämässä), ja niin tekevät lienevät jossain määrin asumismielityksiltään valikoitunut joukko. Lisäksi korona-ajan vaikutukset

asumisvalintoihin voivat selittää sitä, että 2020-luvun alussa ensimmäisen vuoden opiskelijoiden poismuuttoalttiuden kasvu tasaantui, ja muilla opiskelijoilla alttius kääntyi laskuun.

Kuvio A7: Omilleen muuttaneiden osuus edeltävänä vuonna vanhempiensa luona asuneista: muutos suhteessa vuoteen 2016

Kuviossa A8 arvioidaan uudistuksen mahdollista vaikutusta opiskelijoiden asumisväljyyteen (huoneet asukasta kohti), kuten päätulosten kuvioissa 24 ja 25. Koeryhmän huoneluvun kehitystä arvioidaan suhteessa vertailuryhmään, ja regressiot toteutetaan erikseen yksinasuville ja muille (puolison kanssa tai kimppa-asunnossa asuvat). Regressiossa kontrolloidaan ikä, sukupuoli, tulot ja kotikunta. Kuten päätulokset, myös kuvio A8 osoittaa, että uudistus ei juuri vaikuttanut asumisväljyyteen, kun ehdollistetaan se valinnalle asua yksin tai jonkun kanssa. Opiskelijoilla asumisväljyys pieneni suhteessa vertailuryhmään läpi tarkasteluajankohdan, eikä uudistuksen yhteydessä tapahtunut merkittävää muutosta.

Kuvio A8: Koeryhmän huoneluku asukasta kohti: muutos suhteessa vertailuryhmään